

§ 1 Särskild debatt om Sveriges stöd till Gaza

*Särskild debatt om
Sveriges stöd till Gaza*

Anf. 1 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Vi i Miljöpartiet begärde den här särskilda debatten den 6 mars. Då hade regeringen sedan länge pausat utvecklingsbiståndet till Gaza och stoppat stödet till UNRWA. Sedan dess har mycket hänt samtidigt som alldeles för lite har hänt.

Hamas terrordåd var ett förfärligt attentat, ett uppenbart krigsbrott och en oerhörd tragedi som Israel har legitim rätt att försvara sig mot. Men ett krigsbrott kan inte legitimera ett annat. Israels högnationalistiska regering hindrar högst medvetet mat och förnödenheter att komma in i Gaza och rädda liv.

Under hela den här tiden har världen sett på. Sveriges regerings agerande sedan oktober förra året har varit under all kritik. Under Palestinas svåraste tid valde man att dra tillbaka stödet. Nu måste vi göra mer för att hjälpen ska nå fram. Det hoppas jag att den här debatten kommer att handla om.

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 2 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Uppgifterna i natt om angrepp från Israel mot Iran är mycket allvarliga. Regeringen följer situationen väldigt noga, och det står naturligtvis klart att deeskalering här är nödvändigt.

Rapporterna från Gaza berör oss alla. Den humanitära krisen är förödande, och behoven är akuta och enorma. Tiotusentals människor, däribland många barn, har dödats, och långt fler har skadats. Spridningen av smittsamma sjukdomar fortsätter att öka samtidigt som sjukvårdssystemet är hårt pressat. Tillgången till vård är otillräcklig. Inte minst är det djupt oroande att risken för hungersnöd är akut i norra Gaza och att hela befolkningen lever under alarmerande nivåer av otrygg livsmedelsförsörjning.

I onsdags inkom FN med en nödappell om ytterligare stöd till Gaza. Regeringen ser för närvarande över Sveriges möjligheter att svara upp mot detta.

Fru talman! Hamas terrordåd den 7 oktober är fortsatt ett trauma för Israel, för dess befolkning och för judar över hela världen, även i Sverige. Terroristorganisationen Hamas startade det här kriget och bär genom sitt agerande ett tungt ansvar för situationen i Gaza. Kvarvarande gisslan be-

döms hållas under fasansfulla förhållanden. Det råder helt enkelt inga tvekel om att detta är en katastrofal situation som måste förändras.

Regeringen vill se en omedelbar humanitär vapenvila i Gaza. Det är nödvändigt för att öka leveransen av humanitärt stöd, som behövs nu mer än någonsin. En humanitär vapenvila skulle också facilitera början på en politisk process och möjliggöra att gisslan släpps. Säkerhetsresolution 2728 är tydlig i sina krav på vapenvila, frigivande av gisslan, skydd av civila och ökning av humanitärt tillträde. Resolutionen måste genomföras.

Fru talman! Avgörande är det humanitära tillträdet. Livräddande stöd behöver nå ut över hela Gaza. Regeringen har därför prioriterat och aktivt varit drivande för att detta ska ske ända sedan oktober. På svenskt initiativ gjorde Sverige tillsammans med ett 30-tal EU-länder en uppvaktning för att uppmana Israel att öka det humanitära tillträdet till Gaza och möjliggöra bättre och säkrare och tillräckligt omfattande humanitära leveranser. Sedan dess har regeringen fortsatt att med skärpa förmedla till Israel, både bilateralt och tillsammans med andra givare, att mer måste göras. Så sent som i fredags gjorde jag och mina nordiska ministerkollegor ett gemensamt uttalande om just detta.

Jag välkomnar att Israel har meddelat sin avsikt att öppna fler gränsövergångar för humanitärt stöd och öka leveranserna. Men detta måste också verkställas, upprätthållas och följas av fler åtgärder.

Fru talman! Sverige har sedan oktober 2023 ökat det humanitära stödet till Gaza med drygt 400 miljoner kronor som tillskott till det omfattande kärnstöd som Sverige ger till flera organisationer på plats, som bidragit till deras livräddande arbete under det senaste halvåret. Enligt den senaste sammanställningen från EU, gjord tidigare den här veckan, placerar detta Sverige bland de fem största givarna inom hela Europeiska unionen av humanitärt stöd till Gaza sedan den 7 oktober i fjol. Den 9 mars genomförde vi dessutom en utbetalning till UNRWA på 200 miljoner kronor villkorad på skriftliga försäkringar från UNRWA direkt till Sverige om ökad transparens och skärpta rutiner. Flera andra givare, till exempel Danmark och Finland, har följt vårt exempel.

Vi kommer noggrant att följa upp att UNRWA genomför det som har utlovats. Ytterligare utbetalningar från Sverige kommer att baseras på att framsteg har gjorts med de åtgärder som UNRWA åtagit sig att genomföra för att stärka intern tillsyn, granskning och kontroll. Det handlar om att försäkra oss om att svenska biståndsmedel alltid hamnar i rätt händer hos den hårt drabbade civilbefolkningen för att minska lidande och rädda liv i Gaza.

Det är tragiskt och oacceptabelt att över 200 hjälparbetare har dödats i Gaza. Det är det högsta antalet som någonsin uppmäts. Humanitär personal från många länder gör just nu otroligt viktiga insatser. Jag vill tacka dem för deras arbete. Regeringen arbetar intensivt för att deras förutsättningar på marken ska förbättras.

Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Först ett ord om dagens nyhet om det som förmodligen är en israelisk motattack mot Iran. Låt oss hoppas att det är det sista vi ser av den här typen av direktkonfrontationer mellan Israel och Iran och att alla parter nu tar sitt ansvar för att snarare deeskalera situationen! Det sista vi behöver just nu är ett storkrig. Vi, omvärlden, måste kunna koncentrera

oss på att försöka lösa den fruktansvärda situation som råder i Gaza och kriget mellan Israel och Hamas.

Fru talman! Den här särskilda debatten begärdes ju för några veckor sedan när regeringen fortfarande hade fryst utbetalningen av stödet till UNRWA. Vi menar från oppositionens sida att det var ett helt oacceptabelt agerande, och vi var starkt kritiska till det. Det ledde också sedan till att Johan Forssell till slut backade och fick återuppta stödet till UNRWA. Gott så. Men det är ju inte klokt att barn ska behöva svälta ihjäl innan regeringen ändrar inställning. Det var faktiskt precis så det var.

Förstörelsen av Gaza är enorm. Över 30 000 människor är döda och antalet skadade minst dubbelt så stort, för att inte tala om de psykologiska effekterna. Vi ser en hel generation barn – kanske 1 miljon barn – som håller på att förlora själva lusten att leva. Unicef bedömde för tre veckor sedan att över 80 000 barn i norra Gaza nu svälter. Sannolikt kan det komma att bli ännu fler framåt sommaren.

Mycket av Gaza ligger redan i ruiner. Det kommer att bli ännu värre om Israel trotsar en så gott som enig omvärld och går in i Rafah. Men även om kriget skulle ta slut i morgon kommer effekterna av detta fruktansvärda krig att eka i decennier. Vi hörde på ett forskarseminarium i utrikesutskottet i går att det nu görs bedömningar att Gazas ekonomi inte kan hämta sig förrän 2092. Så omfattande är alltså förstörelsen av Gaza just nu. Det är rent kartagiska proportioner.

I det här läget beslutar den svenska regeringen att prioritera ned biståndet till Palestina. Nu ska det inte längre finnas en särskild Palestinastrategi när det gäller biståndet, utan nu ska det bakas in i den allmänna Mellanösternstrategin. Vi anser att det är helt fel väg att gå. Att prioritera ned biståndet till Palestina i en sådan här katastrofal situation är helt fel. Det sänder en väldigt olycklig signal till omvärlden att Sverige vänder ryggen till palestinerna när de behöver det här stödet som bäst. Min fråga till statsrådet i den här debatten är om regeringen avser att ompröva beslutet och återigen prioritera upp biståndet till Palestina.

Anf. 4 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! På morgonen den 7 oktober mördades över 1 400 civila israeler i en hänsynslös och fullkomligt vidrig attack utförd av den palestinska terrorgruppen Hamas, som också kidnappade ett stort antal människor. Ett antal hålls än i dag under fruktansvärda förhållanden.

Den här attacken, som präglades av en sällan skådad brutalitet och därtill är den blodigaste enskilda attack mot civila israeler sedan Förintelsen, är också skälet till att vi ser den misär och de stridigheter som vi ser i Gaza i dag. Det är viktigt att komma ihåg detta, för det glöms ofta bort i den pågående debatten. Hamas terrordåd är själva grunden till det lidande som Gazaborna nu tvingas genomleva och grunden till att stora delar av Gaza sorgligt nog ligger i spillror. Det är terroristernas hänsynslösa och obeskrivliga grymhet som berövar såväl liv som hälsa och mycket därtill hos hundratusentals människor som inget annat vill än att leva normala liv i fred.

Fru talman! Det främsta vi kan göra ur ett långsiktigt perspektiv är att verka för att palestinerna befrias från terroristerna. De ska befrias från dem som är så onda att de använder civila kvinnor och barn som mänskliga sköldar i sin fanatiska kamp mot judar och mot Israel, från dem som gärna

Prot. 2023/24:102
19 april

*Särskild debatt om
Sveriges stöd till Gaza*

offrar en skola eller två, ett sjukhus eller två eller människoliv för att få fler att hata som just de gör.

Som vi åtskilliga gånger tidigare har adresserat måste befrielsen ske i enlighet med internationell rätt, och Israels legitima respons måste ske i enlighet med folkrätten. Med detta sagt ser vi också ett enormt direkt akut behov av att stärka den humanitära situationen samt skicka förnödenheter till dessa civila palestinier. Det finns behov av att verka för att i samråd med Israel garantera ett omedelbart tillträde för humanitärt bistånd och säkerställa öppnandet av fler gränsövergångar.

Detta har vi från Sverigedemokraterna varit tydliga med, samtidigt som vi har försvarat Israels fundamentala och självklara rätt att försvara sitt land och sitt folk.

Anf. 5 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Situationen i Gaza är katastrofal. Inte sedan andra världskriget har så många barn, journalister, medicinsk personal eller FN-anställda dödats i en konflikt som under den halvårslånga konflikten i Gaza. 70 procent av alla byggnader i Gaza är skadade eller förstörda, och det finns inga säkra platser för den som söker skydd.

Israels angrepp var ett svar på Hamas blodiga angrepp på civila israeler den 7 oktober, ett angrepp som jag självklart fördömer med kraft. Men det rättfärdigar inte att Israel nu straffar hela den palestinska befolkningen så oerhört brutalt. Vi får heller inte glömma att historien inte började den 7 oktober. Den började långt innan dess.

Sedan sexdagarskriget 1967 har Israel ockuperat Gazaremsan, Västbanken och östra Jerusalem i strid med folkrätten. Allt fler illegala bosättningar har upprättats, och apartheidmuren har byggts. I skuggan av Gaza-kriget fortsätter de illegala bosättarna att angripa, fördriva och döda palestinier på Västbanken medan israelisk militär tittar på.

Det är uppenbart att Israel har gjort sig skyldigt till flera allvarliga krigsbrott. Fler än 33 000 döda, varav 14 000 barn, visar tydligt att Israel inte skyddar civila som man är skyldig att göra enligt krigets lagar. Det är tydligt att Israel underminerar de principer som världssamfundet kom överens om efter andra världskriget. I januari 2023 beordrade Internationella domstolen, ICJ, Israel att bland annat säkerställa tillhandahållandet av humanitär hjälp till civila i Gaza, men hjälpen uteblir och barn dödas i detta nu av svält.

Trots att rapporter strömmar in om hur Israel bryter mot krigets lagar har den svenska regeringen inte tydligt fördömt Israel. I stället frös regeringen biståndet till Palestina i ett läge där det behövdes som allra mest. Att frysa stödet till UNRWA, som är den enda hjälporganisation som är stor nog och har tillräckligt med personal på marken för att göra skillnad, var djupt oansvarigt och riskerade människoliv. Att frysa utvecklingsbiståndet till organisationer som jobbar för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet var naturligtvis också felaktigt och katastrofalt.

Nu har biståndet delvis återupprättats, men fortfarande kvarstår många frågetecken om hur det kommer att utformas. Det som står klart är att biståndet kommer att sänkas när det i stället skulle behöva öka massivt både till Gaza och Palestina. I regeringens vårandringsbudget gör man en justering av biståndet. Det handlar om cirka 1,5 miljarder.

Vänsterpartiet menar att detta är pengar som borde ha kunnat gå direkt till Gaza som ett svar på det nödanrop som har skickats ut. Den svenska regeringen har varit för undfallande trots den akuta situationen. Jag förväntar mig att regeringen öppet stöder Internationella domstolens arbete med att utreda om Israel har gjort sig skyldigt till folkmord. Jag förväntar mig att regeringen agerar för att få stopp på kriget, kräver ett permanent eldupphör samt tydligt fördömer Israels brott mot krigets lagar.

Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Denna debatt fokuserar på den humanitära situationen för människorna i Gaza – det lilla landområde som rymmer över 2 miljoner på en yta motsvarande cirka 25 procent av Öland.

70 procent av byggnaderna har skadats eller förstörts. Nära 1,7 miljoner är internflyktingar och ständigt på flykt. EU:s utrikeschef beskriver Gaza i dag som världens största begravningsplats. Vi hör barn som önskar att de dött, som saknar inte bara sin familj utan också allt hopp, beredda att växa upp med målet att kunna utkräva hämnd. Som man sår får man skörda. Det gäller både för Israel och Palestina.

46 procent av barnen upp till fem år väntas lida av akut undernäring inom några månader. Vi hör rapporter om svältdöd. Barn och kvinnor drabbas hårdast. De och vi hör alltjämt om en nära förestående attack mot Rafah, en katastrof en del försöker fly från, återigen norrut, men de möts av budskapet att det är en krigszon.

Gaza är i ruiner, och hoppet är i ruiner. De som kommer att kunna vittna om det som hänt blir viktiga för att klargöra brott mot mänskligheten och krigsbrott. Det gäller handlingar som begåtts både från Hamas med flera terrororganisationer och från IDF.

Fru talman! Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober fördöms tveklöst, liksom gisslantagandet. De borde ha släppts fria, även om inget säger att den israeliska ledningen då skulle ha avslutat kriget mot Hamas. Försvarskriget tenderar nu att utvecklas till ett krig mot en framtida palestinsk stat.

Centerpartiet kräver ett långvarigt humanitärt eldupphör för att säkerställa att tillräckligt humanitärt stöd når in till hjälparbetarna som ska kunna verka i hela Gaza.

När det gäller UNRWA har regeringen tagit ett halvt steg framåt. Bilden lever dock inom regeringsunderlaget att UNRWA ska svältas ut och upphöra för att ersättas av andra. Men, fru talman, UNRWA skapades och har sitt mandat från FN:s generalförsamling 1949 – ett utflöde av Folke Bernadottes humanitära insatser och hans försök att formulera en fredsplan. UNRWA verkar inte bara i Gaza utan på Västbanken, i Jordanien, i Libanon och i Syrien. Det finns inte något annat FN-organ som vill eller kan ta över uppdraget. Tanken var att organisationen skulle säkra flyktingarnas situation i avvaktan på en uppgörelse för fred, inkluderande en lösning för flyktingarna, compensation eller rätt att återvända.

Alla som vill se en hållbar lösning och talar om en tvåstatslösning måste inse att frågan om flyktingarnas rättigheter också ingår. Krafter i Israel vill se UNRWA försvinna, och det drivs en aktiv kampanj mot UNRWA. Om den lyckas skulle ännu ett ljus släckas, ett litet hopp om framtiden slockna, hos alla som ändå ser UNRWA som ett internationellt stöd för palestinska flyktingar. Alternativet bör förstås bli att Israel som

ockupationsmakt enligt internationell rätt får bära de kostnaderna fullt ut, även kostnaderna för återuppbyggnad.

Anf. 7 MAGNUS BERTSSON (KD):

Fru talman! Den 7 oktober förra året utsattes oskyldiga människor i södra Israel för en obeskrivligt grym terrorattack av Hamas och andra islamistiska grupper. Utan återhållsamhet attackerades civila israeler i en pogrom där 1 200 människor miste sina liv, vilket är fler än som mördades under självaste kristallnatten.

Mardrömmen är långt ifrån över för många israeler, då drygt 130 personer fortfarande hålls som gisslan i Gaza. Hamas har fulländat sin förståelse att beblanda sig med civila och visar därmed en uppenbar likgiltighet för palestinska liv då de används som mänskliga sköldar.

En vapenvila blir en realitet så fort Hamas släpper gisslan – en permanent sådan så fort Hamas också lägger ned sina vapen. Med Hamas vid makten i Gaza blir det ingen tvåstatslösning. Vi noterar även att Hamas så sent som för bara några dagar sedan återigen tackade nej till vapenvila.

Israel har en absolut rätt att försvara sig i överensstämmelse med internationell rätt och folkrättens principer, men det är inte detsamma som att vi oreserverat stöder precis allt som Israel gör.

Lidandet i Gaza är stort. Nöden är stor. Israel behöver göra allt för att undvika oskyldiga människors död. Detta är en fullständig humanitär tragedi, och det är av yttersta vikt att skyndsamt, säkert, fullt och obehindrat humanitärt tillträde säkerställs och att humanitärt stöd når människor i behov.

Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Som många här har sagt är behovet av humanitärt stöd i Gaza enormt. Vart tredje barn under två år i norra Gaza är akut undernärmt, och dagligen dör barn av hunger och uttorkning. Vi ser detta på nyheterna och i våra telefoner. Stödet till livräddande insatser som mat, rent vatten och sjukvård måste helt enkelt komma fram. Om biståndet ska rädda liv måste det nå fram.

I dag hindrar Israel aktivt och systematiskt humanitärt bistånd från att komma in i Gaza. De har beskjutit flera humanitära konvojer och hungriga och svältande människor som desperat försöker ta emot mat. Detta är ett uppenbart brott mot folkrätten, och omvärlden måste sätta betydligt hårdare press på Israel för att hjälpen ska komma fram och liv kunna räddas.

Regeringen valde att pausa biståndet till UNRWA, den organisation som internationella bedömare har pekat ut som den enda som har infrastruktur för att nå fram till civilbefolkningen med katastrofhjälp som kan rädda liv, mitt under konflikten i Gaza.

Att UNRWA var den bäst lämpade organisationen för uppdraget var till och med något som utrikesministern konstaterade i den utrikespolitiska debatten tidigare i vår här i riksdagen, men ändå valde regeringen att pausa biståndet just dit.

Nu har kärnstödet tack och lov återupptagits, och Sida har återupprättat delar av utvecklingsbiståndet till Palestina. Det är bra, men tvetydigheten i regeringens politik fortsätter. Man säger sig verka för en långsiktig fred och en tvåstatslösning, men med de nedprioriteringar och omorganiseringar man har gjort försämrar man förutsättningarna för både israeliska

och palestinska människorättsorganisationer att bidra till utveckling och fred. Detta säger också israeliska freds- och människorättsorganisationer.

Om biståndet ska kunna ge långsiktigt resultat måste kriget och ockupationen upphöra. Och för att kriget ska upphöra måste omvärlden sätta betydligt större press på Israel. Här finns mycket att göra.

Vi vill att Sveriges regering själv eller tillsammans med EU kräver ett omedelbart vapenembargo, att handeln med Israel stoppas, att den svenska regeringen riktar sanktioner mot bosättarna och att regeringen verkar för importrestriktioner. Det finns mycket som kan sättas till.

Samtidigt som Gaza förvandlas till helvetet på jorden ökar våldet och spänningarna på Västbanken. Bosätтарpolitiken skördar liv och sänker också tron på tvåstatslösningen. Det är helt oacceptabelt.

Jag hoppas att den svenska regeringen efter en alltför lång passivitet nu kan hitta modet att säga ifrån på riktigt och låta den humanitära hjälpen komma in.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 9 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! När Hamas startade kriget den 7 oktober med sin pogrom brydde man sig inte om de civila palestinierna. När Hamas använder sjukhus, skolor och bostadshus som mänskliga sköldar bryr man sig inte om de civila palestinierna. När Hamas kvarhåller, våldtar och systematiskt misshandlar gisslan och därigenom väljer att fortsätta kriget bryr man sig inte om de civila palestinierna.

Fru talman! Det mest avgörande stöd som Palestina och de civila palestinierna skulle kunna få är ett tillintetgörande av och en kapitulation av Hamas. Det är Hamas som ockuperar Gaza och håller kvar palestinierna i skräck.

Fru talman! Situationen i Gaza är fruktansvärd, och den humanitära situationen måste skyndsamt bli mycket bättre. Varje civilt dödsoffer är en tragedi. Det är därför vi från Liberalerna och hela regeringssidan kräver obehindrat humanitärt tillträde. Det är därför vi har ökat det humanitära biståndet. Det är därför vi vågar tala öppet om de stora problem som UNRWA har och har haft under lång tid. Det är också därför vi, vilket hela regeringen gör, vågar tala om att UNRWA långsiktigt måste göras om och reformeras. Deras uppdrag måste införlivas i andra FN-organ, för den nuvarande konstruktionen fungerar inte om vi vill hjälpa den civila befolkningen i Palestina.

Fru talman! Det här är ett krig med oerhört svåra konsekvenser för civilbefolkningen, och jag hoppas att vi får till en förhandlad fred. Jag hoppas att vi får se att gisslan släpps, att Hamas kapitulerar och att den humanitära situationen förbättras dramatiskt och snart.

Anf. 10 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Sverige och EU har sedan Hamas terroristattacker den 7 oktober stått bakom Israels legitima rätt att försvara sig. Vi har också varit distinkt tydliga med att denna rätt måste utövas i enlighet med folk-rätten, inklusive den humanitära rätten.

Prot. 2023/24:102
19 april

*Särskild debatt om
Sveriges stöd till Gaza*

Civila måste alltid skyddas. Varje oskyldigt liv som spills i kriget är en tragedi. Kraven på respekt för den internationella humanitära rätten har varit och fortsätter att vara ett av regeringens nyckelbudskap, som vi framhåller i våra kontakter med Israel.

Givet de akuta och enorma behoven i Gaza är det mycket bra att nya vägar för införsel av humanitärt stöd utforskas. Arbetet med att etablera en maritim korridor från Cypern fortsätter. Sverige deltar aktivt i diskussionerna om detta både genom vår ambassad på Cypern och från Stockholm.

Samtidigt råder det ingen tvekan om att bättre tillträde genom etablerade gränsövergångar är det som kommer att göra störst skillnad för människor i stor nöd. Detta är också något som World Food Programmes chef Cindy McCain särskilt underströk när hon besökte Stockholm i slutet av mars. Det var också detta som låg bakom det gemensamma arbete som jag själv tog initiativ till i syfte att sätta hårdare tryck på Israel i denna fråga.

Regeringen har sedan dess fortsatt dialogen med Israel om humanitärt tillträde, bilateralt och tillsammans med andra givare. Som stor givare tar Sverige ett stort ansvar för att säkra att biståndsmedel används på rätt sätt. Detta är grunden till att regeringen, i likhet med många andra stora givare, tog initiativ till en översyn av biståndet till Palestina. På basis av denna översyn har vi antagit en ny strategi för utvecklingsbiståndet som förutsätter att Sida åtgärdar de brister som upptäckts.

När det kommer till UNRWA-stödet var det viktigt för oss att se till att våra biståndsmedel alltid går till rätt saker. UNRWA behövde vidta åtgärder för att skärpa sina kontrollmekanismer innan vi fattade ett beslut; detta stod klart efter de mycket allvarliga anklagelser som riktades mot några av organisationens anställda och som fortfarande utreds av FN.

Den 1 mars nådde EU-kommissionen en överenskommelse med UNRWA om en stärkt tillsyn, granskning och kontroll. Sverige tog då initiativ till en egen överenskommelse och fick åtaganden bilateralt bekräftade av UNRWA. Vi kommer nu att få samma information som EU-kommissionen rörande de framsteg som vi hoppas att UNRWA ska göra avseende kontroll, oberoende revision, stärkt tillsyn och extern granskning av personal.

Därtill har UNRWA bekräftat att svensk finansiering ska skyddas på samma sätt som EU:s finansiering inom granskning av personal gentemot EU:s sanktionslistor. Jag hade själv ett samtal med UNRWA:s högste chef Philippe Lazzarini om detta, och jag är glad att vi som första givare efter EU-kommissionen kunde nå en sådan överenskommelse.

Vårt humanitära stöd går till de allra mest utsatta grupperna, med fokus på kvinnors och barns situation och behov. Det bidrar till bland annat akut sjukvård och socialt skydd, liksom tillgång till mat, hälsovård, psykosocialt stöd, mödravård, vatten och sanitet. Sverige är också en av världens största givare till FN:s livsmedelsprogram, som under mars månad bland annat delade ut 12 miljoner varma måltider i Gaza. Vi är även en av de största givarna till FN:s barnfond, som under två veckor i mars till exempel bidrog till att bygga 500 toaletter i de trångbodda flyktinglägren i Gaza. Detta är viktiga insatser i arbetet för att göra skillnad för en civilbefolkning som har det väldigt svårt.

Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! I mitt inlägg ställde jag frågan till Johan Forssell varför man nu prioriterar ned biståndet till Palestina, och jag tycker inte att jag fick något svar på det. Det är dock ett faktum: Tidigare fanns det en särskild Palestinastrategi inom biståndet, och nu ska detta bakas in i strategin för Nordafrika och Mellanöstern. Dessutom sänks den totala summan. Nu talar vi inte primärt om det humanitära biståndet, utan nu talar vi om utvecklingsbiståndet.

Alla förstår ju att det kommer att finnas enorma behov i framtiden, både när det gäller att bygga upp Gaza igen – vilket det kommer att ta decennier att göra – och när det gäller att stärka den palestinska myndigheten och det palestinska självstyret på Västbanken. I det läget väljer alltså regeringen att prioritera ned det långsiktiga stödet till Palestina, och min enkla fråga är: Varför gör regeringen på det sättet?

Anf. 12 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Ja, tänk om det var så enkelt att vi kunde mäta framgångar i hur många strategier vi har eller hur många organisationer vi samarbetar med! Men det fungerar inte så i verkligheten utan bara på papperet. I verkligheten är det i stället resultaten som räknas.

Vi har nu antagit en helt ny strategi för vårt bistånd, och den kommer att lägga ett mycket större fokus än tidigare på till exempel privatsektormobilisering, entreprenörskap, företagande och handel – men också på någonting som är akuta bristvaror i regionen, nämligen demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. Omfattningen av landsfönstret ligger på samma nivå som det gjorde i fjol, så det är ingen förändring i den delen.

Jag ser framför mig att Sverige både humanitärt och i vårt utvecklingsbistånd kommer att göra mycket viktiga insatser för att främja en långsiktigt positiv utveckling för Palestina. Behoven är enorma på en lång rad områden, och där kommer Sverige att fortsätta arbeta väldigt aktivt.

Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att man ska raljera på det sätt som Johan Forssell precis gjorde. Jag sökte inte svar på vilka strategier man har och hur många, utan det handlar om hur man koncentrerar sin uppmärksamhet. Har man en fokuserad strategi för Palestina visar man ju att man tar det här på stort allvar. Om man däremot bakar in det i övriga behov som finns i regionen visar man att man tänker prioritera ned det.

Dessutom sänker man ju totalsumman; det kan Johan Forssell inte komma undan. Jag skulle vilja säga att det är ytterligare ett misstag som har gjorts på biståndsområdet. Det började med att man drog in stödet till utvecklingsbiståndet totalt sett. Sedan drog man in stödet till UNRWA, och nu har man dessutom sagt upp alla avtal med civilsamhället och därmed hamnat på kollisionskurs med hela civilsamhället, som ju bedriver biståndsarbete i bland annat Palestina.

Sedan talar Johan Forssell om att man måste utveckla entreprenörskap och handel, men det är bara en dimridå. Som situationen ser ut just nu ligger Gaza i ruiner, fru talman, och legitimiteten för styret i Västbanken undergrävs. Här vänder den svenska regeringen tyvärr palestinierna ryggen.

Anf. 14 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag vidhåller att vi inte kan mäta framgång i antalet strategier utan att vi måste titta på innehållet och resultaten. Det är precis det perspektivet som tyvärr har varit frånvarande i svensk biståndspolitik så länge, det vill säga resultaten.

Landsfönstret kommer att vara detsamma som i fjol. Det är en minskning jämfört med året innan, vilket i sin tur var en minskning efter den kapning av biståndet till Palestina som den tidigare regeringen gjorde. Vi kommer att fortsätta arbeta i en ny bilateral strategi, och vi kommer att investera stora medel i detta.

Vi arbetar också med någonting annat som är helt avgörande för oss, nämligen att säkerställa att resurserna alltid hamnar i rätt händer och aldrig hamnar i fel händer. Det kanske är synen på just detta som är den stora vattendelaren i den här debatten: Vi ser till att vi har kontrollmekanismer. Det hade naturligtvis varit bättre om de hade varit på plats tidigare, och jag beklagar att de inte var det. Men nu tar regeringen det ansvaret och säkerställer att mekanismerna och insynen kommer på plats.

Anf. 15 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Mer än 33 000 personer har dödats, varav 14 000 är barn. Varje dag måste tio barn amputera ett eller båda benen. Tusentals barn är traumatiserade. Samtidigt tvingas gravida kvinnor genomgå kejsarsnitt utan bedövning, och barn dör i detta nu av svält. Man beräknar att 1,1 miljoner människor ligger på katastrofala nivåer av undernäring i Gaza. Behovet av stöd är enormt.

Varför misskrediterade ni UNRWA och frös biståndet i den situation där det behövdes som allra mest, Johan Forssell? Är regeringen beredd att skjuta till extra biståndsmedel till Gaza i den svåra situation som nu råder? Och varför passar ni inte på att använda de medel – 1,5 miljarder – som ni justerade upp i vårändringsbudgeten? Dem hade ni kunnat skicka till Gaza. Det hade varit en bra början.

Anf. 16 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag vill påpeka för Lotta Johnsson Fornarve att det humanitära stödet till Gaza sedan Hamas inledde kriget den 7 oktober alltså har uppgått till 400 miljoner kronor utöver kärnstöden. Det är en otrolig kraftsamling som har gjorts, och Sverige är i dag den femte största givaren av humanitärt stöd till Gaza i hela EU.

Det handlar dock inte bara om hur mycket pengar vi lägger på någonting, utan vi måste även säkerställa att pengarna når fram – att de inte hamnar i fel händer. Vi tar som regering väldigt allvarligt på de mycket allvarliga uppgifter som har framkommit gällande UNRWA, och vi är långt ifrån ensamma om att göra det. Egentligen alla andra stora givare har reagerat på samma sätt. Det gäller USA, Frankrike, Tyskland, Japan, Finland och många andra.

Nu ser vi till att få de här kontrollmekanismerna på plats. Vi kommer också att noggrant läsa den FN-rapport som vi väntar ska komma i morron, och därefter är vi redo att fatta mer långsiktiga beslut.

Anf. 17 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Sanningen är den att det inte fanns några tydliga bevis för att UNRWA:s medarbetare hade deltagit i Hamas attack. Och även om några få personer hade gjort det var det helt oansvarigt att straffa ut hela organisationen. Att frysa biståndet – för det var faktiskt det ni gjorde, Johan Forssell – till den enda organisation som har personal och tillräckliga resurser på marken för att nå ut var oerhört oansvarigt, och det riskerade människoliv i den fruktansvärda situation som Gaza befann sig i.

I den här akuta situationen, där FN-experter varnar för att det pågår ett folkmord och där hjälporganisationer saknar ord för att beskriva läget på marken, är regeringen alltför undfallande. Återigen: I regeringens vårandringsbudget görs en justering av biståndet med 1,5 miljarder. De pengarna hade ni kunnat använda för att minska katastrofen i Gaza. Om vi hade haft något inflytande hade vi gjort det. Varför tog ni inte den chansen? Kommer biståndet till Gaza och Palestina att öka i framtiden?

Anf. 18 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Låt mig ännu en gång upprepa att Sverige är den femte största givaren av humanitärt bistånd i hela EU-kretsen sedan den 7 oktober i fjol. Det är klart att detta betyder någonting. Vi har också varit instrumentella i att samla ihop EU-kretsen med krav på att Israel ska öka det humanitära tillträdet. Jag skulle egentligen säga att det är detta som är den allra största utmaningen just nu. Mycket av inte bara vårt bistånd utan även biståndet från många andra länder kommer inte in i området. Det är därför det är så viktigt att kunna använda minst en ytterligare gränsövergång, företrädesvis i de norra delarna av landet, så att hjälpen kommer in.

Det är också viktigt, vilket jag har varit inne på flera gånger, att vi ser till att biståndet hamnar rätt och inte hamnar i fel händer. Jag vill påpeka att FN:s utredning fortfarande pågår; man kanske ska vara lite försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser innan vi har fått den.

Vänsterpartiet har ju också en egen historia av att uppvisa den typ av problem med biståndet – och svenskt bistånd som har kanaliserats via Vänsterpartiet – som visar hur illa det kan gå. Detta måste vi dra lärdom av.

Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det ministern säger är helt rätt: Man måste se vad som kommer fram av FN:s utredning när det gäller UNRWA. Det är solklart att om personer var delaktiga i den pogrom som ägde rum den 7 oktober måste de straffas. Det är också naturligt att någon får bära ansvar för detta, men det ska inte vara hela den palestinska befolkningen. UNRWA svarar i dag för ungefär 5,6 miljoner människor inte bara i Gaza utan även på Västbanken och i Syrien, Jordanien och Libanon. Här är det många som får bära bördan av det beslut som eventuellt togs.

Jag undrar hur regeringen ser på alternativet till UNRWA. Hur tänker man sig att ersätta UNRWA med någon annan?

Anf. 20 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Sverige beslutade liksom en lång rad andra länder att avvakta med ytterligare utbetalningar till UNRWA. Frankrike, Tyskland, USA, Japan, Nederländerna, Australien, Finland och flera andra valde att

fatta likartade beslut mot bakgrund av att anklagelserna var allvarliga och utredningar pågick. Det är ju ganska unikt att FN självt inleder den här typen av utredning. Vi förväntar oss en rapport från Colonna i morgon.

Diskussionen om den mer långsiktiga verksamheten i området förs nu bland EU:s biståndsministrar. Man kan tänka sig olika alternativ i detta. Jag tror att väldigt mycket av svaret beror på hur UNRWA själva väljer att hantera kritiken och att införa och genomföra den typ av kontrollmekanismer, revision och insyn som de har förbundit sig till.

Vi kommer att avvakta den typen av insyn och se hur UNRWA väljer att agera. Sedan kommer vi från den svenska regeringens sida att ge besked om hur vi ser på fortsättningen.

Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! I grunden för UNRWA ligger rätten att återvända. Det är en olöst fråga efter bildandet av staten Israel, då den palestinska sidan valde att tacka nej till sin stat. Sedan har det gått 75 år, och frågan har inte lösts.

UNRWA kom ju till som ett resultat av Folke Bernadottes arbete för att hitta en fredlig lösning på det som utspelade sig 1948. I grunden ligger ett löfte från det internationella samfundet om rätt till återvändande eller kompensation. Vi har alla hävdat att det är en del av en förhandlingslösning. För en regering som i sin Mellanösternstrategi har ett krav på stärkta förutsättningar för återvändande vore det rimligt att säkerställa och betona vikten av att detta är en del av den samlade lösningen för området. Regeringen säger sig ju vilja ha en tvåstatslösning.

Anf. 22 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inget att invända mot den historiebeteckning som har getts här. Man kan väl bara konstatera att det börjar bli ganska länge sedan – det är 76 år sedan mandatet kom. Vi måste alltid ställa oss frågan hur organisationer levererar och presterar i dag. Uppnår man de mål man har ställt upp? Finns den typ av kontrollmekanismer, granskning och insyn som behövs? UNRWA har ju inte någon speciallösning här, utan samma regler gäller överallt.

Det hade förstås varit en fördel om den här typen av insyn hade funnits tidigare. Jag är stolt över att vi nu, som första bilaterala givare, har fått dessa försäkringar från UNRWA, men vi kommer att väldigt noggrant följa upp att de faktiskt levererar vad som har lovats oss.

Kopplat till den mer långsiktiga frågan finns det olika förslag, bland annat om att UNHCR skulle kunna ta ett större ansvar. Man kan notera att det är väldigt många organisationer som i dag verkar i området, både med humanitärt stöd och i utvecklingsdelen. Vi kommer att få anledning att återkomma till detta.

Anf. 23 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Den vattendelare som ministern hävdar finns, angående om man tycker att det är viktigt att säkerställa att biståndet går till det som det ska gå till eller inte, skulle jag säga inte finns. Detta är en del av regeringens pågående – jag vet inte hur man ska uttrycka det – smutskastning av biståndet i stort.

Svenskt bistånd har alltid varit både effektivt och transparent i det stora hela. Det är bra att regeringen fortsätter detta arbete. Det är naturligtvis en viktig princip.

I inledningen av den upptrappade konflikten och kriget i Gaza valde regeringen att dra in stödet till Palestina och till UNRWA. Jag vill hävda att detta har gjort att Sveriges röst inte hörs lika tydligt längre.

Det är ju bra med en humanitär vapenvila, och ministern har varit mycket tydlig med att man försöker att kräva det. Men varför kräver man inte en permanent vapenvila, så att hjälpen kan komma in, så att freden kan förhandlas och så att den tvåstatslösning som regeringen säger sig stå bakom verkligen kan komma till?

Anf. 24 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Till Janine Alm Ericson vill jag säga att vi har arbetat oförtrutet de senaste månaderna, inte minst med frågan om humanitärt tillträde. Jag förutsätter att man från Miljöpartiets sida håller sig någorlunda uppdaterad om arbetet – det går till exempel att få information på regeringens hemsida – men tar gärna tillfället i akt att understryka och upprepa att det var på Sveriges initiativ som hela EU-kretsen uppvaktade Israel med krav på att öka de humanitära införselvägarna.

Miljöpartiet beskriver det som att vi har varit inaktiva, men det var ju tack vare Sverige som hela EU gjorde detta. Ser inte Miljöpartiet det? Blundar man för det, eller är man bara intresserad av att upprepa sina kärnbudskap?

Vi arbetar mycket engagerat med detta. Vi arbetar för att få fram humanitär hjälp och öka införselvägarna. Vi arbetar också med något som det alldeles för sällan har talats om tidigare, nämligen att säkerställa att hjälpen når fram och aldrig någonsin ens kommer i närheten av terrorism eller terrorister.

Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag inledde ju replikskiftet med att säga att det är bra att detta säkerställs; där är Johan Forssell och jag helt överens.

Jag har hört vad ministern har sagt om det humanitära tillträdet, både här i kammaren i dag och tidigare, och om vad regeringen gör. Det är ju inte detta vi kritiserar. Just i detta replikskifte frågade jag varför regeringen bara vill ha en humanitär vapenvila och inte en permanent vapenvila, så att man kan jobba vidare med freden, återuppbyggnaden och det långsiktiga stödet till det palestinska civilsamhället – det vi vet måste komma sedan.

Framför allt: Varför ställer man inte mer och bredare krav på Israel för att få till stånd det humanitära tillträde som man säger att man vill ha?

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 26 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Vi har ju arbetat väldigt aktivt för att kvalitetssäkra det svenska biståndet mot bakgrund av de allvarliga anklagelser som har inkommit. När den typen av information kommer gör man utredningar, pausar biståndet och avvaktar med utbetalningar under tiden. Detta följer Sidas normala rutiner; det är inget särskilt för just Gaza. Jag förstår inte

varför man skulle agera annorlunda just i det här fallet. Denna typ av rutiner har förmodligen funnits även under miljöpartistiska biståndsministrar.

Vi förespråkar en omedelbar humanitär vapenvila. Vi hoppas naturligtvis att den ska leda fram till en förhandlingslösning och ett slut på kriget. Vi hoppas att terroristorganisationen Hamas omedelbart friger den israeliska gisslan och att det blir ett slut på stridigheterna. Vi hoppas också att det svenska utvecklingsbiståndet och den nya strategin, som är bredare än tidigare och har fokus på demokrati, mänskliga rättigheter, privatsektorsmobilisering och entreprenörskap, ska bli framgångsrik.

Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Först av allt vill jag säga några ord om diskussionen om UNRWA. Vi ska komma ihåg att det rörde sig om anklagelser från Israels sida mot UNRWA, som än så länge är obekräftade.

Även om de anklagelserna skulle vara riktiga, att en handfull individer från UNRWA på något sätt skulle vara inblandade i terrorattacken, är det de individerna som man ska straffa. Man kan inte straffa hela organisationen.

Man kan framför allt inte helt lamslå en organisation som är helt avgörande för att få ut förnödenheter till en svältande befolkning. Man kan inte låta det gå så långt som att svälta ut barn i väntan på att man ska utreda anklagelser. Det är helt fel väg att gå. Så kan man inte behandla en stor och lidande befolkning.

Det var här som regeringen gick fel. Det är märkligt att det skulle behöva gå så långt att barn skulle börja svälta ihjäl. Så var det faktiskt. Rädda Barnen larmade samma vecka som regeringen till slut backade. Barn skulle börja svälta ihjäl innan regeringen backade. Men det gjorde man till slut. Det är gott så.

Nu går man vidare. Det vi ser är att regeringen sänker ambitionerna ytterligare när det gäller bistånd och stöd till Palestina. Jag har pekat på att den har lagt ned den särskilda utvecklingsstrategin för Palestina i ett läge när man behöver mer stöd och hjälp än någonsin, och man kommer att behöva det i decennier framåt.

Det kommer att ta många år att bygga upp Gaza igen. Än så länge finns det ingen plan för det. Men sedan måste man också stärka självstyret på Västbanken, om man över huvud taget ska tala om en tvåstatslösning.

Jag har ställt frågan till statsrådet i dag om varför man sänker prioriteringen för det långsiktiga biståndet. Jag upplever att jag inte har fått något som helst svar. Det är mycket olyckligt.

Anf. 28 MARKUS WIECHEL (SD):

Fru talman! Som jag nämnde i mitt första anförande måste det humanitära tillträdet till Gazas invånare säkras, och det krävs betydligt fler vägar in.

Samtidigt är inte UNRWA någon lösning, i synnerhet inte långsiktigt. Det har vi från Sverigedemokraterna hela tiden varit tydliga med. Vi står fast vid att beslutet att frysa biståndet till UNRWA var korrekt. Vi vet att en lång rad Hamasmedlemmar har betydelsefulla positioner inom UNRWA, inte minst inom dess utbildningssystem. Detta fenomen är på intet sätt en ny företeelse.

Vi har från Sverigedemokraternas sida i många år varnat för detta. Vi har lyft upp exempel på exempel och betonat det absurda med att svenska skattepengar, pengar som ska gå till utsatta, i stället har pumpats in i denna organisation som uppenbarligen har terrorkopplingar.

År efter år har organisationen bidragit till spridningen av antisemitiskt läromaterial eller anställt skolmedarbetare och ibland till och med rektorer med Hamaskopplingar. UNRWA-faciliteter med tillhörande infrastruktur har använts av Hamas, vilket vi tydligt ser nu.

Fru talman! En högt uppsatt IDF-officer kunde nyligen vittna om hur det inte fanns en enda UNRWA-plats – ingen skola, ingen moské eller förskola – där man inte funnit vapen.

Det säger en del. Det har självfallet inte skett utan UNRWA:s vetskap. De lever i detta. Självklart är de medvetna om det. Det måste man gå till botten med.

Att bidra till denna organisation är därför inte bara moraliskt felaktigt utan direkt kontraproduktivt om syftet är att rädda liv och hälsa.

Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nu fick vi ännu ett exempel på de svepande och ogrundade anklagelserna när det gäller UNRWA.

Låt mig säga så här: Även om det skulle vara så att någon individ har varit inblandad i detta, för det är vad vi talar om, tycker Markus Wiechel verkligen att det är rätt och rimligt att lamslå en hel organisation med 30 000 anställda som är de enda som kan få ut förnödenheter till en svältande befolkning?

Är det så man ska bemöta det? Så hanterar inte rättsstater några andra anklagelser. Det är inte så att man straffar helt oskyldiga människor genom att svälta ut dem bara för att det riktas anklagelser mot andra.

Min fråga till Markus Wiechel är: Hur långt är han beredd att gå? Är han verkligen beredd att låta tusentals barn svälta ihjäl i sin iver att lamslå UNRWA?

Anf. 30 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Det finns väldigt många organisationer som verkar i området. Om det är så att man på riktigt vill nå fram till de barn som svälter, vilket jag och samtliga här inne vill, är det bättre att använda sig av andra organisationer som verkar i området och som Israel också har respekt för.

Det handlar inte bara om en handfull personer inom Hamas. Vi har sett tydliga kopplingar, och det länge, på hur organisationen göder antisemitism på olika sätt och hur de strömningarna finns.

Jag förstår att det för Socialdemokraterna är svårt att ta till sig detta. Socialdemokraterna har en historia av att ha haft kontakter med PLO redan för 50 år sedan när PLO var terrorstämplade. Den historien visar att det inte är förvånande att Socialdemokraterna struntar i de allvarliga anklagelser som nu utreds av FN.

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har haft samarbete med PLO. PLO och Fatah är inte Hamas. Det är tvärtom. Det är så att Hamas dödar Fatahanshängare. Hamas dödar socialdemokrater i dessa områden. Hamas viktigaste motståndare är just det parti, Fatah, som vi har samarbetat med under många år. Det borde

Markus Wiechel kunna känna till, och han borde också kunna skilja på de olika palestinska partier vi talar om.

Markus Wiechel säger: Det finns väl andra organisationer. Nej, det finns inte det. Det finns inga andra organisationer med den kapaciteten som kan nå ut med förnödenheter i det här läget. Det är inte bara jag som säger det. Det sa utrikesministern så sent som för bara några veckor sedan: Det är UNRWA som är den enda som kan nå ut med förnödenheter.

Jag kan bara konstatera att Markus Wiechel inte har några som helt samvetsbetänkligheter när det gäller att lamslå en organisation som nu är mer nödvändig än någonsin. Han tycks inte ha några betänkligheter mot att låta tusentals människor svälta ihjäl i sin iver att sätta åt UNRWA. Det är djupt beklagligt.

Anf. 32 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag likställer inte Hamas med PLO. Jag vill bara vara tydlig med det. Det jag sa var att när Socialdemokraterna inledde sin kontakt med PLO var de terrorstämplade, precis som Hamas är terrorstämplade i dag.

Den tidigare socialdemokratiska utrikesministern Ann Linde kallade terrorlöner för en form av socialbidrag. Vi har en tidigare S-ledamot som poserade med en karta där Israel var uttraderat och så vidare.

Det finns flera kopplingar som visar på Socialdemokraternas likgiltighet gentemot de krafter vi ser. Det är vad som oroar mig.

Återigen: Det viktiga är att man säkerställer tillträde till Gaza. Den rätta vägen att gå då är inte att gå genom UNRWA, som Israel av förklarliga skäl inte har någon respekt för.

Anf. 33 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Markus Wiechel står här i riksdagens talarstol och far med osanningar. Det finns inga tydliga bevis för att UNRWA har deltagit i Hamas fruktansvärda attack. Är det så att ett fåtal personer som har jobbat för UNRWA har gjort det ska de naturligtvis ställas till svars. Man kan inte anklaga hela organisationen.

Det är bara UNRWA som har de resurser, den personal och den infrastruktur som behövs för att nå ut på marken. Det vittnar inte bara jag – och flera andra som vi hörde här tidigare – om, utan flera stora hjälporganisationer vittnar också om detta. Det är ett faktum; ska man nå ut till människorna i Gaza är det UNRWA som är den organisation som har kapaciteten.

Jag har en fråga som jag inte hinner med nu, utan jag tar den i nästa replik.

Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Återigen: I dag är inte tillträdet tillräckligt för någon organisation. Om man nu vill få med sig Israel på banan i det här läget och försöka få Israel att hjälpa till med att öka tillträdet till de människor som behöver hjälp kanske man ska satsa på de organisationer som faktiskt verkar i området och som Israel gärna skulle släppa in. Det gäller till exempel World Food Programme, UNHCR eller vilka det nu må vara.

Det finns en rad olika organisationer som jag är övertygad om skulle göra sitt yttersta för att se till att hjälpsändningar kommer in. Men då måste

vi ta de organisationer som vi vet kan nå in utan att ha de här kopplingarna, som i dag utreds av FN. Det är viktigt att tänka på det.

Prot. 2023/24:102
19 april

Anf. 35 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Kopplingarna utreds, men det finns inga tydliga bevis.

Det jag ville fråga ledamoten om är det tydliga ställningstagandet mot Hamas, som jag såklart delar. Det var ett fruktansvärt angrepp. Men varför fördömer inte ledamoten Israels tydliga krigsbrott? Siffran 33 000 döda civila, varav 14 000 barn, visar tydligt att Israel inte har skyddat civila på det sätt som man är skyldig att göra enligt krigets lagar. Blockaden, att man inte släpper in mat och andra förnödenheter till barn som svälter, är också ett krigsbrott.

Varför kan ni inte fördöma även Israels krigsbrott och inte bara Hamas? Då skulle ni bli mer trovärdiga, för det skulle innebära att ni står upp för folkrätten fullt ut.

Anf. 36 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Självklart fördömer jag eventuella krigsbrott, oavsett vilken part som har begått dem. Och jag är övertygad om att även Israel står för vissa av de krigsbrott som har begåtts; det borde inte råda något tvivel om detta.

Jag tycker att jag har varit ganska tydlig i mina båda anföranden med att Israel, även om landet har en fundamental rätt att försvara sig och även om det är legitimt att man slår tillbaka mot terroristerna, måste följa folkrätten. Israel måste säkerställa att så få civila som möjligt drabbas. Det är en självklarhet.

Anf. 37 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Den humanitära situationen i Gaza är ofattbar. Sedan Hamas fruktansvärda angrepp den 7 oktober förra året har över 33 000 personer i Gaza dödats av Israel. Nästan hela befolkningen har drivits på flykt. Majoriteten av alla sjukhus har förstörts, journalister och hjälparbetare har dödats och hjälpsändningar hindras. Israels blockad orsakar ett enormt lidande.

I regeringens vårandringsbudget görs en justering av biståndet. Det handlar om cirka 1,5 miljarder kronor. Vänsterpartiet menar att det är pengar som borde ha gått direkt till nödhjälp i situationen i Gaza. Men det räcker naturligtvis inte, utan mer stöd och hjälp behövs.

Jag förväntar mig att den svenska regeringen fördömer Israels brott mot krigets lagar och de mänskliga rättigheterna och inte nöjer sig med att fördöma Hamas. Det handlar helt enkelt om att på ett trovärdigt sätt stå upp för folkrätten. När Israel inte lyssnar måste det få konsekvenser. Sverige bör motsätta sig att EU fördjupar sitt samarbete med Israel på något område och suspendera associeringsavtalet.

Vänsterpartiet kan tänka sig att använda alla former av påtryckningar och sanktioner för att få stopp på kriget och för att förmå Israel att införa ett permanent eldupphör. Jag förväntar mig att den svenska regeringen agerar för att få stopp på kriget och kräver ett permanent eldupphör. En sådan vapenvila skulle också sänka den regionala spännings- och våldsnivån, lägga grunden för ett hållbart och varaktigt slut på stridigheterna och

*Särskild debatt om
Sveriges stöd till Gaza*

utgöra ett steg mot att kunna återstarta en process mot en framförhandlad tvåstatslösning.

Jag förväntar mig också att Sveriges regering aktivt stöder den internationella domstolen ICJ:s arbete för att utreda om Israel gjort sig skyldigt till folkmord, och jag förväntar mig att biståndet och stödet till Palestina ökar i framtiden.

Anf. 38 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiets biståndsorganisation Vänsterns internationella forum har haft ett samarbete med DFLP och kanaliserat svenskt bistånd till en organisation som var med i terrorattacken mot Israel.

Min fråga till ledamoten – som jag naturligtvis förstår tar avstånd från detta – är vad Vänsterpartiet drar för lärdomar av det här. Och hur kommer det sig att man i det här fallet valde att pausa sitt bistånd till en grupp som var aktiv i terrorattacken men fortfarande är kritisk till frysningen av det bistånd som har gått till UNRWA?

Anf. 39 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Det stämmer att Vänsterns internationella forum hade ett biståndssamarbete tillsammans med den danska organisationen Enhedslisten för ett antal år sedan. Biståndet gick till att stödja flera olika ungdomsorganisationer i en plattform för att palestinska ungdomsorganisationer skulle få en möjlighet att träffas och diskutera olika viktiga frågor som har med demokrati, jämställdhet och sådana saker att göra. Detta projekt är avslutat sedan flera år tillbaka.

Det framkom nu att organisationen DFLP:s ungdomsorganisation, som var en av dem som var med i projektet, stöder Hamas. Det här tar vi naturligtvis allvarligt på, och vi utredde frågan. Sida utredde frågan och kom fram till att inga av de biståndsmedel som tidigare användes har gått till något annat än det de var avsedda för.

Anf. 40 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret på frågan och konstaterar att det naturligtvis är glädjande att biståndsmedlen inte användes i attacken.

Frågan kvarstår ändå: Vilka lärdomar drar Vänsterpartiet av händelsen?

Anf. 41 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Nu var det ju inte Vänsterpartiet utan Vänsterns internationella forum – den biståndsorganisation som i och för sig ligger nära Vänsterpartiet – som hade samarbetet.

Vi ser naturligtvis att man måste bli mycket mer noggrann i framtiden när det gäller att se över vilka organisationer man har ett samarbete med. Projektet är som sagt avslutat, och vi har mycket noggrant utrett frågan. Jag utgår från att det inte kommer att kunna hända något liknande i framtiden.

Anf. 42 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Nu blev den fråga jag hade tänkt ställa redan ställd, men jag har en annan.

Vi vet att situationen i Israel och Gaza också engagerar många människor i vårt land. Vi har sett många fredliga demonstrationer med olika syften, men vi har tyvärr också sett exempel på annat.

När Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch deltog i en afterwork med medborgare i min hemstad Göteborg för ett par veckor sedan stördes denna av en icke tillståndsgiven demonstration utanför. Det var också människor som bankade på rutorna och talkörer inomhus som försökte stoppa mötet – inte för att delta i en dialog.

Jag har pratat med många som upplevde situationen som hotfull. Jag menar att detta riskerar att leda till att det blir färre mötesplatser mellan förtroendevalda och medborgare.

Min fråga till ledamoten Johnsson Fornarve blir därför om hon tycker att det är rimligt att vänsterpartister på ledande positioner stör andra parti-ers event även om de är mycket engagerade i en fråga, som Sveriges stöd till Gaza.

Anf. 43 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Jag känner inte till den incident som ledamoten hänvisar till. Självklart är det viktigt att alla former av möten får hållas och att alla åsikter får komma fram. Jag värnar naturligtvis också demonstrationsfriheten. Jag tycker inte att det låter som något bra att man har försökt störa ett möte, om det nu stämmer.

Jag kan inte kommentera detta så mycket. Jag har dålig kunskap om vad som egentligen hände i Göteborg.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att ämnet för debatten är Sveriges stöd till Gaza.)

Anf. 44 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Då vill jag bara tacka för svaret.

Anf. 45 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Fornarve för hennes inlägg.

I ett tidigare inlägg frågade ledamoten Fornarve om man inte ska stödja den internationella domstolen i dess arbete med att granska och bedöma det som just nu händer i Gaza. Jag menar att ledamoten har rätt i att man ska stödja domstolen i detta. Samtidigt tycker jag att det är problematiskt när Vänsterpartiet ganska ofta – gång på gång, skulle man kunna säga – föregriper domstolens beslut och uttalar sig som om domstolen redan hade dömt. Jag menar att det är motsatsen till att stödja domstolen. Om man är politiker måste man låta domstolar ha sina egna, fria processer och inte tro sig veta vad domstolar ska komma fram till innan de har kommit fram till det.

Min fråga till ledamoten är om Vänsterpartiet anser att man stöder domstolar genom att föregripa deras beslut.

Anf. 46 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Forssell, för frågan!

Ja, vi tycker att det är otroligt viktigt att regeringen aktivt stöder domstolen och uttalar det. Jag tycker inte att man på ett tydligt sätt har uttalat

sitt stöd för den internationella domstolen, som nu håller på att utreda om Israel har begått folkmord eller inte. Självklart måste processen ha sin gång, men vi kan ändå tydligt och klart se att Israel har begått ett stort antal krigsbrott. Här har inte heller regeringen varit tydlig med att fördöma Israel. Man har fördömt Hamas, men man har inte tydligt fördömt Israels krigsbrott. Detta menar vi är nödvändigt om man ska bli trovärdig när det gäller att stå upp för folkrätten.

Anf. 47 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag menar fortfarande att man inte ska föregripa domstolens process utan att man måste vänta på utslaget från domstolen.

En annan sak som ledamoten Fornarve tog upp i ett tidigare inlägg var när kriget startade. Jag vill mena att det krig vi är inne i just nu startade när Hamas utförde pogromen den 7 oktober. Vill man dra linjen ännu lite längre tillbaka i historien har ju kriget rötter i en antisemitism och ett hat mot judar som har funnits i många hundra eller tusen år.

Ledamoten Fornarve drog dock den historiska linjen vid sexdagarskriget 1967. Då vill jag fråga om Vänsterpartiet anser att Hamas islamistiska och antisemitiska ideologi har månghundraåriga rötter och att detta är en fortsättning på den långa, historiska linjen av attacker mot judar, eller om Vänsterpartiet tror att detta har en kortare historia än så.

Anf. 48 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack för ytterligare frågor, Joar Forssell!

Jag ville påminna om att konflikten mellan Israel och Palestina inte började den 7 oktober. Det kan vara lätt att tro det, men konflikten mellan Israel och Palestina började egentligen före sexdagarskriget. Den började långt dessförinnan, om man ska dra historien riktigt långt tillbaka. Redan när staten Israel bildades fördrevs ju tusentals palestinier.

Det går dock inte att komma ifrån att den israeliska ockupationen av Västbanken, Gaza och östra Jerusalem, byggandet av muren och förtrycket och fängslandet av palestinier har bidragit till att trappa upp situationen. Det får vi inte blunda för.

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Mörkret rymmer också ljuset. Det är viktigt att ha i åminne även under en sådan här debatt.

Låt oss se nattens händelse, som tidigare har berörts, som ändå en möjlig signal om att man inte vill gå upptrappningens väg. Det gäller både Irans signaler så här långt och Israels agerande.

Låt oss se omröstningen i säkerhetsrådet i går som ändå en intressant signal. Frågan om erkännande av Palestina har levt som en fråga sedan erkännandet av Israel i generalförsamlingen. I gårdagens säkerhetsrådsomröstning röstade Frankrike, Japan och Sydkorea ja till erkännande. Storbritannien och Schweiz lade ned sina röster. Det är ändå en signal att notera.

Vi måste också i en sådan här debatt försöka föra fram hoppet om en bättre morgondag, ett alternativ till våldet för barnet som nu somnar med rädslan som huvudkudde och vaknar till bomber, död och flykt. Det krävs en humanitär vapenvila och öppna övergångar så att humanitärt stöd kan

nå in, men det krävs också hopp om en bättre morgondag och att straffrihet inte får råda.

Här är ett bekymmer, vilket utrikesutskottet hörde senast i går, svårigheten att få oberoende granskning av det som händer i Gaza. Här får vi röster från Israel och från Hamas, men vi behöver oberoende granskning. Vi behöver säkra att vi får in det här, precis som i Ukraina.

Anf. 50 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! Att Israel aviserat ett ökande humanitärt tillträde till Gaza, vilket vi också kunnat följa de senaste veckorna, är en positiv utveckling. Då behoven är akuta och det krävs betydande öknings av leveranser in till och inom hela Gaza för att förhindra ytterligare katastrofer är det avgörande att detta genomförs fullt ut och utan dröjsmål.

Att utforska alla möjligheter till ökad införsel är viktigt, inklusive den maritima korridoren från Cypern, även om den inte kan ersätta storskaliga leveranser via land och befintliga hamnar.

För att humanitära organisationer ska kunna utföra sitt arbete i den omfattning som den akuta situationen kräver är en omedelbar humanitär vapenvila avgörande. Den tragiska attack som resulterade i döden för sju medarbetare från World Central Kitchen understryker behovet av förbättrad säkerhet för alla humanitära organisationer och deras personal. Händelsen kräver en rättslig undersökning så att ansvar kan utkrävas och så att liknande tillbud aldrig ska ske igen.

I ljuset av de aktuella omständigheterna måste Israel avstå från en markoffensiv mot Rafah. Vikten av att följa bindande åtgärder från den internationella domstolen kan inte nog betonas. Det behövs slutligen också en återstart av processen mot en framförhandlad tvåstatslösning.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag är lite intresserad av att lyssna. En framförhandlad tvåstatslösning nämndes i ledamotens avslutning. I en sådan ligger också hanteringen av flyktingarnas situation. 5,6 miljoner palestinier svarar i dag UNRWA för. UNRWA är ett resultat av delningsplanen, och fortsättningen har inte lösts under hela denna tid.

Jag undrar om Kristdemokraterna också tillhör den krets som anser att UNRWA ska ersättas av någon annan utan att en framförhandlad lösning finns på plats. I så fall har man sagt till palestinierna att det som utlovades också där, rätten att antingen kompenseras eller återvända, som en del av en total lösning ges upp.

Anf. 52 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Givetvis måste flyktingsituationen finnas med i den framförhandlade tvåstatslösning som vi hoppas på. Den ligger inte nära i tiden, men processen måste återstartas.

I dag är det 5,6 miljoner flyktingar vi pratar om. När UNRWA startades 1949 var det betydligt färre. Ett av problemen med UNRWA:s struktur är att man ärver flyktingstatusen. Fokuset blir bakåt i stället för framåt. Vi måste hitta en lösning för att man ska kunna leva tillsammans i framtiden.

Jag menar att UNRWA konserverar en situation som gör det svårt att tänka framåt. Detta måste definitivt finnas med i en framtida framförhandlad tvåstatslösning.

Anf. 53 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det var inte riktigt svar på frågan. UNRWA är den aktör som av FN har fått uppdraget att säkerställa. Avsikten var inte att det skulle ta så lång tid. Tanken var att man skulle ha kommit fram tidigare. Det är många länder som bär ansvar för att vi inte har lyckats.

Men om de människor som inte fått se en lösning utan alltjämt lever som flyktingar skulle berövas den organisation som är deras skydd utan att få något annat i stället, annat än en del av en allmän flyktingstruktur, har det internationella samfundet ännu en gång sagt: Det här är en fråga som inte engagerar oss. Det inbegriper en förhandlingsfråga som måste komma mellan Israel och Palestina.

Det vore bra att få ett besked om ni ser UNRWA som upplöst eller kvarstående.

Anf. 54 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! I en långsiktigt framförhandlad tvåstatslösning i framtiden ser jag absolut att UNRWA är upplöst. Men vi är långt därifrån. Det är många steg som behöver tas. Till och med flera FN-resolutioner kommer att behöva justeras fram till den dagen vi har en långsiktig fred som gör att människor ska kunna leva tillsammans i området.

Jag vill bara påpeka för ledamoten att vad gäller UNRWA:s arbete i dag är det många människor som sedan flera generationer tillbaka befinner sig i andra länder, såsom i Jordanien, Syrien och Libanon. Det är klart att man inte bara kan säga att de inte ska få något annat. Det är jätteviktigt att FN-strukturen hittar andra lösningar för stöd också framöver. Det handlar alltså inte om att lämna några personer utan att tänka på en framtid för alla i området.

Anf. 55 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen förberett en annan fråga. Vi får se om jag kommer till den, för nu blev det lite intressant här när det gäller flyktingstatus, UNRWA:s arbete och det faktum att vi måste hitta en väg till fred och en tvåstatslösning som fungerar. Palestinier och israeler måste kunna leva fredligt sida vid sida.

Ledamöterna var nyss inne mycket på den palestinska delen och vad fördrivna palestinier ska göra. Men vi vet att det finns en annan stor problematik här: Israels aggressiva bosättningspolitik. Man pushar för att omöjliggöra för freden, för att fler israeler ska bo på palestinska områden.

Hur ser Kristdemokraterna på den aggressiva bosättningspolitiken? Och vad vill man göra för att stoppa den, för att komma fram till att människor faktiskt ska kunna leva fredligt tillsammans?

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 56 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för den väldigt viktiga frågan.

Jag vill vara tydlig med att bosättningarna på Västbanken är ett hinder för fred i hela regionen. Det måste lösas i de kommande fredsförhandlingarna, annars kommer vi inte att nå en tvåstatslösning. Och det är något som Kristdemokraterna står bakom. Det råder ingen tvekan om det. Det är också det som är regeringens politik.

Anf. 57 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Då hoppas jag att vi kommer att se mer av det i regeringens kommunikation och reella politik.

Jag ska passa på att ställa en fråga till. När det gäller biståndet till Palestina har man nu tagit bort en strategi; det blir mindre pengar. Samtidigt som vi ser just det när det gäller det palestinska biståndet och samarbetet med Palestina ser vi att många svenska biståndsorganisationer har fått sina avtal uppsagda. Det gäller också dem som jobbar i den här regionen och som verkligen skulle behöva ha fokus på sitt arbete och på att hjälpa folk på marken.

Hur tänker Kristdemokraterna egentligen om biståndet när man drar undan mattan i stort men också när man nu på ett tydligt sätt minskar ambitionerna och insatserna när det gäller det som måste vara långsiktigt och det som kommer efter att kriget ändå har tagit slut?

Anf. 58 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Det som ledamoten Alm Ericson hänvisar till är den justering av civilsamhällesstrategin för biståndet som kommer att göras. Jag tror att Sida i all välmening har kommunicerat till alla aktörer att när den nuvarande strategin tar slut kommer man att se till att avtalen också avslutas. Det är något som myndigheten själv har fattat beslut om.

För oss kristdemokrater har det alltid varit viktigt att civilsamhällesaktörerna ska ha en större andel av det totala biståndet i framtiden. Det var en tydlig del i Bana för biståndet, och det finns med i reformagendan för biståndet. Vi står fast vid det.

Anf. 59 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Efter att ha hört samtliga partier här i talarstolen blir det ändå tydligt att ingen vill se barn dö av vare sig terroristattacker, bomber eller svält. Ingen vill se samhällen jämnas med marken eller mammor begrava sina familjer. Ingen vill se sjukhus och infrastruktur bombas.

Ingen vill se krig. Men ändå gör vi det. Vi ser krig, vi ser folkrättsbrott och vi ser en omvärld som står handfallen, som inte klarar av att rädda liv.

Orden i den här kammaren räddar inte heller några liv, och de bygger inte upp några samhällen. Men det gör svenskt bistånd och utvecklings-samarbete. Vi vill påpeka att regeringen måste göra mer. Efter att i början av den här upptrappade konflikten ha minst sagt släpat fötterna efter sig, pausat bistånd och inte röstat för vapenvila i FN får det väl ses som ett framsteg att regeringen nu ändå agerar i rätt riktning.

Men det måste göras mer. FN bönar om mer pengar men också om att alla parter och stater ska se till att det humanitära stödet når fram och in till de behövande i Gaza. Här måste Sverige vara tydligare i pressen på Israels regering.

I stället för att minska och prioritera ned det långsiktiga biståndet borde regeringen öka det så att det finns stöd för de organisationer som verkar för att mildra effekterna av konflikten och att återuppbygga Palestina efteråt. Människorätts- och fredsorganisationer i både Israel och Palestina har en viktig roll i detta, och fria medier och organisationer som arbetar med utbildning, sjukvård och annat är förstås centrala aktörer.

Jag uppmanar regeringen att tänka om och prioritera upp det humanitära och långsiktiga biståndet till Palestina, också med en egen strategi.

Jag avslutar med att tacka för debatten. Jag hoppas att regeringen tar intryck av den och är villig att göra mer, inte mindre, för Palestina.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 60 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Det är lite speciellt att vara sist i en sådan här debatt. Mycket är sagt, men jag ska försöka stryka under några av de viktigaste delarna.

För att börja någonstans är det ju hela regeringens politik att det humanitära tillträdet måste garanteras. Vi har ökat det humanitära biståndet till Palestina, och det kommer att behövas mer stöd. Det är otroligt viktigt att biståndet och stödet till den civila befolkningen släpps fram i hela Gaza och att Israel inte går in i Rafah på det sätt som det har förvarnats om.

Fru talman! Utöver detta vill jag verkligen understryka vikten av att palestinierna får uppleva demokrati, frihet och en värld där deras rättigheter respekteras. Då krävs det att den islamistiska terrorsekten Hamas tillintetgörs, att kriget tar slut och att gisslan släpps. Vid återuppbyggandet av Gaza och uppbyggandet av ett framtida, blomstrande Palestina kommer det att krävas handel, kapitalism och marknadsekonomi – alla de saker som lyfter människor ur fattigdom och gör dem rika och som skapar förutsättningar för ett framtida liv i fred och frihet.

Det kommer givetvis också att krävas en del stöd, som jag tänker att denna regering och kommande regeringar i Sverige kommer att återkomma till.

Anf. 61 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Som vi har varit inne på i denna debatt är situationen i Gaza fruktansvärd utifrån inte minst ett humanitärt perspektiv. Regeringen har arbetat och fortsätter att arbeta utifrån tre linjer.

För det första handlar det om att allokera mer medel. Sverige är alltså den femte största givaren av humanitärt bistånd sedan terrororganisationen Hamas inledde detta krig.

För det andra arbetar vi för att öka det humanitära tillträdet. Jag är stolt över att Sverige lyckades samla ihop i princip hela EU-kretsen för att uppvakta Israel med krav på ett ökat humanitärt tillträde, och häromdagen gjorde också de nordiska biståndsministrarna ett gemensamt uttalande.

För det tredje arbetar vi också för att kvalitetssäkra det svenska biståndet och öka transparens, insyn och effektivitet. Svenska skattebetalare och människor i Gaza ska veta att svenska biståndsmedel aldrig ens kommer i närheten av terrorism.

Vi fattar nu beslut om ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Gaza. Nivån är oförändrad mot i fjol, och fokus kommer att ligga på till exempel privatsektorsmobilisering.

Jag tackar alla som har deltagit i denna debatt, och jag vill framför allt tacka alla biståndsarbetare, som gör otroligt viktiga insatser på marken just nu.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

Andre vice talmannen anmälde att *Amanda Palmstierna* (MP) inträtt som ersättare för *Märta Stenevi* (MP) under tiden för hennes ledighet den 18 april–31 maj.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:25 för torsdagen den 18 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från försvarsutskottet.

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:
RiR 2024:6 Informationssäkerhet i vård och omsorg – statens stöd och tillsyn

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
Justitieutskottets betänkanden
2023/24:JuU17 Kriminalvårdsfrågor
2023/24:JuU19 Unga lagöverträdare
2023/24:JuU20 Straffrättsliga frågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2023/24:MJU12 Naturvård
2023/24:MJU13 Övergripande miljöfrågor

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:660 om Rättsliga rådets roll

*Svar på
interpellationer*

Anf. 62 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat mig om jag anser att Rättsliga rådet är den instans som bör avgöra när och på vilka grunder kvinnor får göra abort efter den 18:e graviditetsveckan och om inte jag avser att ta några initiativ för att ändra detta. Hon har även frågat mig om jag avser att ta ett initiativ till att Rättsliga rådets arbetssätt och rutiner utvärderas.

Enligt abortlagen från 1974 (1974:595) kan Socialstyrelsen bevilja abort efter graviditetsvecka 18 om det finns särskilda skäl men inte om fostret bedöms vara livsdugligt utanför livmodern. Hos Socialstyrelsen hantearas dessa frågor av Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga, sociala och medicinska frågor, ofta kallat Rättsliga rådet, som enligt abortlagen bland annat har till uppgift att avgöra ärenden om tillstånd till abort och tillstånd till avbrytande av havandeskap.

Av Socialstyrelsens instruktion framgår att Rättsliga rådet är ett särskilt beslutande organ inom myndigheten. Rådet ansvarar för sina beslut och för sin verksamhet inför myndighetens ledning. Myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för att rådets verksamhet bedrivs författningsenligt och effektivt och redovisas på ett tillförlitligt sätt. Rättsliga rådet ska när ärendena hanteras följa bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900) om till exempel dokumentation och motivering av beslut.

Rådet består av en ordförande, två ersättare för ordföranden och det antal ledamöter som regeringen bestämmer. Ordföranden och hans eller hennes ersättare ska ha erfarenhet som lagfaren domare. Rådets ärenden beslutas i nämnd. Rådet har olika sammansättning beroende på ärendetyp, och ledamöterna är experter inom olika områden beroende på vad ärendet gäller. I rådet ingår läkare, rättsläkare, läkare med specialistkompetens i obstetrik och gynekologi respektive rättspsykiatri, beteendevetare och företrädare för allmänheten. Rådet består således av en bredd av sakkunnig expertis, kompetenser och erfarenheter.

Socialstyrelsen gör i sin årsredovisning för 2023 bedömningen att Rättsliga rådets ärenden har handlagts i enlighet med lagstiftningens krav och fastställda rutiner och inom den tidsram som ärendetypen kräver och gör mot den bakgrunden bedömningen att det inte finns något som tyder på att processen skulle vara rättsosäker. Myndighetens styrelse har i sin tur intygat att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamheten.

Regeringen har inga förslag på att ändra i nuvarande ordning, och regeringen följer rådets arbete.

Anf. 63 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. I svaret har statsrådet redogjort för vad som står i lagen och i Socialstyrelsens instruktion och för hur Rättsliga rådet är uppbyggt och fungerar rent formellt. Men det som föranledde min fråga var givetvis inte de formella kriterierna utan en oro för hur rådet arbetar i praktiken och de konsekvenser detta arbetssätt kan ha för de kvinnor som behöver abort i andra trimestern. Denna information är mycket mer svårtillgänglig, för att inte säga icke-existerande. Det var alltså anledningen till frågan.

Jag tolkar svaret som att inga åtgärder är planerade vad gäller utvärdering av vare sig Rättsliga rådets rutiner eller rådets uppdrag, det vill säga den mer principiella frågan om det över huvud taget är Rättsliga rådet som ska vara den instans som ska avgöra när och på vilka grunder kvinnor får göra abort efter den 18:e graviditetsveckan. Därför vill jag inleda diskussionen med att konkretisera min oro och ge några fördjupade exempel på utmaningar som är kopplade till Rättsliga rådets arbetssätt och utformning.

Andelen avslag för aborter i andra trimestern av sociala skäl har ökat drastiskt; det har skett en dubblering sedan 2019. Men det finns ingen officiell förklaring till denna ökning, och Rättsliga rådet har självt inte kunnat besvara vad den beror på. Uppenbarligen har praxis förändrats, men det finns ingen information om hur detta har gått till eller vari förändringen består. Denna drastiska ökning av avslag utan att lagen eller något annat regelverk har ändrats ger i sig själv skäl att undra över rättssäkerheten i handläggningen.

Situationen förvärras av att diskussionerna i Rättsliga rådet inte dokumenteras. Mötesprotokoll saknas. Det är alltså omöjligt för personer utanför rådet att följa utvecklingen av praxis. Vad det rent konkret innebär för en abortsökande kvinna är att hon inte kan förutse vilket beslut Rättsliga rådet kommer att ta i hennes fall.

Enligt abortlagen är det om synnerliga skäl föreligger som abort efter den 18:e graviditetsveckan ska beviljas. Men det framgår inte av vare sig lagtext, förarbeten eller någon myndighetsinstruktion vari synnerliga skäl består. Det är alltså praxis som har kommit att ge begreppet synnerliga skäl ett innehåll. Men denna praxis finns inte dokumenterad. När praxis ändras motiveras det inte särskilt. Diskussionerna i rådet, där praxis utvecklas, nedtecknas inte.

Underlaget till ett beslut består enbart av ett läkarintyg och ett kura-torsintyg, det vill säga en medicinsk och en psykosocial utredning. Rådet ber aldrig om kompletterande information, även om intygen brister i kvalitet. Besluten är alltså helt avhängiga av att det är fullgoda skriftliga intyg som presenteras, vilket ofta inte är fallet. Särskilt kuratorsintygen, som är helt centrala för att abort av sociala skäl ska beviljas, är av mycket skiftande kvalitet.

Besluten förbereds i förväg och motiveras inte särskilt. Den kvinna som får avslag på sin ansökan får inte en motivering till att just hennes omständigheter inte utgör synnerliga skäl. Om hon vill ansöka igen kan hon alltså inte i sin nya ansökan bemöta det som utgjort grunden för Rättsliga rådets beslut eller argumentera för att just hennes omständigheter bör utgöra synnerliga skäl.

En grundläggande rättssäkerhetsprincip i en rättsstat är att en individ ska kunna förstå lagen, kriterierna för dess tillämpning och konsekvenserna av sitt handlande. Den här principen menar jag inte upprätthålls i denna fråga.

Min fråga är igen: Menar statsrådet att situationen är oproblematisk?

Anf. 64 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag tar mig ändå tid att backa något. Det är väldigt viktigt att vi har en abortlag och möjlighet till abortvård som gör att kvinnan själv bestämmer upp till utgången av den 18:e havandeskapsveckan. Merparten av alla aborter sker dock mycket tidigare än så och är medicinska aborter. Det innebär att vi enligt min bedömning har en god abortvård, eftersom så många får möjlighet att göra abort i ett tidigt skede. Information finns om när man behöver ta sitt beslut. Det är alltså en väldigt liten andel som går så långt som till den 18:e veckan.

Enligt beslut i Sveriges riksdag är det upp till den 18:e veckan som vi har fri abort. Därefter har vi en ventil, och det tycker jag är klokt. Det hade jag nog tyckt oavsett vilken veckogräns vi hade haft. Man behöver en ventil för tiden därefter för att kunna hantera vissa fall som hamnar precis mitt emellan. Det är viktigt att vi har en ventil som skapar den här möjligheten att se över situationen och göra en annan bedömning när den lagstadgade tiden för fri abort gått ut, det vill säga efter den 18:e havandeskapsveckan.

Regeringen har som sagt inte för avsikt att ändra lagen. Vi står fast vid nuvarande abortlagstiftning. Det är Socialstyrelsen som handhar detta och som enligt instruktion ska hantera det på ett klokt sätt. De intyg vi får om hur man har gjort detta bekräftar att man skött det väl. Kjell Asplund, som är ordförande för den styrelse som har ansvar för Socialstyrelsen, har intygat att man utfört det på vederbörligt sätt och att man följer förvaltningslagen.

Det rör sig om förhållandevis få personer, och patientsekretessen är absolut i Sverige. Det är svårt att med ett så litet underlag kunna göra stora bedömningar i forskningshänseende. Om vi i forskningssyfte vill kunna följa utvecklingen är det ofta svårt när det handlar om en mindre population. Men allt detta handhas och beslutas av Socialstyrelsen. Det är den förvaltningsordning vi har i Sverige.

Jag tycker dock att det känns nödvändigt att just Rättsliga rådet har den tunga bemanning som det har. Det är två olika nämnder: en särskild nämnd som sköter abortfrågor och en annan nämnd som sköter om andra frågor som kan komma till Rättsliga rådet. Det är erfarna och lagfarna domare, vilket ska borga för att man håller på rättsstatens principer. Det är en sådan person som är ordförande och ska värna rättsstatens principer, hålla i mötena och se till att det fungerar väl. Men även de andra kompetenserna är synnerligen nödvändiga, både den som är direkt medicinsk och den som beteendevetare och kuratorer står för.

Det är också så att allmänheten har insyn. Partiernas representanter finns med. Sammantaget är det 20 personer som alternerar vid Rättsliga rådets nämndsammanträden. Alla behövs inte varje gång, men det roterar; rådet har många ärenden och behöver sammanträda ofta. Därför är det totalt 20 personer inblandade. Men det är förstås också nödvändigt att den här nämnden har en praxis som hänger ihop. Såväl styrelsen som Socialstyrelsens ledning har intygat att man följer den ordning som finns.

Jag tror inte att frågan kan föras längre just nu. Som alltid är det viktigt att följa utvecklingen och se vad man kan göra för att säkerställa att vi följer rättsstatens principer och ser till att det är förutsägbart. Sedan är det så att kvinnan alltid har möjlighet att söka igen, precis som ledamoten nämnde. Den möjligheten och den ventilen finns, om tiden så medger. Men det är inte alltid det fungerar så för enskilda, eftersom det råder en tidspress för den som hamnar i den här situationen.

Anf. 65 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet för svaret. Jag vill såklart gärna fortsätta lite med min detaljerade redogörelse för utmaningarna med Rättsliga rådets arbete vad gäller aborter. Jag tvivlar inte en sekund på att vi är eniga om att abortlagstiftningen är bra med de gränser som finns. Det är viktigt med fri abort fram till vecka 18. Jag tvivlar inte heller på att Socialstyrelsen följer ordningen. Det är jag helt säker på. Frågan är väl just om ordningen är bra. Är det här verkligen en rimlig ordning att fortsätta ha 50 år efter att den fria aborten infördes i Sverige?

Rättsliga rådet består som statsrådet sa av domare, läkare, specialistläkare, sakkunniga, kuratorer och allmänföreträdare, det vill säga oftast riksdagsledamöter. Av dessa personer är det ändå bara vissa – specialistläkare i obstetrik och gynekologi, kuratorer och vissa sakkunniga – som har expertis just i abortfrågan och erfarenhet av att möta målgruppen. Men allas

röster i rådet väger lika tungt. Det kan till exempel, anser jag, ifrågasättas varför de politiska representanterna har rösträtt. Att domaren, en person utan klinisk expertis, har utslagsröst menar jag också är problematiskt. Lekmannens plats i Rättsliga rådet betyder i praktiken att en politiker som kanske motsätter sig grundläggande aborträttigheter har rösträtt i enskilda ärenden.

Det görs inte någon uppföljning av avslagen och hur det går för kvinnorna och för barnen som så småningom föds. Det saknas alltså empiri gällande vilken effekt lagstiftningen och dess implementering faktiskt har. Det saknas också statistik på hur många kvinnor som får sin ansökan beviljad andra gången efter avslag första gången.

Aborten är alltså fri fram till och med vecka 18. Sedan har vi diskussionen om vad som om synnerliga skäl finns kan beviljas fram till och med vecka 21 plus sex dagar, fram till viabilitet, det vill säga livsduglighet. Gränsen för livsduglighet är för närvarande 22 fulla graviditetsveckor, men det kan förändras genom en medicinsk utveckling.

Konferenser hålls varje termin med de medlemmar i rådet som deltar i abortbesluten. Här diskuteras och skapas en övergripande praxis för rådet, men inga protokoll förs. Om protokoll skulle föras skulle de bli offentliga handlingar. Det kanske skulle vara till hjälp, såklart med anonymisering av enskilda fall. Men här är återigen ett exempel på hur det brister i dokumentation och förutsägbarhet.

Under de här konferenserna kan veckogränser justeras för hur man i Sverige ska definiera livsduglighet, som utgör den bortre gränsen för abort enligt abortlagen. Men detta görs utan insyn och utan att argumenten protokollförs.

Abort efter vecka 18 av medicinska skäl godkänns enligt praxis i princip alltid. Det handlar för det mesta om fosterskador som upptäcks under den senare delen av graviditeten. Om kvinnan däremot vill genomgå abort av det som kallas för sociala skäl, det som vi diskuterar här i dag och som är kopplat till hennes livssituation och hennes bedömning att hon av olika skäl inte kan ta hand om ett barn, får hon allt oftare avslag.

Det här är en utsatt grupp. Det kan röra sig om kvinnor som är hemlösa, är fast i missbruk, lever i en hederskontext eller lever i en våldsam relation och först i vecka 19 får möjlighet att söka abort för en oönskad graviditet. Då är risken allt större att de här läkarna och politikerna och domaren som kvinnan aldrig har träffat tycker att hon måste bära, föda och uppfostra ett barn, trots att det kan röra sig om en kvinna i svåra livsomständigheter.

Jag är fortfarande intresserad av att höra lite mer om vad statsrådet anser om situationen.

Anf. 66 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för det kompletterande inlägget. Jag blir lite osäker på om ledamoten trots de inledande orden ändå vill förändra abortlagen så att gränsen går högre upp. Om kvinnan ska ha full bestämmanderätt ända till 21 veckor och sex dagar är det en annan abortlag. Regeringen står bakom den nuvarande abortlagen, som innebär fri abort fram till utgången av den 18:e havandeskapsveckan; då är det kvinnan som helt och hållet råder över beslutet. Men det som ledamoten talar mer för är att det ska vara en högre gräns.

Som jag sa tror jag att det är klokt att man har denna ventil där det finns en bedömningsdel och att vi inte bara har stannat vid den 18:e graviditetsveckan som den skarpa gränsen utan att vi har lagt till ett par veckor då det finns en möjlighet att göra en bedömning. Jag tror att det är en klok ordning att man har en sådan ventil efter den 18:e graviditetsveckan. Det är inte regeringens uppfattning att vi ska förändra de delar som finns i lagen.

Jag är också lite förvånad om ledamoten anser att allmänheten inte ska ha insyn. Det har varit en ganska återkommande princip i många rättsliga delar att vi vill ha allmänhetens röst med på något sätt, också i de delar där man fattar beslut om någonting som man ibland inte ens får berätta om. Så är det när det gäller många saker. Vissa bedömningar är säkerhetsmässiga. Det kan också handla om patientsekretess. Då får man inte ens berätta om det. Men man är allmänhetens röst in därför att vi har bedömt att det är klokt för demokratin att ha en sådan ordning, och partierna nominerar ledamöter.

Om ledamotens parti inte vill ha allmänheten med i sådana rättsliga sammanhang får vi förstås överväga frågan framöver – om man menar att det är helt fel och att det ska vara enbart professionen som bestämmer. Jag tror ändå att det finns ett stort värde i att vi på olika sätt har allmänhetens röst med.

Jag vill ändå säga att ledamoten ger uttryck för att man inte följer det som man ska följa. De uppgifter som jag har fått, och som har intygats av myndighetens styrelse som sitter på fullt mandat, är att man anser att såväl Socialstyrelsens ledning som Rättsliga rådet har följt de bestämmelser som finns i lag, förvaltningslag och andra delar, och jag har inte skäl att göra någon annan bedömning.

Anf. 67 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar återigen statsrådet för svaret. Jag kanske måste förtydliga mig. Detta handlar inte om att man ska diskutera om abortlagstiftningen ska förändras. Det som jag är ute efter är snarare om Rättsliga rådet är rätt instans för dessa beslut, eller om dessa beslut snarare borde kunna fattas av ansvarig läkare utan att de ska passera Rättsliga rådet.

Jag tycker också att den avvägning som vi har gjort i lagstiftningen med fri abort fram till 18:e graviditetsveckan och sedan vid synnerliga skäl en möjlighet till förlängning är en bra ordning. Frågan är bara var bedömningen av om synnerliga skäl föreligger ska ligga. Där får jag nog vidhålla att jag inte anser att det är lekmän som inte har träffat den berörda personen som är de som är bäst lämpade att fatta detta beslut. Det skulle kunna fattas av andra personer, som läkare och personer som har träffat den berörda personen. Jag vidhåller då att det finns principiella invändningar mot denna ordning att Rättsliga rådet är inblandat i denna typ av beslut. Jag tycker också att det finns anledning att tro att det finns problem i fråga om hur Rättsliga rådet arbetar, om vi läser det reportage i Ottar som jag tog upp i min interpellation – att praxis har förändrats över tid utan att det är möjligt för utomstående att analysera varför.

Sedan finns det inte heller någon uppföljning av hur det går för de kvinnor som nekas aborter av sociala skäl. Hur blir det för dessa kvinnor när deras ansökan avslås, och hur går det för barnen som så småningom föds? Det finns ingen som helst information om detta.

Givet allt detta tror jag inte att Socialstyrelsen bryter mot den nu rådande ordningen. Det är mer ordningen som jag ifrågasätter. Jag tror absolut att de arbetar korrekt och som det är tänkt.

Det har hänt mycket i synen på kvinnors rätt till självbestämmande över sina liv och sina kroppar och var beslut borde fattas. Frågan är då om det är rimligt att vi har ett organ som består av domare och politiker som tar livsavgörande beslut om kvinnors kroppar med en närmast total avsaknad av insyn och transparens.

Anf. 68 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för kompletterande information. Jag hoppas att jag inte drar detta för långt, men jag uppfattar att ledamoten ändå anser att lagen behöver ändras eftersom det anges att det är Socialstyrelsen som har att göra denna bedömning under den tid som denna ventil finns och att ledamotens möjliga tanke är att det borde vara ansvarig läkare, den som i dag skriver intyget, som i stället ska fatta beslutet.

Jag vet inte om det skulle göra att det blir en mer rättssäker bedömning. Då kommer det att göras olika bedömningar av alla läkare som finns i Sverige. Att upprätthålla en praxis kommer att vara ganska svårt om det är den enskilda läkaren som möter kvinnor i dessa situationer som ska upprätthålla en nationell praxis. Jag ser svårigheter i detta.

Men det är klart att jag välkomnar om ledamoten skriver en motion till riksdagen, så får vi se vilket stöd som finns för att tänka på ett annorlunda sätt. Men regeringen har inte för avsikt att ändra nuvarande abortlag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2023/24:537 om målet för handelspolitiken

Anf. 69 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Aida Birinxhiku har frågat mig om på vilka grunder regeringen strukit målet om en rättvis handel i budgetpropositionen för 2023 och framåt.

Låt mig börja med att säga att en öppen och regelbaserad global handel är en förutsättning för att bygga långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt, vilket även bidrar till att bekämpa fattigdom och främja hållbar utveckling i utvecklingsländer.

Sverige är en trogen frihandelsvän, och regeringen verkar för en fri, hållbar och regelbaserad handel. Det multilaterala, regelbaserade handelssystemet skapar, främst genom WTO, förutsägbarhet och lika villkor för alla länder. Det bidrar till tillväxt och till att minska den globala fattigdomen.

Som jag tidigare uppgett för Aida Birinxhiku i svar på den skriftliga frågan 2022/23:394 kan begreppet rättvis handel ha olika innebörd beroende på avsändare. Från en del globala aktörer står begreppet i motsats till frihandel och är i stället ett uttryck för merkantilism och reciprocitet. Att luta sig mot termen öppnar upp för en icke önskvärd otydlighet om var Sverige står i frihandelsfrågor. För regeringen är det viktigt att vara tydlig

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

mot omvärlden med att vi arbetar för robusta och regelbaserade ramverk för världshandeln. Vår ambition är att skapa stabilitet, långsiktighet och förutsägbarhet för den internationella handeln.

Det är inom ramen för det regelbaserade handelssystemet som vi kan arbeta fram förutsättningar för att i större utsträckning värna miljö, hållbarhet och goda arbetsförhållanden. Regelbaserad handel är således ett tydligare och bredare begrepp än rättvis handel.

Anf. 70 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Jag tackar utrikeshandelsministern för svaret. Jag vill inledningsvis konstatera att denna debatt är särskilt angelägen mot bakgrund av de ökade protektionistiska strömningarna i världen. I tider som dessa är det möjligen viktigare än någonsin att Sverige är en stark röst för en fri, hållbar och rättvis handel.

Statsrådet är av uppfattningen att termen rättvis handel öppnar upp för otydligheter om var Sverige står i frihandelsfrågor. Min bestämda uppfattning är att det snarare är regeringens val att överge målet om en rättvis handel som gör det.

Sverige har en lång tradition av att stå upp för en politik som säkerställer att den globala handelns fördelar kan komma alla till del, det vill säga en rättvis handelspolitik. Det är någonting som vi har varit rörande överens om.

Därför är det anmärkningsvärt att den nuvarande regeringen helt plötsligt överger målet om en rättvis handel. Och det är lika anmärkningsvärt att företrädare från statsrådets parti i denna talarstol påstår att en rättvis handel innebär fler pålagor för företagen och att det gör det svårare att göra affärer. Detta, om något, öppnar upp för otydligheter, och det skickar oönskade signaler om var Sverige står i dessa frågor. Det skickar signaler om att Sverige inte längre prioriterar social och miljömässig hållbarhet i den globala handeln, och det skickar signaler om att Sverige inte längre är ett föregångsland för en fri, hållbar och rättvis handel. Och detta, om något, borde väcka oro hos statsrådet.

Fru talman! Jag vill understryka att detta inte är en fråga om semantik utan om hur regeringen bedriver sin handelspolitik.

Statsrådet och jag är överens om att WTO-samarbetet är grundläggande för att upprätthålla rättvisa spelregler i den globala handeln. Men det är inte tillräckligt. Sverige måste vara en stark röst för en rättvis handel, även inom EU-samarbetet. Där ser vi att regeringen i stället har försökt att motarbeta en historisk EU-lagstiftning som säkerställer företagens ansvar för miljö och mänskliga rättigheter, en lagstiftning som är grundläggande i arbetet för en mer rättvis handel.

Ett annat viktigt verktyg är det globala partnerskapet Global Deal. Men där ser vi att regeringen saknar ambitioner för att utöka och utveckla partnerskapet. I praktiken tycks det alltså finnas en oförmåga, eller rent av en ovilja, från regeringen att bedriva en politik som innebär att Sverige står upp för en rättvis handel.

Fru talman! Jag är övertygad om att Sveriges styrka ligger i vår öppenhet, i våra handelsförbindelser med omvärlden och i vår strävan att stå upp för en politik som ökar välbefindandet och lyfter människor ur fattigdom, som stärker den sociala dialogen och skyddet för arbetstagares rättigheter och

som ökar takten i den globala klimatomställningen. Står den nuvarande regeringen inte längre bakom detta?

Prot. 2023/24:102
19 april

Anf. 71 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar igen för frågan, som vi naturligtvis ofta har anledning att återkomma till i många olika diskussioner i utskottet och i EU-nämnden.

Den här regeringen har valt att ha en mycket mer framåtlutad position än den tidigare regeringen vad gäller just frihandelsarbetet för att säkerställa goda konkurrensvillkor för våra fantastiska svenska företag, inte bara på papperet utan också i verkligheten.

En viktig del i det arbetet är att säkerställa att vi gör upp med onödig byråkrati och administration, för det fortsätter att vara ett väldigt stort problem, inte minst på EU:s inre marknad. En väldigt stor del, till och med en majoritet, av den typ av handelshinder och problem för företagen som fanns vid den inre marknadens skapande för 30 år sedan fortsätter att finnas kvar.

Bakgrunden är väldigt uppenbar. EU:s del av världshandeln sjunker. Den har sjunkit från 25 procent för 30 år sedan till 17 procent i dag. Prognoserna framåt pekar på ett ännu större tapp.

Mot den bakgrunden hade man ju kunnat hoppas att mycket av EU-arbetet eller de politiska förslagen, till exempel från oppositionen, i den delen skulle handla om hur vi förenklar för företagen och tar bort onödig byråkrati och regler som verkar hämmande för våra företags möjligheter både på den inre marknaden och för exporten av deras produkter.

I stället är tyvärr allt som oftast fokuset ett annat. Ja, man säger att man är för konkurrens, öppenhet, frihandel och så vidare. Men i många av de förslag som läggs fram går utvecklingen åt ett helt annat håll, inte minst i EU-arbetet, där det ju kommer nya försvårande pålagor för företagen. Det är bara att fråga företagarna själva. De är väldigt tydliga på den här punkten. Det kommer att göra det mindre attraktivt att investera i Europa. Det kommer att göra det svårare att exportera produkter. Det kommer att försämra möjligheterna att starta, driva och utveckla företag, med färre arbetstillfällen som följd.

I det ljuset ska man se den här diskussionen, som ju lätt blir ganska semantisk. Jag och regeringen tycker, fru talman, att det är sakfrågorna, innehållet, som måste vara i fokus snarare än etiketterna.

Jag kan bara konstatera att begreppet rättvis handel allt som oftast används av krafter som vill se mindre av det som vi från den svenska regeringens sida vill se, nämligen en öppen världshandel med färre handelshinder och mindre protektionism. Det används väldigt ofta snarare som ett sätt att införa nya handelshinder och nya problem. Det skulle skada Sveriges förutsättningar att bli framgångsrikt på den globala världsmarknaden.

Ett närliggande exempel nu när vi närmar oss valtider – jag tänker inte på det indiska valet, även om den här typen av diskussioner förekommer även där – är att det i det stora landet i väster var precis den här typen av argumentation som Donald Trump hade när han avbröt frihandelsförhandlingarna. Han ville inte se free trade, utan han ville se fair trade.

Svar på
interpellationer

Från den svenska regeringens sida har vi en helt annan ingång i detta. Vi menar att begreppet regelbaserad, som är ett mycket tydligare begrepp, direkt kan hänföras till exempelvis WTO-regleringar. Man kan vända sig till en domstol och olika överprövningsorgan för att fastslå i den delen. Det är ett mycket mer exakt begrepp. Det fångar bättre den svenska frihandelsvänliga linjen men är också ett begrepp som blir mycket mer exakt för våra företag. Just osäkerheten om begrepp försvårar inte bara för företag utan gör också att Sveriges röst i världen kan bli mindre tydlig. Därför har vi valt ett bättre begrepp: en regelbaserad världshandel. Regeringen har inga intentioner eller ambitioner att förändra det.

Anf. 72 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Att den globala handelns fördelar kan komma alla till del är en förutsättning för att människor ska tro på frihandeln, särskilt i tider av ökad protektionism. Det är i själva verket en förutsättning för det regelbaserade handelssystem som statsrådet gärna talar om. Det är därför som Sverige har en lång tradition av att stå upp för frihandel och motverka protektionism.

Vi har visat att det är fullt möjligt att förena en fri och öppen handel med bättre villkor för arbetstagares rättigheter, högt ställda klimatkrav och en hållbar utveckling. I Sverige finns ett brett stöd för frihandel. Men vi får inte glömma bort att det i allt fler länder inte ser ut på det sättet.

Fru talman! Som jag nämnde tidigare handlar det här inte bara om att regeringen har valt att ändra målet för handelspolitiken och stryka just den del som handlar om en rättvis handel.

Som jag nämnde i mitt tidigare anförande ser vi också att regeringen i praktiken har motarbetat en historisk EU-lagstiftning om företagets ansvar för till exempel tvångsarbete, barnarbete och miljöförstöring – en lagstiftning som spelar en grundläggande roll i arbetet för en mer rättvis handel.

Den här regeringen har ända sedan den tillträdde försökt att bromsa och blockera det här lagförslaget. Sverige var till och med det enda EU-land som uttryckligen aviserade att man tänkte rösta nej till direktivet, och det vet statsrådet mycket väl.

Jag är glad över att det belgiska ordförandeskapet, trots detta, lyckades samla en majoritet av EU-länderna bakom lagförslaget. Det senaste kompromissförslaget, som nu även den svenska regeringen har ställt sig bakom, är utvattnat i flera avseenden. Men det är utan tvekan bättre än att inte ha något gemensamt regelverk på plats.

Fru talman! Jag vill också återknyta till mitt tidigare anförande om det globala partnerskapet Global Deal, för där ser vi att regeringens engagemang sviktar. Anledningen till att jag nämner det är att partnerskapet spelar en viktig roll i arbetet för en handel som stärker den sociala dialogen och skyddet för arbetstagares rättigheter. På några få år har detta svenska initiativ lyckats samla över hundra aktörer från hela världen, inklusive USA som anslöt sig till partnerskapet under hösten 2022. Och det finns en stor potential att utöka och utveckla Global Deal. Men när jag ställde en skriftlig fråga om detta till utrikeshandelsministern fick jag i stället svaret att tiden är mogen för Sverige att ta ett steg tillbaka och att andra partner borde ta en mer framträdande roll. Det är alltså alldeles uppenbart att de

ambitionerna inte finns hos den nuvarande regeringen, och det kan jag bara beklaga.

Fru talman! Jag noterar i allra högsta grad att statsrådet vill vara särskilt tydlig mot omvärlden om var Sverige står i frihandelsfrågorna. Därför hoppas jag att statsrådet kan ge ett tydligt svar i den här debatten. Det gäller även mina frågor om EU-direktivet och om partnerskapet Global Deal. Vill regeringen genom den politik som jag har redogjort för tydliggöra för omvärlden att Sverige inte längre är ett föregångsland för en rättvis handel?

Anf. 73 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tror att vi har lite skilda utgångspunkter i den här debatten. Jag tittar inte så mycket på begreppen utan mer på fakta i den här diskussionen.

Det är ofrånkomligt att EU:s del av världshandeln sjunker som en sten, helt enkelt. Jag tycker att det är väldigt bekymrande. Det handlar ju om att vi blir mindre rika, att vi får en högre arbetslöshet och att jobb flyttar till andra delar av världen. Vi ser också hur det svenska exportvärdet till Asien har släpat efter till exempel Danmark de senaste 20 åren.

Då är frågan huruvida man är beredd att vidta åtgärder för att förändra detta eller om man är nöjd med att det fortsätter att vara ungefär som det är. Prognoserna pekar dessutom på att den här utvecklingen kommer att fortsätta framöver. Vi släpar efter. Vi tappar i konkurrenskraft, i investeringar och i nya jobb. Vi ser hur företag helt enkelt blir mindre benägna att investera på den europeiska kontinenten.

När man talar med företagare om detta pekar de väldigt ofta just på regelbördan och på att lagstiftning implementeras på ett sätt som gör det svårt och krångligt och inte minst dyrt.

Allting är ju relativt i detta. Om man till exempel jämför med det som sker i den amerikanska ekonomin – vi konkurrerar ju med USA liksom med många andra regioner och länder i världen – blir skillnaderna uppenbara.

Därför blir jag lite fundersam när jag hör Aida Birinxhiku säga att man å ena sidan är för konkurrenskraft och frihandel – det är väl jättebra – men å andra sidan driver på för en lagstiftning som ju företagen själva så tydligt pekar på kommer att försvåra möjligheterna för handel, jobb och investeringar. Det går inte riktigt ihop.

Det är klart att det i potten här ligger kanske tusentals svenska arbetstillfällen, som riskerar att gå förlorade om man inför ytterligare administration och regelbörda. Detta är väldigt allvarligt. Jag hoppas att Socialdemokraterna har tänkt igenom denna position. Att förlora arbetstillfällen och investeringar just nu skulle vara väldigt bekymmersamt.

Jag är stolt över att den här regeringen har tagit en väldigt aktiv del i diskussionerna. Vi har försökt få till ett mycket bättre kompromissförslag, och vi har också fått till stånd en sådan kompromiss, som mycket mer beaktar just risken för att detta kommer att hindra ekonomisk tillväxt, investeringar och jobb. Men det här måste ske även på en lång rad andra områden.

Det är just detta vi pekar på i vår nya handelsstrategi, som är mycket mer framåtlutad än den tidigare regeringens och inte bara täcker exportfrågor utan handelsfrågor i stort, även investeringar i Sverige, och vår kon-

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

kurrenskraft som ett litet land. Det är en mycket bredare strategi som vi har presenterat och som har fått ett gott mottagande.

En viktig del i denna strategi är det faktum att svenska företag i dag är världsledande när det gäller att agera ansvarsfullt, långsiktigt och målmedvetet. Det är klart att det kan finnas problem med enskilda företag – det kan det alltid finnas – men som land förknippas vi väldigt mycket med ansvarsfullt företagande, socialt, miljömässigt och på flera andra områden.

Detta tror jag är en styrka för Sverige. Jag märker det under många av mina resor, där jag försöker att lägga grunden för fler svenska affärer och fler jobb i Sverige. Många länder ser detta som en framgång redan i dag, och det är något vi bekräftar i vår strategi.

Men vi måste vara varsamma med ytterligare EU-regleringar och med de protektionistiska krafter som säger ”Gärna frihandel, men den måste vara rättvis, och inte just på våra områden och i våra ekonomier; det är bra om andra öppnar upp sig, men inte vi”. Tyvärr ser vi hur den typen av protektionistiska krafter nu sprider sig i världen, och vi vill från den svenska regeringens sida erbjuda en annan väg framåt, med mer av fri och regelbaserad handel.

Anf. 74 AIDA BIRINXHIKU (S):

Fru talman! Tack till utrikeshandelsministern för den här debatten! Jag noterar att utrikeshandelsministern bara tänker på pålagor och bördor när jag pratar om en rättvis handel. Det tycker jag är talande i sig.

Jag vill också säga något om EU-direktivet om företagens ansvar för miljö och mänskliga rättigheter. Detta är ett lagförslag som har efterfrågats av stora delar av näringslivet i Sverige. Vi ser att svenska företag ligger i framkant när det gäller hållbarhetsfrågorna, men i dag tvingas de konkurrera på orättvisa villkor med företag som inte gör samma prioriteringar.

Som tidigare konstaterats har Sverige en lång tradition av att stå upp för en fri, hållbar och rättvis handel. Statsrådets svar i den här debatten ger inga skäl att frånga det, snarare tvärtom. Både statsrådet och jag har uttryckt vår oro över de växande protektionistiska krafterna i världen. Det är just dessa krafter som gör det viktigt att vi står upp för en rättvis handel. Det är i själva verket en förutsättning för det regelbaserade handelssystem som statsrådet nämner.

Fru talman! Regeringen måste fortsätta stå upp för en handelspolitik som leder till fler jobb, en starkare välfärd och ett ökat välstånd – för alla. Sverige ska vara ett föregångsland för en fri, hållbar och rättvis handel. Detta ska det inte råda någon otydlighet om.

Anf. 75 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Regeringen har sedan dag ett varit mer framåtutad för att främja svenskt entreprenörskap, svensk innovation och vår konkurrenskraft – frågor som inte varit tillräckligt prioriterade tidigare vare sig i Sverige eller i Europeiska unionen. Vi ser också att investeringarna som en följd därav har minskat under en lång rad år.

Nu vill vi förändra detta. Vi vill vara mer offensiva. Vi vill lägga grunden för att Sverige ska börja vinna den här typen av investeringar. Då är det inte tillräckligt att bara säga att man är för mer handel och entreprenörskap; det kan ju alla göra. Vi måste alltid titta på förslag av den typen som

kommer. Inte minst en hel del av den EU-lagstiftning som nu kommer skulle kunna få dramatiska effekter för många små och medelstora företag.

Jag vill upprepa det jag har sagt tidigare: Om man är okritisk till detta och bara ser till de sociala aspekterna utan att fundera kring administration och regelbörda kan det handla om flera tusen jobb i Sverige som går förlorade. Jag hoppas att Socialdemokraterna tar detta i beaktande när man så okritiskt sluter upp bakom den ökade regelbörda vi nu ser från Bryssel.

Vi måste förändra detta. Annars kommer utvecklingen för Europa att fortsätta som tidigare: Investeringar lämnar Europa och går till USA, Kina eller andra delar av Asien i stället. Det är precis detta tillväxtperspektiv vi nu lägger in, och där är det viktigt att vi är tydliga.

Den rättvisa handel som jag får frågor om här är inte ett definierat begrepp. Det är bättre att ha en regelbaserad handel som lutar sig mot WTO-regleringar. Vi vill inte förknippas med den typ av protektionism som vi ser att begreppet rättvis handel ofta förknippas med, inte minst från Donald Trumps sida. Vi står upp för en fri, hållbar och regelbaserad världshandel i stället.

Tack, Aida Birinxhiku, för den här debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:586 om Sveriges agerande i förhandlingarna om LBI

Anf. 76 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig vilka skäl som ligger till grund för att Sverige inte deltar aktivt i förhandlingarna om LBI eller verkar aktivt för att ge EU ett förhandlingsmandat samt på vilket sätt jag och regeringen ser att säkerställandet av mänskliga rättigheter kan garanteras av stater utan bindande internationella regler.

Låt mig börja med att konstatera att näringslivet har en mycket viktig roll att spela i arbetet för en hållbar utveckling. Svenska företag ligger redan i framkant i det arbetet. Den här regeringen tror på en fungerande marknadsekonomi som motor för en hållbar ekonomisk och social utveckling. En förutsättning är gemensamma spelregler kring mänskliga rättigheter och miljö för att undanröja oseriösa aktörer.

Regeringen har en tydlig förväntan på att svenska företag och deras verksamhet inte ska orsaka, bidra till eller vara kopplad till övergrepp eller kränkningar av mänskliga rättigheter, oavsett var de verkar. Företagen ska följa rådande lagar men även beakta internationella riktlinjer, särskilt OECD:s riktlinjer om ansvarsfullt företagande för multinationella företag och FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter.

Men låt mig vara väldigt tydlig. Det är fortsatt staten som har det primära ansvaret att respektera, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna. Sverige har lagstiftning som ställer höga krav på respekt för mänskliga rättigheter, i enlighet med de internationella MR-konventioner vi har anslutit oss till. Dessa omfattar även företag i Sverige. Detsamma gäller flera andra europeiska länder.

Regeringen har följt förhandlingarna i LBI och närvarat vid de olika förhandlingsrundor som hållits sedan 2015 men företräds av EU:s utrikes-

tjänst, som samordnar deltagandet och EU:s inlägg. Förhandlingstexten har diskuterats vid de årliga förhandlingsmötena, och även om vissa förbättringar kan noteras har processen fortsatt svagt stöd inom FN:s medlemsstater. Sverige har därför medverkat till en handlingslinje med konstruktivt men restriktivt deltagande från EU vid förhandlingarna.

Sverige och EU har genomgående haft reservationer avseende mervärdet av en rättsligt bindande konvention. Om nuvarande konventioner, regelverk och riktlinjer gällande mänskliga rättigheter följdes skulle stora förbättringar ske.

En stor del av frågorna i konventionsutkastet bedöms falla under EU-kompetens. Sverige och andra medlemsstater har därför efterfrågat en djupare rättslig analys och en gemensam färdplan för EU:s agerande, men för sådan analys behöver EEAS ha ett formellt förhandlingsmandat, vilket varken de eller kommissionen ännu begärt.

EU är globalt ledande i att främja företags ansvar att respektera mänskliga rättigheter, även i sin verksamhet utanför EU. Efter slutförd förhandling väntar nu antagande och genomförande av det nya EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet, som bygger på FN:s vägledande principer och OECD:s riktlinjer om ansvarsfullt företagande och vägledning för tillbörlig aktsamhet.

För Sverige har det varit viktigt att få till stånd ett direktiv där de administrativa bördorna för företagen blir proportionerliga och ändamålsenliga i förhållande till de nya reglernas syften. Med de ändringar som gjorts under förhandlingen bedöms den slutliga texten leva upp till den målsättningen. Direktivet blir ett viktigt och balanserat instrument för att främja företagets respekt för mänskliga rättigheter. Det förväntas bidra till EU:s arbete med förhandlingarna om FN-konventionen och kan utgöra grund för ett framtida förhandlingsmandat även om det finns områden i konventionstexten som inte täcks av EU-direktivet.

Sammanfattningsvis är regeringen tveksam till om FN-processen skapar förutsättningar för att uppnå en effektiv konvention som förstärker det globala skyddet mot företagsrelaterade kränkningar och övergrepp av mänskliga rättigheter. Det finns snarare en risk för att staters ansvar för att respektera, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna undergrävs. Vi kommer fortsatt att verka för att alla stater tar sitt ansvar för mänskliga rättigheter och att svenska och andra länders företag respekterar dessa, inte minst genom UD:s arbete inom internationell handel, exportfrämjande, utvecklingssamarbete och mänskliga rättigheter.

Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får än en gång påminna om vad gruppledarna enats om när det gäller klädkod – att kläder med politiska budskap inte ska bäras i kammaren. I kammaren är det det talade ordet som gäller. Detta hoppas jag att ledamoten respekterar.

Anf. 78 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag önskar att det talade ordet alltid respekteras.

Tack, ministern, för svaret! Jag hör att ministern uttrycker hur viktiga mänskliga rättigheter är och att först och främst stater bär ansvaret. Samtidigt ser vi gång på gång överträdelser som ofta inte får konsekvenser och att de drabbade alltför ofta inte får rättvisa.

Jag vill förtydliga vissa saker och kanske söka vidare svar från ministern.

För det första täcker det lagligt bindande avtalet LBI ett spektrum som inte täcks av nuvarande lagar och avtal. Förutom att det skulle vara ett instrument för de drabbade för att få rättvisa gentemot svenska företag och speciellt transnationella företag skulle det vara ett otroligt viktigt verktyg för att täcka de oerhört omöjliga konstruktioner som de transnationella företagen har byggt upp för att kringgå ansvar.

För det andra är de instrument som finns i dag inte bindande. Det är väl det som har varit problemet inom handelspolitiken – att man inte vågar ställa lagligt bindande krav, som faktiskt skulle möjliggöra att detta följs på riktigt.

Ministern lyfter att svenska företag ligger i framkant när det kommer till mänskliga rättigheter. Då tänker jag att detta snarare är positivt för svenska företag. Jag menar: Vilka företag kan se detta som en konkurrensfördel, om inte svenska företag? Och vilka företag kommer att behöva förändra sitt sätt att arbeta för att följa lagkraven, om inte de transnationella företagen? Det borde ligga i regeringens intresse att delta aktivt i förhandlingarna och att få igenom detta, om man värnar om de svenska företagens intresse.

Det har gjorts studier där man jämfört due diligence och LBI som visar att de snarare kompletterar varandra. Båda behövs för att få ett komplett ramverk när det gäller ansvar för mänskliga rättigheter i fråga om näringslivet. Ändå har regeringen varit med om att urvattna förslaget om due diligence, och man har inte varit aktiv i arbetet med bindande avtal för att förstärka ansvarstagandet. Detta gör att regeringen inte riktigt är med på att det här behöver förändras och förbättras.

Jag undrar också: Hur ska stater kunna garantera sina medborgares mänskliga rättigheter om gruvföretag som förgiftar mark och vattendrag, som människor lever av, avvecklar sin verksamhet i landet och flyttar tillgångar, som skulle kunna användas till sanering, till ett syskonbolag i ett annat land? Det är detta man vill åt med LBI.

Det här är ett verktyg för att stater ska hålla transnationella företag ansvariga. Jag tänker att det skulle vara gynnsamt också för Sverige, eftersom vi ser att vi kommer att få ett ökat antal gruvföretag här i Sverige.

Jag skulle helt enkelt vilja få svar på varför man inte ser det positiva i dessa förändringar. Man försöker snarare hitta det negativa eller så vill man inte ens delta.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag uppfattade en tendens till replik till talmannen gällande de regler som gruppledarna har enats om. Jag noterar det.)

Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Lorena Delgado Varas, för interpellationen! Den berör väldigt viktiga ämnen. Det är helt avgörande att inte minst våra svenska företag alltid sköter sig och, så att säga, hanterar frågor och risker som finns kopplade till olika investeringsprojekt på ett ansvarsfullt och långsiktigt sätt.

Vi från den svenska regeringens sida stöder arbetet i FN och även i OECD, ska man veta, för det sker arbete också där. Det gäller arbetet med

att utveckla olika typer av standarder för en regelbaserad global handel – det var precis det vi diskuterade i den tidigare interpellationsdebatten – men också för ett ansvarsfullt företagande.

Jag är övertygad om att det är en stor konkurrensfördel för Sverige som land just att vi har ett väldigt gott renommé i den här delen.

Ingenting är svart eller vitt. Det är klart att det kan finnas fördelar med att ha en FN-konvention. Det kan finnas en potential att, så att säga, förstärka det globala skydd som finns. Då är det viktigt att rättsligt bindande instrument bygger på det konsensusramverk som FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter utgör. Det är också viktigt och egentligen helt avgörande att de regler som i så fall framförhandlas inom FN är praktiskt genomförbara och att de är långsiktiga och får avsedd effekt.

En ny konvention som inte är helomfattande eller som inte ens är förankrad hos merparten av FN:s medlemsländer menar vi inte är rätt väg att gå, för en sådan konvention kommer inte att få genomslag.

Det är också viktigt att komma ihåg att vi lever i en tid då hela MR-systemet är under attack. Vi behöver anstränga oss mer för att försvara och genomföra de olika typer av ramverk för mänskliga rättigheter som redan finns snarare än att skapa nya normer.

Om nuvarande regelverk följdes skulle väldigt stora förbättringar ske. Det är också en av anledningarna till att Sverige uppmanar men också på olika sätt hjälper länder att genomföra FN:s i dag vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter.

Sedan kan man notera att flera av de länder som är allra mest pådrivande för en konvention – Ecuador, Kuba, Pakistan, Sydafrika och Venezuela – saknar egna nationella handlingsplaner. I någon mening börjar arbetet här hemma också.

Det finns en risk som jag tycker att man ska uppehålla sig vid. I grund och botten är det staterna som har ansvar för att respektera, skydda och förverkliga de mänskliga rättigheterna. Det finns en risk att staters ansvar med en sådan här lösning skulle undergrävas.

Jag är stolt som utrikeshandelsminister över att vi har många världsledande svenska företag med ett otroligt gott renommé i fråga om detta. Överallt i världen dit jag åker för att främja svenskt företagande och svenskt entreprenörskap får jag höra detta. Jag är övertygad om att det också är en väldigt stor konkurrensfördel för Sverige, inte bara i dag och tidigare utan också framöver – när vi nu till exempel i vår handelsstrategi lägger grunden för ett ökat och mer framåtlutat främjande inom grön omställning eller digitalisering.

Anf. 80 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det är bra att ministern erkänner att det kan finnas positiva delar i detta och att det kan vara en konkurrensfördel för svenska företag. Ministern lyfter att det behöver vara praktiskt genomförbart. Då tänker jag att det är ytterligare ett argument för att vi borde delta aktivt i detta.

Jag tänkte återgå till ministerns första svar, där ministern pekade på att det är staters ansvar att respektera, skydda och förverkliga mänskliga rättigheter. Där är vi helt överens. Men ministern uttrycker oro för att LBI på något sätt skulle riskera att undergräva staters ansvar. Jag tänker att det

vore nyttigt för oss alla att höra exakt hur LBI skulle undergräva staters ansvar. Tankegångarna hänger inte riktigt ihop.

Jag tänker att det som riskerar att undergräva staters ansvar är avsaknaden av verktyg, instrument och bindande internationella mekanismer som gör det möjligt att hålla transnationella företag, som i dag ibland till och med är starkare än stater, juridiskt ansvariga. För det behövs mycket mer än det vi har i dag.

Ministern bekräftar att Sverige och EU haft reservationer avseende mervärdet av LBI. Han bekräftar också att frivilliga konventioner, regelverk och riktlinjer inte följs. Jag undrar: Hur kommer det sig att man då har försvagat det som finns på bordet? Varför väljer man att titta bort när man bygger upp någonting som finns på bordet? Jag skulle vilja ha svar på de två frågorna.

Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Detta är ganska tekniskt och juridiskt, och det är en fråga där man hållit på i ett antal år. Det är mycket som talar för att det kommer att fortsätta så.

Om man ska ta ett lite mer övergripande perspektiv i detta har vi resonerat ungefär som följer. Det är avgörande att företag tar ett stort socialt ansvar. Våra svenska företag gör det, vill jag säga. Vi är ofta i en klass för sig. Det kan finnas enskilda företag som inte gör det. Men som land har vi väldigt mycket att vara stolta över. Så är det.

Vi tar också som regering frågan om mänskliga rättigheter, och också frågan om mänskliga fri- och rättigheter, på väldigt stort allvar. Sedan är frågan hur ett internationellt ramverk eller regleringar för detta ska se ut.

Vi har pekat på två perspektiv i detta. I grund och botten är det stater som har ett ansvar för att reglera sina egna företag, precis som vi gör i Sverige. Det är svensk lagstiftning som styr hur man verkar i Sverige.

Där kan man bara konstatera att många av de länder som i dag mest driver på för det internationella ramverket inte har hanterat frågorna på hemmaplan än. De börjar lite i fel ände i den delen.

Det andra är att vi ska ställa oss frågan: Om vi ska hitta en internationell lagstiftning eller ett ramverk om detta, hur säkerställer vi att det blir långsiktigt och transparent och att det omfattar de länder som vi vill att det ska omfatta? Annars blir lagstiftningen inte verkningsfull i den delen.

Det spelar inte så stor roll om det bara är några länder som skriver under på något sådant om väldigt många, och kanske till och med de länder där problemen är som allra störst, väljer att stå utanför.

Vi har resonerat som så att vi följer de förhandlingar som sker. Det har vi gjort under flera år. Det är som jag sa EU som företräder unionens medlemmar på området. Men det finns väldigt mycket som man kan göra redan under tiden.

En sådan sak är att fler länder borde ta ett ansvar som stater för sin lagstiftning. Men det gäller också att de olika ramverk och konventioner som redan finns på området efterlevs. Det är kanske egentligen steg ett i detta innan man tar ett sådant här stort kliv framåt, eller i vilken riktning man nu tycker att det går.

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

Anf. 82 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Ministern menar att stater måste ta ansvar och att de länder som driver detta är länder som kanske inte själva har stiftat lagar för att deras företag ska följa mänskliga rättigheter och så vidare.

Men det är svårt för sådana länder att kunna stå emot både handelsavtal som de ser ut i dag och de transnationella företagens konstruktioner. Vi måste erkänna att vi lever i ett samhälle där de starkaste ekonomiska aktörerna är företagen.

De har otroligt mycket makt både genom kapitalet, såklart, och genom de olika handels- och investeringsavtal där man har mekanismer för att skydda företagsinvesteringar.

Man går till och med längre. Om vi tittar på till exempel Chiles handelsavtal gäller det först och främst mineralförsörjningen till Europa mer än att det ska vidareutveckla eller förbättra sina möjligheter till att stärka sitt land genom företagande.

Det blir en omöjlig situation för sådana länder att hantera. Då kanske det behövs ett internationellt lagligt bindande ramverk som stöttar dem i detta för att ordningen är sådan.

Vi har transnationella företag som i dag har mycket mer kapital och mycket mer makt än enskilda länder. Det kan vi inte bortse från.

Anf. 83 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Som jag sa är det inte svart eller vitt. Det finns både för- och nackdelar oavsett vilken väg man väljer.

Det kan vara härligt att man någon gång kan tycka lika. Jag kan i varje fall känna viss sympati för utgångspunkten som kommer från Lorena Delgado Varas. Det är såklart inte alltid lätt för ett väldigt litet land att ha en lagstiftning som riktar sig till väldigt stora företag. Det finns en del internationella exempel, ofta ganska historiska, där det har blivit problem. Chevron är naturligtvis ett sådant fall som ofta brukar nämnas.

Sedan finns det ett annat perspektiv. Det är att den typ av konventioner som man ska underteckna måste vara allomfattande. De måste fungera och omfatta just rätt länder i detta. Annars finns det en risk att det blir väldigt tandlöst. Det blir också ett sätt för länder att inte behöva göra sitt eget arbete, för de kan alltid peka på någon annan. Det gäller särskilt i det läget där det redan finns rätt mycket av just internationella riktlinjer och regleringar för detta.

En sådan sak man kan peka på är OECD:s riktlinjer om ansvarsfullt företagande för just multinationella företag, där skyddet för utsatta personer och grupper stärktes. Det gäller till exempel avseende fackliga rättigheter och människorättsförsvare. Regeringen deltog aktivt i uppdateringen av dem. Tittar man i vår nya utrikeshandelsstrategi ser man att det lyfts in som väldigt tydliga delar där.

Vi följer arbetet. Vi företräds som sagt av EU. Vi står också i nära dialog med många andra medlemsländer om hur en fortsättning framåt eventuellt ska kunna ske.

Tack, Lorena Delgado Varas, för interpellationen!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 84 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Lotta Johnsson Fornarve har frågat mig om hur slopandet av enprocentsmålet och det minskade biståndet påverkar jämställdhetsarbetet inom svenskt bistånd och hur jämställdhetsperspektivet i svenskt bistånd påverkas av regeringens omläggning av biståndet i och med den nya reformagendan. Hon har även frågat mig om jag kommer att ta initiativ för en plan för hur jämställdhetsperspektivet ska integreras inom alla delar i bistånds- och utrikespolitiken samt på vilket sätt jag kommer att arbeta för att en ökad andel privatsektorsbistånd inte ska bidra till ett minskat jämställdhetsfokus inom svenskt bistånd.

Svensk biståndspolitik är fortsatt generös. Med en biståndsbudget för 2023–2026 om 56 miljarder kronor per år och ett tak för migrationsavräkningar (högst 8 procent av biståndsbudgeten) har regeringen skapat bättre förutsättningar att kunna planera en förutsägbar och effektiv verksamhet. Denna ökade förutsägbarhet underlättar förstås även för finansieringen av och arbetet med jämställdhet i biståndet.

Jämställdhet är ett svenskt kärnvärde, vilket konstateras i budgetpropositionen liksom i årets utrikesdeklaration. Detta är, i motsats till vad Johnsson Fornarve hävdar, mer än ”ord på ett papper”.

Regeringen arbetar på flera sätt för att säkerställa att jämställdhetsperspektivet genomgående integreras i utrikes- och biståndspolitik. Inte minst är Sverige en stark röst för att motverka alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, liksom normer och sedvänjor som begränsar flickors och kvinnors frihet och självbestämmande. Vi arbetar aktivt med att stärka kvinnors och flickors självbestämmande, ekonomiska egenmakt och utbildningsmöjligheter och med att öka tillgången till SRHR, inklusive moderna preventivmedel samt säker och laglig abort.

Jämställdhetsperspektivet är också tydligt integrerat i regeringens ambition att öka synergier mellan utvecklingssamarbetet och näringslivsfrämjandet. Kvinnligt företagande, tillgång till mikrolån och deltagande i det lokala näringslivet är helt avgörande för att öka jämställdheten i utvecklingsländer. Bara genom att låta kvinnor på samma villkor som män delta i ekonomin kan vi långsiktigt öka kvinnors ekonomiska egenmakt. Kvinnligt entreprenörskap är också ett delmål i regeringens nya utrikeshandelsstrategi.

Kvinnors och flickors frihet att bestämma över sina liv och möjlighet att på samma villkor som män och pojkar delta i och forma samhället är inte bara ett mål i sig. Arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, för ökad ekonomisk egenmakt, mot barnäktenskap och mot könsrelaterat våld, inklusive i konfliktsituationer, är faktorer som även stärker uppfyllandet av utvecklingssamarbetets mål på bredden.

I samhällen där kvinnor får ta större del i den lokala ekonomin ser vi också positiva effekter. Forskning visar att kvinnliga företagare och företag med kvinnor i höga positioner är mindre benägna att ta emot mutor. Dessa frågor är därför av särskild relevans också för att nå målen om minskad korruption i utvecklingsländer.

Svar på
interpellationer

Anf. 85 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret på min interpellation.

Jämställdheten är på tillbakagång globalt. Flickors, kvinnors och hbtq-personers rättigheter är under stark attack. Situationen förvärrades under covidpandemin genom att mödradödligheten, våld mot kvinnor i alla åldrar och barnäktenskap ökade. Många flickor kom aldrig tillbaka till skolan.

När jämställdheten är under attack måste Sverige ta på sig ledartröjan och på allvar stå upp för flickors och kvinnors rättigheter. Ministern påpekar att jämställdheten är ett svenskt kärnvärde och nämner flera andra jämställdhetsområden. De är naturligtvis bra och vackra ord, men det räcker inte med ord. För mig och Vänsterpartiet är det självklart att arbetet för jämställdhet är helt integrerat i svenskt bistånd. Vi vet att jämställdhet är en viktig grundförutsättning för verklig och hållbar utveckling.

Det blir därför märkligt att regeringen som första åtgärd avskaffade den feministiska utrikespolitiken, som inte bara var en etikett som regeringen påstod, utan den har haft stor betydelse för att öka jämställdheten i utrikespolitiken och i det internationella biståndet. Den har dessutom lett till att flera länder har följt det svenska exemplet och antagit en feministisk utrikespolitik. Det konstateras bland annat i en rapport av regeringens egen kommitté EBA. Tyvärr kan vi nu konstatera att den totala andelen av svenskt bistånd med en jämställdhetskomponent minskar från 82 procent av budgeten med jämställdhet som hel- eller delmål 2021 till 74 procent 2023. Sida uppnår därmed inte målet i EU:s handlingsplan för jämställdhet, som är 85 procent, enligt Sidas egen årsrapport.

Detta är en alarmerande signal, om man nu tycker att jämställdhet är ett kärnvärde. Den feministiska utrikespolitiken gick ju ut på att genusperspektivet skulle genomsyra all utrikes- och biståndspolitik, inte bara ses som en fråga vid sidan om. Genusperspektivet behöver genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktur, handel, utbildning, hälsovård, vatten och sanitet, makt och inflytande eller fred och säkerhet. Det perspektivet saknas i regeringens biståndspolitik. Kan ministern här och nu garantera att genusperspektivet ska genomsyra all biståndspolitik? Det skulle vara intressant att få svar på.

Det är lite svårt att ta regeringens ambitioner om jämställdhet på allvar när det ekonomiska stödet till jämställdhet och SRHR inte ökar utan snarare ser ut att minska i regeringens satsningar. Anslagen till FN-systemets viktigaste organ för jämställdhetsfrågor UN Women har halverats. UNFPA, som gör ett oerhört viktigt arbete för SRHR, har också fått stödet minskat med en fjärdedel. Medel till kvinnorrättsorganisationers och civilsamhällesorganisationers arbete för kvinnor, fred och säkerhet har försvunnit från agendan. Enligt Sidas budgetprognos för 2025–2027 riskerar de globala strategierna att minska rejält i budgeten eftersom det föreslås att anslagspost 34 ska minskas med 45 procent 2027. Här ingår bland annat den globala jämställdhetsstrategin och strategier kopplade till SRHR och utbildning.

Den planerade separata globala strategin för arbete med SRHR ser ut att ha slopats. I mina ögon är det här en nedprioritering av jämställdhetsarbetet. Varför skär ni i det viktiga jämställdhetsbiståndet? Var är konsekvensanalyserna av förändringarna i biståndet?

Fru talman! Jag tackar Lotta Johnsson Fornarve för interpellationen i denna viktiga fråga.

Just jämställdhet och SRHR-frågor är prioriterade för regeringen. Det är i grund och botten ett svenskt kärnvärde. De allra flesta svenskar, nära nog 100 procent, tycker att frågorna är helt avgörande. Det är också därför som Sverige fortsätter att ligga så långt framme i arbetet, och det är något som jag ofta får bekräftat, till exempel så sent som i höstas under öppnandet av generalförsamlingen i FN, där jag själv medverkade på ett seminarium om SRHR-frågor.

Det svenska biståndet är generöst. Sverige är ett av fem länder i världen som når upp till FN:s mål om 0,7 procent av bni. Vi kan också se att Sverige skiljer ut sig mot de flesta andra länder, på så sätt att en mycket större andel av det svenska biståndet går till olika typer av jämställdhetsinsatser än för de flesta andra länder. Snittet för andelen insatser med jämställdhet som en komponent, som huvudmål eller delmål, är 43 procent i OECD-Dac. I Sverige ligger vi på 74 procent, det vill säga en mycket stor skillnad. Sverige skiljer ut sig i positivt hänseende.

Jag kan också konstatera att Sverige ligger i topp även vad gäller andelen insatser med jämställdhet som huvudmål. Den var i fjol 12 procent. Tittar man på snittet bland OECD-Dacs medlemsländer var det 4 procent. Andelen är tre gånger större i Sverige än snittet. I fjol fanns också jämställdhet som tematiskt område i 32 av 46 strategier.

Bilden som Lotta Johnsson Fornarve försöker etablera med den här interpellationen om att frågan skulle vara prioriterad, att det skulle vara ett stort skifte mot tidigare, är faktiskt inte riktigt sann, utan den är fel. Sverige fortsätter att vara en ledande aktör på området.

Regeringen har som ambition att lägga större fokus vid innehållet i biståndspolitiken, i insynen i biståndspolitiken och framför allt i resultaten av biståndspolitiken än vid vilka olika typer av etiketter man använder.

Det är helt sant att regeringen inte använder sig av begreppet feministisk utrikespolitik. Vi har behövt ägna tid och kraft åt att förklara vad den feministiska utrikespolitiken egentligen innebär, snarare än att fokusera på det konkreta innehållet. Här är våra grannländers inställning också talande, trots en lika syn på detta. Uppfattningen är egentligen inte svensk, utan man skulle kunna beskriva en nordisk samsyn. Men de har inte anammat konceptet, utan de har fokuserat på innehållet och resultaten snarare än etiketten. Det är en linje som också den svenska regeringen tycker är klok. Därför fokuserar vi på den vägen framåt.

Fru talman! Jag tackar för ytterligare svar från ministern. Jag är ändå glad att ministern säger att jämställdheten är ett prioriterat kärnvärde.

Att Sverige ligger långt framme är på sätt och vis riktigt, men vi ser ändå hur jämställdheten i Sverige de facto backar. Vi ser också hur resurserna till viktiga jämställdhetsorganisationer, till exempel UN Women, skärs ned. Det oroar mig. Det är oroande signaler när arbetet som man nu tycker är så viktigt faktiskt går åt fel håll. Om jämställdheten ska genomgå alla dessa omständigheter måste det stå i reformagendan på ett tydligt sätt. Det måste finnas direktiv, riktlinjer, om detta. Jag saknar helt enkelt helhetsperspek-

tivet. Jag skulle vilja ha ett svar på frågan om ministern vill se att jämställdheten ska genomsyra alla former av bistånd.

På vilket sätt gynnas flickor och kvinnor i världen av ett minskat bistånd och ett bistånd som ska utgå från svenska intressen?

På vilket sätt bidrar det svenska biståndet till ökad jämställdhet genom att fokusera biståndet till områden med minskat jämställdhetsfokus?

Regeringen vill till exempel öka andelen privatsektorbistånd. En studie från EBA, Expertmyndigheten för biståndsanalys, visar att bara 2 procent av privatsektorbiståndet har jämställdhetsfokus. Det ska jämföras med 40 procent i det vanliga bilaterala biståndet. Samma sak gäller den tätare kopplingen mellan bistånd och handel, där ojämlikheten mellan kvinnor och män riskerar att förstärkas.

Det behövs helt enkelt ett helhetstänk. Det behövs tydliga riktlinjer om att genusperspektivet ska genomsyra allt bistånd.

Ministern har fått för sig att jag är emot allt som stavas handel och näringsliv. Det är fel. Men biståndet ska inte gynna svenska intressen i första hand utan mottagarens.

Jag har inget emot att bistånd används för att till exempel gynna kvinnligt företagande på landsbygden i Afrika. Vi vet att det är klok politik som gynnar inte bara kvinnan själv utan hela hennes familj och samhället runt omkring. Men biståndet måste utformas efter de behov som finns i mottagarlandet, och Sverige behöver säkerställa kvinnors fulla ägande och deltagande i utformningen av biståndet.

Det är också oerhört viktigt att stödja kvinnorätsorganisationer och kvinnoledda organisationer genom bistånd. De är bäst lämpade att bedöma och se till kvinnors och flickors behov och att arbeta mot könsbaserat våld och skadliga normer och för att öka kvinnors inflytande.

Det är därför oerhört oroande att stödet till civilsamhällets organisationer både i Sverige och globalt nu hotas av regeringens nya strategi rörande folkrörelsebiståndet. Sida har ju sagt upp avtalet med en lång rad civilsamhällesorganisationer, och på det sättet riskerar man att över 1 700 projekt i 90 länder går förlorade. Många är till för att stödja just kvinnoaktivister.

Svenskt bistånd behövs också i de mest sårbara och konfliktdrabbade länderna, för det är flickor och kvinnor som drabbas allra hårdast i kris. Det är viktigt att biståndet inte dras undan från länder som Afghanistan och Palestina med flera.

Jag tycker att det är olyckligt att Sverige dragit tillbaka sitt bilaterala stöd till fyra av världens mest utsatta länder – Mali, Burkina Faso, Kambodja och Sydsudan. Det kommer att drabba tusentals kvinnor i dessa länder genom bland annat sämre tillgång till sjukvård, hälsovård och mödravård och till rent vatten och sanitet.

För att svenskt bistånd på allvar ska bidra till jämställdhet i världen krävs mer än ord på ett papper. Det krävs ett aktivt arbete, konkreta strategier och planer, tillräckliga medel, långsiktighet och framför allt politisk vilja.

Jag saknar fortfarande svar. Var är konsekvensanalyserna? Och kommer statsrådet att ta initiativ till en plan för hur jämställdhetsperspektivet ska integreras i alla delar av bistånds- och utrikespolitiken, privatsektor och handel inkluderat?

Fru talman! Vi bryter nu ny mark med omläggningen av den svenska biståndspolitik. Den har ju fått mycket kritik för att den varit för spretig, för att det varit för många mål, för att det varit för lite insyn och för att transparensen har sjunkit.

Vi ska komma ihåg en sak: Ytterst är det här skattepengar från svenska skattebetalare, som varje år lägger 56 miljarder kronor på det här området. De har rätt till insyn och transparens.

Det handlar också om ett ansvar mot mottagarländerna. De ska veta att vårt bistånd alltid används på mest effektiva sätt.

En del i det arbetet är att minska det stora antal mål som har funnits. I ett läge där allting är prioriterat och Sverige ska göra allting med massor av mål i alla länder samtidigt – lite förenklat men ungefär så – kan man ställa sig frågan: Vad är egentligen det svenska mervärdet?

Vi har en annan syn på biståndet. Vi vill att det ska vara någonting där vi kan skapa tydliga mervärden och bidra med någonting som är unikt, som vi är väldigt duktiga på. Ytterst måste vi alltid ställa oss frågan hur vi ser till att använda biståndet mest effektivt.

I det ingår till exempel att om organisationer uppvisar dåliga resultat, inte lyssnar på svenska prioriteringar och inte är intresserade av att arbeta tillsammans med oss, ja, då kan det hända att biståndsmedel kommer att flyttas till andra organisationer som är mer effektiva.

UN Women är ett sådant exempel. Det är en organisation som fått mycket kritik för just ineffektivitet. Hanteringen av terroristorganisationen Hamas attack på Israel och den ovilja att fördöma det som fanns hos UN Women under lång tid talar såklart inte heller till organisationens fördel.

Vi måste hela tiden som en ansvarstagande biståndsgivare – för med ett stort bistånd kommer också stort ansvarstagande – ställa oss frågan hur vi använder medlen på mest effektiva sätt.

Jag vill också bara nämna frågan om vad som ska gynna vem. Jag vill bara uppmana Lotta Johnsson Fornarve att läsa vår reformagenda, för den allra första meningen i den svarar på den fråga som ställdes här och tydliggör att själva idén med att ha ett bistånd är att hjälpa mottagarländerna. Annars hade man aldrig ens kommit på idén att lägga 56 miljarder kronor på bistånd. Hade det bara handlat om att gynna svenska företag hade man väl satsat på någon forskningsproposition eller sänkt skatten eller någonting sådant. Det är tydligt och klart där.

Kanske till skillnad från den politik som Vänsterpartiet står för ser jag att bistånd och handel hänger ihop. Jag ser att vi kan skapa mervärden genom samarbeten. Om det är så att svenska företag kan hjälpa till i till exempel det viktiga hälsoarbetet eller arbetet med grön omställning och det kan gynna också Sverige och svensk innovation, svenskt entreprenörskap och svenska arbetstillfällen, då tänker jag inte be om ursäkt för det.

Jag är förvånad över hur känslig den här frågan är. Sverige har ju arbetat så här under många år kopplat till de multilaterala utvecklingsbankerna. Där har jag aldrig hört någon kritik. Men just när man talar om att kanske också svenska företag ska kunna ta del här blir det väldigt känsligt. Jag har tappat räkningen på hur många frågor jag fått om detta. Det är någonting som skaver här.

Jag kan avslutningsvis berätta att SRHR-frågorna är högt prioriterade av regeringen. De präglade mycket av mitt besök i Liberia förra sommaren. De hade också en stor del i resan till Bangladesh för några veckor sedan. Om några veckor kommer jag också att resa till Demokratiska republiken Kongo i Afrika, där det här kommer att prägla mycket av vårt program.

Anf. 89 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag kan inte förstå hur det kan vara effektivt att säga upp ingångna avtal, som Sida nu har gjort, med en lång rad civilsamhällesorganisationer vars stöd till stor del går till kvinnorrättsorganisationer runt om i världen och på det sättet skapa stor oro i både Sverige och mottagarlandet. Jag kan inte se hur det är effektivt. Mycket av det här biståndet har ju varit otroligt bra och framgångsrikt och uppskattat.

Jag får heller inget tydligt svar, tycker jag, på om jämställdheten ska integreras i alla områden vad gäller biståndet.

Vi ser ju nu att jämställdheten är på tillbakagång globalt. Då krävs det att Sverige står upp för kvinnors och flickors rättigheter på allvar och på riktigt, inte bara med ord. Det är svårt att se det när regeringen inte har någon tydlig struktur för jämställdhetsarbete och det saknas tydliga riktlinjer i reformagendan för hur jämställdhetsarbetet ska genomsyra all biståndsverksamhet.

Det är också svårt att tro på regeringens tal om att svenskt bistånd ska vara en tydlig kraft för jämställdhet och att fokus ska vara på att främja kvinnors och flickors möjlighet att fritt bestämma över sina liv och kroppar och att stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt när man inte tillför några ekonomiska medel till jämställdhetsarbetet utan i stället skär ned på stödet – det är faktiskt det som händer – till viktiga organisationer och strategier som har jämställdhet som fokus.

För att svenskt bistånd på allvar ska bidra till jämställdhet i världen krävs mer än ord på ett papper. Det krävs ett aktivt arbete, konkreta strategier och planer, tillräckliga medel, långsiktighet och framför allt politisk vilja.

Återigen: Var är konsekvensanalyserna? Och kommer statsrådet att ta initiativ till en plan för hur jämställdhetsperspektivet ska integreras inom alla delar av bistånds- och utrikespolitiken?

Anf. 90 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Ja, Sverige fortsätter att vara världsledande på det här området. Det märks till exempel när man besöker FN. Man får höra mycket uppskattning för Sveriges arbete här. Siffrorna visar också att vi allokerar väldigt mycket mer av vår biståndsbudget till det här viktiga området än egentligen alla andra motsvarande länder.

Jämställdheten fortsätter att vara prioriterad, inte minst när vi nu bryter helt ny mark och lämnar den gamla biståndspolitik, där bistånd varit bistånd och handel varit handel och i stället försöker hitta synergier. Jag tror att det kommer att få positiva effekter även för jämställdheten.

Vi ser ju att många länder som under många år har fått väldigt stora summor i svenskt bistånd fortsätter att vara fattiga och fortsätter att vara beroende av bistånd. Vi vet tyvärr också att i många av de länderna är det kvinnor som drabbas allra mest.

När vi nu anstränger oss för att satsa mer på företagande, handel, entreprenörskap och marknadsekonomi är det med ambitionen att fler länder ska kunna göra den typ av tillväxtresa som Sverige har gjort. Det kommer att lyfta fler människor ur fattigdom och också inverka positivt på det viktiga jämställdhetsarbetet.

Jag vill med detta tacka Lotta Johnsson Fornarve för en viktig interpellation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:582 om rätt till studiestöd för studier vid flygakademi

Anf. 91 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Gunilla Svantorp har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta nödvändiga beslut så att en flygakademi i Sverige via ändring i bilagan till studiestödsförordningen blir studiemedelsberättigad genom CSN. Frågan ställs mot bakgrund av att Green Flight Academy AB bedriver en pilotutbildning som inte berättigar till studiestöd.

När det gäller utbildningar i Sverige är det generellt sett regeringen som bestämmer vid vilka läroanstalter och utbildningar som studerande kan få studiestöd. Läroanstalterna och utbildningarna anges i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655). Regeringens utrymme att lägga till pilotutbildningar är dock begränsat. I propositionen *Yrkeshögskolan* (prop. 2008/09:68) gjordes bedömningen att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen bör bedrivas inom yrkeshögskolan. Riksdagen har delat denna bedömning (bet. 2008/09:UbU6, rskr. 2008/09:178), vilket regeringen är bunden av. Av bilagan till studiestödsförordningen framgår också att studiestöd får lämnas för utbildningar inom yrkeshögskolan.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det saknas skäl att särskilt ta upp pilotutbildningar i bilagan till studiestödsförordningen. Frågan om studiestöd får i stället avgöras inom ramen för regelverket för yrkeshögskolan.

Fru talman! Myndigheten för yrkeshögskolan fattar bland annat beslut om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan. Yrkeshögskoleutbildningar ska svara mot arbetslivets behov av yrkeskompetens och bedrivas i nära samarbete med arbetslivet.

Green Flight Academy AB har under 2023 ansökt hos Myndigheten för yrkeshögskolan om att bland annat utbildningen till trafikflygare ska ingå i yrkeshögskolan och få statsbidrag. Myndigheten har avslagit ansökan, bland annat med motiveringen att myndigheten bedömer att ansökan i kvantitativt hänseende i lägre grad svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Av motiveringen följer också att myndigheten bedömer att det finns ett tillräckligt utbud av utbildningar inom den aktuella utbildningsinriktningen inom yrkeshögskolan. Myndigheten har därför valt att inte prioritera några utbildningar inom utbildningsinriktningen i den aktuella ansökningsomgången.

Anf. 92 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

I februari besökte trafikutskottets S-grupp Skellefteå. Vi har flera gånger varit i norr för att se vad som händer i den viktiga samhällsomvandlingen där. Vid vårt besök var vi på Green Flight Academy och fick då se en verksamhet som jag skulle vilja påstå inte finns någon annanstans i Sverige. Sverige har andra flygutbildningar, men på denna akademi lär man sig att flyga i riktiga vinterförhållanden. Man har också en helt annan inriktning på hållbarhet. Det är faktiskt världens första hållbara flygakademi. Vi fick verkligen en insikt i hur det skulle kunna fungera med elflygplan, som ju är något helt annat än vanliga flygplan.

Vi har en klimatlag, och vi har klimatmål som ska uppnås. Vi har också förbundit oss till en massa nationella och internationella åtaganden som handlar om att vi ska ställa om. Då måste vi också ställa om hur vi gör saker, i detta fall hur flygplan framförs.

I går var det riksdagens forskningsdag. Den var mycket intressant, och temat var AI. En av de forskare som var här pratade mycket om mottagar-kompetens, alltså att vi måste lära oss vad AI är för att vi ska kunna ta emot den på rätt sätt. Jag menar att när det gäller den gröna omställningen är det också viktigt att vi lär oss att ta emot den på rätt sätt och även har de förutsättningar som behövs för att kunna ställa om. Då är det viktigt att vi är proaktiva i våra system. Detta var egentligen anledningen till att jag skrev min interpellation efter besöket på flygakademin i Skellefteå.

Precis som ministern sa måste svensk trafikflygutbildning i dag ingå i yrkeshögskolesystemet för att vara studiestödsberättigad eller av regeringen läggas till i bilagan till studiestödsförordningen. Den aktuella utbildningen fick som sagt avslag för att myndigheten ansåg att det redan finns tillräckligt många utbildningsplatser. Man måste dock fråga sig om de utbildningsplatser som redan finns är likvärdiga med de utbildningsplatser vi nu pratar om och hur ministern i så fall tänker när det gäller nya verksamheter. Hur länge är det rimligt att de ska vänta innan de kommer in i studiestödssystemet?

Denna utbildning har bara studenter från andra länder eftersom svenska studenter inte får studiestöd för att gå den. Alla studenter måste betala en hög avgift eftersom utbildningen kostar mycket pengar, och då vore det värdefullt att svenska studenter fick studiestöd för att kunna bedriva denna utbildning i sitt eget land. I stället måste de nu åka utomlands för att skaffa sig denna utbildning. Tycker ministern att det är rimligt?

Anf. 93 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att den gröna omställningen givetvis är väldigt viktig. Här ligger Sverige långt fram, och vi är ett av få länder som sedan 1990 har minskat sin klimatpåverkan. Vi har i dag i vårt samhälle mindre koldioxidutsläpp än vad vi hade på 90-talet. Många länder har mycket att lära av Sveriges klimatarbete, och jag känner mig väldigt stolt över att Sverige är ett så modernt välfärdsland som ligger långt fram i klimatarbetet.

När det gäller Gunilla Svantorps fråga om den specifika utbildningen och det specifika företaget tror jag på ordningen att riksdagen inte ska bestämma vilka utbildningar som ska få statligt stöd eller bli godkända i en ansökningsomgång, utan jag har fullt förtroende för att ansvarig myndig-

het, i detta fall Myndigheten för yrkeshögskolan, har hanterat ansökningen rätt och gjort rätt bedömning och avvägning. Myndigheten har till uppgift att ta fram utbildningar och bedöma ansökningar om utbildningar, och här utgår man framför allt från arbetsmarknadens behov och den brist på kompetenser som finns.

När myndigheten nu har motiverat sitt beslut utifrån att man ser att behovet är tillgodosett på andra håll betyder det att andra utbildningsanordnare inom ramen för denna verksamhet har beviljats stöd, och jag har svårt att se att det vore en bra ordning att riksdagen överprövar myndighetens beslut.

Anf. 94 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Det handlar inte om att diskutera om just detta företag ska få studiestöd, utan det handlar om systemet. Vad är det som är viktigt, och hur ser systemet ut?

Jag blir lite förundrad över interpellationssvaret, där ministern säger att riksdagen har delat bedömningen att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen ska bedrivas inom yrkeshögskolan och att regeringen är bunden av det.

Jag tror verkligen att man som regering kan ändra på nästan vilka beslut som helst om man har majoritet. Vi har ju mer än en gång hört representanter från Tidöregeringen säga att man har majoritet och att man inte behöver bry sig ett dugg om vad oppositionen tycker eftersom man i princip kan göra det man vill. Skulle man vilja ändra på detta skulle man ju återkomma till riksdagen med anledning av att det nu kommer nya utbildningar som inte kan jämföras med de utbildningar som finns men som inte får plats i systemet. Jag tycker att det är en allvarlig fråga.

Ministern säger också att han är glad, tacksam och stolt över att vi ligger långt fram i omställningen. Det ska man ju tacka den tidigare regeringen för. Med den nuvarande regeringen stiger alla utsläpp i höjden. Det har alltså absolut ingenting med den här regeringen att göra. Då borde man verkligen som regering fundera på vad man ska göra för att se till att vi faktiskt ställer om till en hållbarare framtid, och då kan man titta på möjligheten som finns med elflyg.

Jag bor på glesbygden, ute i skogen. Jag ser en jättestor framtid för elflygen, men då måste vi också ha människor som kan hantera elflyg, som kan flyga dem. Det är klart att de som går en vanlig utbildning också kan det, men alla som har haft arbetsuppgifter som har förändrats vet att man också måste bygga på sin kompetens.

Om vi nu har företag i Sverige som är först i världen med att ställa om verkar det väldigt konstigt att vi har elever som kommer från andra länder medan våra egna elever tvingas åka utomlands. Alla vi som bor i glesbygd vet vad som händer när våra ungdomar försvinner från våra orter. De åker bort för att plugga, men det är väldigt sällan de kommer tillbaka hem igen. Den risken är också väldigt stor när vi ser att våra piloter, eller de som vill bli det, reser utomlands där de fastnar och gör praktik i andra bolag som är stationerade utomlands.

Med den möjlighet som finns till elflyg i Sverige skulle vi kunna ha en helt annan arbetspendling. I stället för att bara ha flyg som går norrut och söderut skulle vi kunna flyga kortare sträckor tvärs över hela vårt land.

Jag tycker att detta skulle vara en jätteintressant fråga också för en utbildningsminister som oavbrutet säger att utbildning är det viktigaste. Det är prioritet för honom. Men då måste också ny utbildning vara en prioritering. Då behöver man fundera över hur vi kan se till att vi behåller den kompetens som vi behöver ha i vårt land med anledning av den nya omställningen och ny hållbarhet i vårt land och se till att dessa personer inte reser utomlands.

Anf. 95 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Jag tackar Gunilla Svantorp för denna debatt.

Jag tror att vi är helt överens om vikten av utbildning och den gröna omställningens betydelse för Sverige, inte minst för att vi är ett långt och avlångt land från Ystad till Haparanda. Det är stora avstånd. Vi behöver ha en politik som funkar både i staden och på glesbygden.

Den här debatten handlar om denna specifika utbildning och detta företag som hos en av våra myndigheter har ansökt om att bedriva utbildning. Jag har väldigt svårt att se en ordning där vi i riksdagen överprövar vilka bedömningar och avvägningar våra myndigheter gör i enskilda fall. Här har myndigheten gjort bedömningen att det också finns andra utbildningar och att dessa gör att det inte – i den här ansökningsomgången – finns skäl att ge bifall till ansökan då det finns andra utbildningar inom det här området. Man väger detta mot behovet av andra kompetenser i samhället som också behövs, inte minst för den gröna omställningen.

Min motfråga till Gunilla Svantorp är – och jag är uppriktigt med detta: På vilken grund kan vi i riksdagen överpröva våra myndigheters beslut?

Anf. 96 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Den här debatten handlar om rätten till studiestöd. Det är vad den här debatten handlar om. Sedan har jag tagit ett exempel från ett av de besök jag har gjort. Det handlar om en utbildning som skiljer sig från nuvarande utbildningar för att den har ett hållbarhetsperspektiv på ett helt annat sätt än vad de pilotutbildningar som i dag ges stöd har.

Den här debatten handlar inte om att överpröva yrkeshögskolemyndighetens beslut. Ministern kan såklart anse att jag säger det, men det har jag absolut inte gjort. Det handlar om hur vi ser till att nya utbildningar, som kanske ännu inte passar in i ramen, också ges möjlighet att ge sina elever studiestöd. Det är vad den här debatten handlar om.

Det är en systemfråga. Jag står inte här och pratar för ett företag, utan jag tog företaget som ett exempel eftersom det just nu är det enda företaget i världen som bedriver den här verksamheten, och de gör det i Sverige. Vi har också, som ministern vet, ett svenskt företag som håller på att ta fram och utveckla världens första passagerarflygplan för eldrift, också i Sverige. Men helt uppenbart ska de inte ha några piloter som har kompetensen.

Om man tyckte att det var viktigt skulle man verkligen försöka göra något åt det i stället för att lite raljant säga till mig att riksdagen väl inte ska överpröva myndigheterna. Självklart inte. Men regeringen talar i tid och otid om för oss i oppositionen att de har majoritet och inte behöver lyssna på oppositionen för fem öre. Men då kanske man behöver ändra på lite saker, till exempel den där bilagan till studiestödsförordningen, som regeringen har makten att göra.

Min fråga är fortfarande: Vad tänker ministern göra för att se till att nya hållbara arbeten också ger rätt till studiestöd?

Prot. 2023/24:102
19 april

Anf. 97 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Jag tackar Gunilla Svantorp för den här utmärkta debatten.

Jag tror att det är viktigt att vi respekterar våra myndigheter och de beslut våra myndigheter tar. Att det här utbildningsföretaget den här gången inte har fått bifall på sin ansökan innebär ju inte att man inte kan få bifall nästa gång.

Jag vill inte föregripa vilka beslut myndigheter tar. Det sker löpande utvärderingar och ansökningsomgångar inom ramen för Myndigheten för yrkeshögskolans verksamhet. Hela konceptet bygger på att utbildningar hela tiden ska uppdateras och att det hela tiden ska finnas en dynamik där nya utbildningar kommer in i systemet så att man på det sättet hela tiden ligger uppdaterad i förhållande till arbetsmarknaden och företagens behov.

Myndigheten för yrkeshögskolan är en av de mest framgångsrika utbildningsformer vi har i vårt land. Den infördes under den tidigare borgerliga regeringen och har ett annat ideologiskt tänk än när det gäller Arbetsförmedlingen. Man utgår från företagets behov. Utbildningar skräddarsys efter företagets behov, och mycket av utbildningen sker på plats ute i praktik och på arbetsplatser. Nio av tio får jobb.

Vi gör nu stora utbyggnader av den här verksamheten de närmaste åren. Inriktningen är inte minst kopplad till den gröna omställningen. Jag ser med tillförsikt fram emot alla de möjliga utbildningsföretag som kan vara en del i att nu stärka kompetensen kopplat till den gröna omställningen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:482 om älgförvaltning

Anf. 98 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Tomas Kronståhl har frågat mig vad jag och regeringen tänker vidta för åtgärder för att förhindra att avskjutningsbeslut inte följs och för att säkerställa ordningen i den svenska viltförvaltningen.

Sedan 2012 finns ett system med älgförvaltningsområden, och älgförvaltningen ska vara adaptiv, det vill säga att älgförvaltningen ska vara lokalt förankrad och anpassas efter nya eller ändrade förhållanden, till exempel rovdjursförekomst eller skador på skog. Förvaltningen bör styra mot de mål som har satts upp samt fortlöpande följa upp och analysera älgförvaltningen.

Syftet med älgförvaltningen är att de aktörer som ingår tillsammans ska skapa en mer hållbar älgförvaltning, det vill säga att systemet är uppbyggt på samverkan och respekt för varandras intressen och att länsstyrelsernas beslut respekteras. Jag som minister kan eller får inte påverka enskilda ärenden.

Regeringen anser att älgstammen ska vara livskraftig och av hög kvalitet, samtidigt som skadorna för skogsbruket måste vara hanterbara. Det

totala viltrycket liksom tillgång till föda måste tas med i beräkningen vid analyser av skador på skog.

Man kan inte ha ett ensidigt fokus på att minska älgstammen, utan man behöver även se på åtgärder som bidrar till ökad fodermängd. Förutom minskning av klövviltstammarnas storlek bidrar en förbättrad ståndortsanpassning av skogsbruket med ökade fodermängder i skogen till att förbättra balansen mellan skog och vilt.

Frågan om älgförvaltning och kopplingen till skogsskador är komplex och delvis polariserad. Det är därför det är så viktigt med samarbete mellan skogs- och jägarintressena.

Jag kommer fortsatt att följa myndigheternas och forskningens arbete och inte minst de möten och samtal som jag har initierat mellan de olika intressenterna. Jag hoppas att markägar- och jägarintressena själva ska kunna komma överens och att vi kan få till en riktning framåt som är hållbar över tid.

Anf. 99 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Fru talman! Tack, minister Kullgren, för svaret! Det var ett tag sedan interpellationen ställdes, men jag kan konstatera att den fortsatt är väldigt aktuell.

Vi har diskuterat älgens situation vid flera tillfällen, och vi kan konstatera att det allmänna läget för den svenska älgstammen blir allt sämre. Älgstammen fortsätter tyvärr att minska trots flera varningssignaler i hela landet. Älgstammen kommer snart att eventuellt vara rödlistad. Den är kanske inte hotad som art, men däremot som ett jaktbart vilt.

Man kan konstatera att den nuvarande älgförvaltningen har haft ett alltför ensidigt fokus på att minska skogsskador. Det var framför allt när skogsbolagen började larma om alltför stora skogsskador på främst tall som det blev en stor förändring i synen på den svenska älgförvaltningen.

Vi kan nu konstatera att trots att vi har minskat älgstammen över landet med säkert 35–40 procent har skogsskadorna fortsatt att vara ganska omfattande, enligt skogsbolagen och skogsägarna. Frågan som allt fler ställer sig är om det verkligen bara är älgen som orsakar dessa skador. Jag är övertygad om, fru talman, att det är det samlade betetrycket från vår viltstam som orsakar skador på skogen.

Vi socialdemokrater har länge drivit att älgskötselområden ska få ett fördjupat uppdrag där man ska ta ett samlat grepp om hela klövviltstammen och även ha med analyser av fodertillgång inom dessa områden. Det som oroar mig ännu mer i den akuta situation som nu har uppstått för älgstammen är det faktum att det tydligt råder lite djungelns lag när det gäller avskjutningsregler och hur dessa efterlevs.

Jag måste säga att jag blev chockad när jag läste och fick ta del av uppgifter om att flera stora skogsbolag uppenbarligen inte följer de avskjutningsbeslut som har fattats, utan de tycks själva avgöra hur många och vilka älgar som ska skjutas, med följderna att hundratals fler älgar har skjutits utöver den beslutade tilldelningen.

Denna utveckling anser jag är katastrofal och fullständigt absurd. Den måste omedelbart stävjas och självfallet innebära någon form av bestraffning. Utifrån vad jag hittills har tagit del av handlar det framför allt om tre län där stora skogsbolag själva har bestämt vad som ska skjutas.

I händelse av att regeringen och myndigheterna inte vidtar några åtgärder mot dessa uppenbart stora avvikelser, som borde föranleda någon form av jaktbrott, sänder det tyvärr ganska tydliga signaler till Sveriges samtliga markägare. Uppenbarligen kan man som markägare själv avgöra hur mycket vilt man vill ha på sin mark.

Det kan väl ändå inte vara själva storleken på egendomarna som ska avgöra om rekommendationer och riktlinjer verkligen ska följas. Samtidigt, fru talman och herr minister, ser vi nu att flera stora skogsbolag byter ut sina jaktledare – jaktledare som har gått en jaktlig utbildning där man också lär sig att ta hänsyn till viltet.

Min fråga till ministern är: Tror du verkligen att det är möjligt att jägarna kan påverka de stora markägarna och att de i samförstånd kan hitta en lösning på detta problem?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om tilltalet i kammaren, som alltid i alla lägen går via talmannen. Man säger inte ”du”, ”dig” och så vidare.)

Anf. 100 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Frågan om älgförvaltning och koppling till skogsskador är som sagt komplex och polariserad. Det är därför det är så viktigt med ett nära samarbete mellan skogs- och jägarintressena.

Jakträtten tillfaller fastighetsägaren, och här har jag en absolut önskan. Det är viktigt att det hos både jägare och skogsägare – inte sällan är de både skogsägare och jägare – finns en respekt för varandras intressen och en respekt för den fauna vi har och den fauna vi vill ha i Sverige, med de djurslag vi har.

Just därför kallade jag redan förra sommaren till ett möte med aktörerna från de olika intressena – skog och klövviltsförvaltning. Fokus på detta möte låg på balans mellan vilt, foder och betesskador. Jag hade så sent som i november ett uppföljande möte med en mindre krets från samma intressen.

Det var ett bra och konstruktivt möte som resulterade i att organisationerna lovade att tala ihop sig och tillsammans återkomma med konkreta förslag, både avseende önskemål om vad regeringen kan göra och avseende vad de själva ämnar ta för ansvar och vilka åtgärder de bedömer kan vidtas.

När jag pratar med de olika intressena runt ett bord i lugn och sansad ton blir diskussionen en annan. Det finns inte vare sig skogsägarintressen eller jägarintressen som inte kan se varandras perspektiv och förstå helheten. Detta är grunden för att vi ska komma framåt på ett bra sätt.

Jag tror att det fortsatt är viktigt att de som har ett direkt intresse av dessa frågor också har en stor del i avgörandet av hur vi hanterar dem framöver. Min ambition är att parterna ska komma överens om hur detta ska fungera. Jag har varit tydlig med att alternativet är att regeringen och riksdagen bestämmer exakt hur det ska vara. Detta tror jag är en signal som är så god som någon och som gör att man lägger sig vinn om att komma överens.

Det är viktigt att vi har en kunskapsbaserad diskussion, fru talman, om älgförvaltningen. Även om stammen har minskat under flera år kan vi konstatera att skadorna på skogen inte har minskat i samma utsträckning. Älg-

stammen har minskat. Detta är problematiskt, men precis som ledamoten var inne på tycker jag att det är viktigt att den inte är hotad som art. Men om älgtheten skulle bli alltför låg kan det ta lång tid att få upp en jaktbar stam igen, inte minst i områden med hög rovdjurstäthet.

Precis som ledamoten anser jag att hänsyn måste tas till det totala vilttrycket, det vill säga att alla jaktbara hjorddjur måste tas med i beräkningen. Det måste finnas plats för en livskraftig älgstam samtidigt som vi hanterar skadorna för skogsbruket på ett hanterbart sätt.

Anf. 101 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Fru talman! Jag tackar minister Kullgren för resonemanget.

Jag kan väl konstatera att inte heller jag vill skapa en situation där vi i riksdagen bestämmer exakt hur det ska se ut. Jag vill också att besluten ska fattas så nära dem de berör som möjligt. Men samtidigt ser jag en oroande utveckling för den framtida jakt- och viltförvaltningen när det gäller älg. Jag har tagit del av flera älgskötselområdens statistik och avskjutningsdata, fru talman, och låt mig här ge tre exempel på vad jag menar är minst sagt grova avvikelser från länsstyrelsernas beslut.

Detta är alltså fakta från älgskötselområden som helt eller i mycket stor utsträckning ägs av de stora skogsbolagen. I område ett har man skjutit älg i en mängd som överstiger länsstyrelsens beslut med 32 procent. Område två har 23 procents överskjutning, och i område tre är det hela 58 procents överskjutning. Dessa överskjutningar har vad jag vet skett utan någon som helst påföljd från myndigheter eller stat.

Samtidigt konstaterar jag att älgstammen inom flera områden har sjunkit kraftigt. Som vi var inne på tidigare har den sjunkit med säkert 35–40 procent sett över hela landet. Västerbotten sticker ut med en halvering av älgstammen på tio år, och i Norrbotten har älgstammen minskat med 47–50 procent. Flera jaktlag i södra Sverige vittnar också om att de faktiskt avstår från att skjuta sin tilldelning på grund av bristen på älg.

Fru talman! Om vi granskar länsstyrelsernas viltdata kan vi konstatera att man i en betydande del av älgskötselområdena inte lyckas skjuta den tilldelade avskjutningskvoten, vilket uppenbart beror på bristen på älg. Samtidigt vet vi, som jag sa tidigare, att flera jaktlag frivilligt avstår från att skjuta – och detta sker alltså samtidigt som vi ser att flera stora skogsbolag faktiskt skjuter uppemot 50 procent över sin tilldelning.

För mig framstår dessa exempel som tydliga bevis på att dagens älgförvaltning tyvärr har havererat. Om detta får fortsätta kommer det att leda till att älgstammen inte bara blir rödlistad som art utan även förlorar sin roll som ett mycket viktigt jaktbart vilt med mycket långa jaktliga och kulturella traditioner i vårt land.

Vi socialdemokrater har i flera år menat att dagens älgförvaltning, som ska ske i samverkan mellan jägare och skogsägare i älgskötselområden styrda av tre skogsägare samt tre representanter för jägarna och där markägarna alltid har ordförandeposten och utslagsröst, tyvärr har misslyckats med sitt uppdrag. Det finns nu en majoritet i Sveriges riksdag, fru talman, som stöder kravet på en moderniserad klövviltförvaltning där man ser till hela klövviltstammens påverkan på skogen men även får i uppdrag att titta på fodertillgången för viltet, för att skapa en tydligare och rättvisare bild av den sammanvägda situationen för både skog och vilt på platsen.

Min fråga till minister Kullgren blir: Kommer ministern när tillkännagivandet från riksdagen är beslutat att påskynda en klövviltsförvaltning där även ordförandeskapet är antingen växlande eller opartiskt?

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

Anf. 102 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för hans engagemang och kompletterande frågor.

Först vill jag säga att jag absolut förstår och i mångt och mycket kan dela frustrationen och oron över älgstammens utveckling. Man måste också vara tydlig med att det är självklart att fodertillgång, rovdjurstryck och jakttryck är huvudorsakerna till att stammen ser ut som den gör i dag. Det gäller också villkoren för hur stor stam vi kan ha, och där måste man koppla in även skadorna.

Precis som ledamoten och undertecknad verkar vara överens om är det viktigt att vi ser till hela betestrycket i skogen. Annat klövvilt går också hårt åt skogen, och det måste vi på ett mycket bättre sätt ta hänsyn till. Det är dock ingenting som inte även intressena själva ser. Vi kan konstatera att älgstammen har minskat med nästan 27 procent över tid. Vi ser dock inte att betesskadorna har minskat i samma takt, vilket är ett bevis på det jag just nämnde.

En sak som skogsbruket har gjort är att plantera mer gran i skogen. Det gör att annan vegetation, som är positivt foder för bland annat älgen, har minskat i relativt stor omfattning. Här är jag glad att Skogsstyrelsen sedan flera år arbetar med projektet Mera tall för att öka antalet tallföryngringar på marker där tall är det lämpligaste träslaget, vilket har lett till att andelen tall har ökat vid plantering.

En annan åtgärd som skogsbruket kan vidta är att ha en viltanpassad skogsskötsel som påverkar fodertillgången under skogens hela omloppstid. Förutsättningarna för ökad fodertillgång blir bättre när markägare samverkar och åtgärder bedrivs ur ett landskapsperspektiv. Ett variationsrikt skogsbruk med gott om bärris och löv innebär en minskad sårbarhet för viltbete. Skogsbryn rika på lövträd, buskar och bestånd med inblandning av löv, eller andra åtgärder som innebär en ökad fodertillgång för allt klövvilt, kan minska betestrycket på tallungskog i omgivande landskap.

Jag vill inte medverka till att vi får en situation där älgstammen inte längre är jaktbar. Vi vill från regeringens sida ha en älgstam av hög kvalitet. Åtgärder kommer därför att behöva vidtas om inte någonting händer relativt snart. Jag har inlett ett arbete med dialog med olika intressenter – såväl privata, mindre skogsägare och de riktigt stora skogsbolagen som viltvården och jägarna – och jag är angelägen om att de ska ges en chans att komma fram med hur de vill att älgförvaltningen ska se ut framöver. Jag tänker ge dem den chansen, men lyckas de inte kommer vi att gå vidare med andra åtgärder.

Anf. 103 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för en god ansats i frågan. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi får bukt med de problem som faktiskt finns.

Vi pratar inte i huvudsak om de mindre skogsägarna – de är ju oftast själva jägare – men det gäller ändå att få någon form av balans i detta. Jag tror inte att någon förutom de stora skogsbolagen längre tror på den ensidiga kopplingen mellan betesskador och älgpopulation, fru talman. Självt-

klart är det så, vilket jag har sagt tidigare, att flera viltarter påverkar. Också tillgången på flera olika fodertyper och annat påverkar.

Frågan blir någonstans också om detta med 5 procents skador innebär rimliga förutsättningar. Hur såg det ut tidigare? Jag kan efter samtal med väldigt många skogsägare konstatera att det är vid mycket få tillfällen som det har varit enbart 5 procents skador i någon form på tallskog. Jag tycker att det är viktigt att vi inför åtgärder för att minska dessa skador, inte minst genom att spara olika foder – RASE, brukar vi säga – och det tycker jag att vi ska utbilda så många som möjligt i.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis bara konstatera att vi definitivt inte kan ha en situation där de stora skogsbolagen gör som de vill och ensidigt beslutar om vad, hur mycket och vilka arter som ska finnas i just deras skogar. I stället måste vi seriöst utreda dessa exempel och, enligt mig, avarter till älgskötselområden där man både medvetet och utan påföljder så kraftigt har avvikit från den beslutade tilldelningen.

Jag hör vad minister Kullgren säger, men jag kommer att ånyo trycka på om vi inte ser att det blir något resultat i frågan.

Anf. 104 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det är min och regeringens utgångspunkt att den operativa viltförvaltningen så långt som möjligt ska vara decentraliserad. Älgförvaltningen ska vara lokal och regional.

Viltskadorna på skogen bestäms både av hur mycket foder det finns och av hur mycket vilt det finns. För att minska skadorna mest effektivt behövs en aktiv förvaltning av både fodret och stammarna. Det räcker inte med ett enskilt fokus på antalet älgar.

Jag vill att älgförvaltningen ska skapa en älgstam av hög kvalitet som är i balans med de betesresurser som finns i skogen, med hänsyn till viktiga allmänna intressen som trafiksäkerhet, jordbruk, skador på skog och inverkan på den biologiska mångfalden. Jag kommer att fortsätta följa myndigheternas och forskningens arbete och inte minst följa upp de samtal som jag initierat mellan de olika intressena. Jag hoppas som sagt att intressenterna själva ska kunna komma överens så att vi kan få till en hållbar riktning framåt.

Med detta vill jag tacka för debatten. Möjligtvis blir det en repris – om det inte händer något!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:630 om fiskehamnar i Halland

Anf. 105 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Christofer Bergenblock har frågat mig vad min syn är på yrkesfisket som en del av svensk försörjningstrygghet för livsmedel i händelse av kris eller krig. Han har också frågat mig vad min syn är på behovet av en robust infrastruktur för yrkesfisket i händelse av kris eller krig och om jag avser att agera för att stärka densamma.

Ett livskraftigt land med god försörjningsförmåga behöver såväl lantbrukare som yrkesfiskare och vattenbrukare. För det krävs en stark livs-

medelsindustri och en framtidsytande dagligvaruhandel. En robust och hållbar svensk livsmedelsproduktion bygger även på en god havsmiljö och hållbara fiskbestånd.

Svensk mat är som bekant god och klimatsmart, och den skapar jobb i hela landet. Regeringskansliet arbetar nu med att ta fram livsmedelsstrategin 2.0, och jag vill att den ska göra ett tydligt avtryck i hela livsmedelskedjan. Den ska bidra till att den totala livsmedelsproduktionen ökar, skapa goda förutsättningar för svenskproducerade varor och även minska vår sårbarhet vid en eventuell kris.

Regeringen har tagit flera initiativ för att stärka livsmedels- och dricks-vattenberedskapen i dess helhet. Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk och Statens veterinärmedicinska anstalt arbetar sedan flera år tillbaka med att återuppbygga livsmedelsberedskapen.

Avseende yrkesfisket har Jordbruksverket analyserat mottagningskapacitet och produktion i vår svenska fiskberedning. Myndigheten har hittat både hinder och möjligheter för att en större del av de svenska fiskerimöjligheterna ska landas och beredas i Sverige. Av redovisningen framgår att en bättre samverkan mellan berörda aktörer avseende hamninfrastruktur är viktig för att fiskefartyg, hamnar och beredningsföretag ska kunna utvecklas och möta varandras behov.

Regeringen har därför gett Jordbruksverket ett nytt uppdrag. Man ska med avstamp i myndighetens tidigare rapport ta fram en konkret handlingsplan för den blå värdekedjan i Sverige. Uppdraget är en del i regeringens politik som syftar till att företag ska kunna växa längs hela den blå värdekedjan, fru talman, från fisket och vattenbruket via beredningsindustrin och samtliga förädlingssteg till marknad och konsument.

Den svenska beredskapen ska beaktas, och genom en kombination av landsbygds- och infrastrukturpolitik ska förutsättningarna för att landa, odla och bereda fisk förbättras.

Anf. 106 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag tackar landsbygdsminister Peter Kullgren för svaret på min fråga.

Vi lever ju i en orolig tid. Vi har nyss lämnat pandemin bakom oss. Det pågår ett krig i vår direkta närhet, i Ukraina. Sveriges beredskap har hamnat i centrum på ett helt annat sätt än tidigare.

I detta har inte minst livsmedelsberedskapen kommit att hamna i centrum. Nu är det inte längre bara Centerpartiet som pratar om att vi behöver ha fungerande lantbruk och gröna näringar i hela landet, utan det gör faktiskt samtliga partier i Sveriges riksdag.

Livsmedelsförsörjningen handlar naturligtvis till stor del om våra lantbruk, de gröna näringarna och en fungerande primärproduktion samt om livsmedelsindustrin och beredningen och om försäljningsleden därefter. Det har tagits bra initiativ för att trygga produktionen, och som jag förstår landsbygdsministern pågår det olika insatser för att trygga detta.

Vi vet att vi behöver en tryggad tillgång till konstgödning, utsäde, drivmedel, reservdelar och inte minst jordbruksmark framöver – den får inte byggas bort.

Livsmedelsproduktionen i Sverige handlar dock inte bara om de gröna näringarna utan också om de blå näringarna. Det är i detta min interpellation

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

tion tar sin utgångspunkt. De blå näringarna handlar både om vattenbruket och om yrkesfisket. Nu fokuserar jag i huvudsak på yrkesfisket.

Det som har föranlett denna debatt är ett arbete som Havs- och vattenmyndigheten har hållit på med. Man har tagit fram förslag på att gå från dagens 55 riksintresseklassade fiskehamnar i Sverige till 29. Det skulle alltså innebära nästan en halvering av antalet fiskehamnar som är riksintresseklassade.

Då kan man fråga sig, fru talman, om det är så viktigt vad som står på ett papper om en fiskehamn i Sverige. Svaret är: Ja, det är det. Om någonting klassas som riksintresse har det nämligen ett annat skydd i förhållande till övriga samhällsintressen. En fiskehamn som är riksintresse för yrkesfisket kan inte byggas om till en fritidshamn. Man kan inte bygga bostäder eller anläggningar alltför nära en sådan, utan man måste sörja för att det finns tillgång till hamnen och att den fungerar för yrkesfisket.

Om man tar bort skyddet är risken att andra intressen inom några år får gå före, och då har vi inte kvar fungerande fiskehamnar för yrkesfisket.

I Halland, där jag har min hemmahamn, har vi tre fiskehamnar: en i Glommen, en i Träslövsläge och en i Bua. Jag råkar själv bo i Träslövsläge, så jag är nära bekant med yrkesfisket och dess villkor.

Enligt förslaget från Havs- och vattenmyndigheten ska två av dessa hamnar försvinna. Kvar blir bara yrkesfiskehamnen i Träslövsläge. Det gör att redundansen för det halländska fisket riskerar att försvåras ordentligt. Framför allt om man hamnar i kris eller krig finns det mindre möjlighet att landa fiske, som vi kommer att behöva för vår livsmedelsförsörjning.

Ministern nämnde i sitt svar bättre samverkan och nya handlingsplaner, men under tiden de tas fram försvinner kanske dessa fiskehamnar. Min fråga är: Anser ministern att den utveckling som pågår är rimlig? Om inte, vilka initiativ tar han för att motverka den?

Anf. 107 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för de kompletterande frågorna om sådant som är viktigt för vårt pågående arbete i denna fråga.

Som jag nämnde arbetar regeringen för att den totala livsmedelsproduktionen ska öka. Vi ska främja svenskproducerade varor, vilket generellt minskar Sveriges sårbarhet vid en eventuell kris eller, ytterst, vid ett krig.

Yrkesfisket är inget undantag i detta sammanhang. Det är en prioriterad fråga för mig och regeringen. Det absolut viktigaste är dels att en större del av de svenska fiskemöjligheterna ska kunna gå direkt till humankonsumtion, dels att mer fisk än i dag landas i Sverige.

Arbetet för såväl yrkesfisket som vattenbruket kräver ett helhetsperspektiv för att vi ska kunna skapa robusta företag. I det här sammanhanget är det viktigt att kedjan mellan fisket och de landbaserade verksamheterna fungerar väl.

Utöver uppdraget till Jordbruksverket, som jag nämnde i min inledning, har regeringen nyligen remitterat betänkandet *Livsmedelsberedskap för en ny tid*. Vi väntar oss viktiga inspel, inte minst från yrkesfisket.

Vidare har regeringen nyligen remitterat delbetänkandet *Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk*, som innehåller förslag om hur bestämmelserna för vattenbruk kan förenklas för att främja ett mer konkurrenskraftigt och hållbart vattenbruk.

De två uppdragen som vi bereder nu, tillsammans med Jordbruksverkets uppdrag med en konkret handlingsplan, är viktiga delar av regeringens politik som syftar till att företag ska kunna växa längs hela den blå värdekedjan, från fisket och vattenbruket till beredningsindustrin och också i alla förädlingssteg till marknaden och ut till konsument.

Det här helhetsperspektivet är avgörande för svenska fiskeriföretags överlevnad och lönsamhet. Livsmedelssektorn skapar som bekant en viktig länk mellan stad och land och mellan stad och kustbygd. Bättre förutsättningar för livsmedelskedjan, där som sagt fiskerinäringen ingår, ger bättre förutsättningar för fler jobb och ökad tillväxt som bidrar till att hela Sverige ska fungera bättre.

Anf. 108 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag tycker att mycket av det som landsbygdsministern säger låter väldigt bra. Företagen ska kunna växa längs hela den blå värdekedjan, hör vi. Men då vill det också till att vi har kvar en fungerande infrastruktur för yrkesfisket även framöver. En fungerande infrastruktur handlar naturligtvis om fiskefartyg, vilket producenterna står för själva, men det handlar framför allt om att ha tillgång till landnings- och hemmahamnar i hela Sverige, längs hela vår 200 mil långa kust. Det krävs naturligtvis också tillgång till varv och möjlighet till underhåll av fartygen liksom tillgång till både lager- och beredningsmöjligheter för den fisk och de skaldjur som man landar samt naturligtvis transporter därefter.

I svaret på interpellationen lyfter ministern att det är viktigt med samverkan. Den uppfattningen delar jag. Det är viktigt att alla delarna i kedjan samverkar, och då håller det naturligtvis inte om fundamentet i form av hamnar håller på att erodera och försvinna.

De svenska hamnarna är själva grundförutsättningen för ett fungerande fiske. Jag värnar kanske framför allt om det småskaliga kustnära fisket, som är det fiske där vi har allra flest fiskefartyg i dag. Av 960 licensierade fiskefartyg i Sverige är tre fjärdedelar kopplade till det småskaliga kustnära fisket. Samtidigt är det just deras hemmahamnar som håller på att försvinna i och med initiativet från Havs- och vattenmyndigheten. Det här håller inte ihop.

Dessutom är det det småskaliga kustnära fisket som till allra största delen fiskar för humankonsumtion, medan det större pelagiska fisket i mycket större utsträckning fiskar för foder. Av den anledningen är det särskilt viktigt att se till att vi har kvar infrastrukturen för det småskaliga kustnära fisket. I händelse av kris eller krig är det ju en del av vår beredskap.

När Havs- och vattenmyndigheten gjorde sin bedömning, som är ute på remiss fortfarande, satte man upp en kriterielista utifrån vikt, värde och segment där de tio främsta inom respektive område skulle lyftas fram. Listan landade därmed på 29 hamnar. Man konstaterade att man inte kunde ta hänsyn till kris och krig i den bedömning man gjorde. Tvärtom skrev man så här kring riksintresse: ”Mot bakgrund av detta bedöms exempelvis en spekulativ framtida funktion som alltför vaga motiv för utpekanden.”

Den spekulativa framtida funktionen handlade just om att Sverige skulle kunna hamna i någon form av kris där vi skulle behöva de här hamnarna igen. Men under tiden skalar man i stället bort dem.

Regeringen måste ta ansvar i den här frågan. Man kan inte låta myndigheterna ta ansvar om de inte klarar av det, och därför återkommer jag

till frågan vad regeringen tänker ta för initiativ för att trygga infrastrukturen.

Jag förstår att det blir ett uppdrag till Jordbruksverket att titta på helheten och att det är viktigt med samverkan, men under tiden som dessa utredningar pågår kommer våra hamnar att försvinna. Vad gör ministern här och nu för att hindra den utvecklingen?

Anf. 109 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Vi kan konstatera att den mat som vi inte kan producera i tider av fred när allt är frid och fröjd kommer vi aldrig att kunna producera i tider av kris eller ytterst krig, oavsett om den kommer från blå eller grön livsmedelsproduktion. Det präglar också mycket av det arbete som sker på mitt departement i dessa dagar. Vi försöker stärka vår beredskap, och grunden till det är ett ännu mer robust lantbruk i botten med ännu mer robusta delar även av den blå livsmedelskedjan.

Med det sagt: En robust infrastruktur är viktig både i fredstid och i orostid. Det är dock Havs- och vattenmyndigheten som har i uppdrag att lämna uppgifter om de områden som bedöms vara av riksintresse för yrkesfisket. Myndigheten genomför återkommande bedömningar av riksintresset för yrkesfisket, där även hamnarna ingår. Det betyder att myndigheterna även kommer att genomföra nya framtida bedömningar.

Jag vet att hamnar och logistiklösningar är helt avgörande för att råvaror ska kunna transporteras in i livsmedelskedjan, och Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, där samhällsplaneringsfrågorna ingår, har många områden som på ett avgörande sätt berör varandra. Det uppdrag som Jordbruksverket nu arbetar med, som syftar till att kunna bidra till en bättre samverkan mellan berörda aktörer avseende hamninfrastruktur, är självklart viktigt för att fiskefartyg, hamnar och beredningsföretag ska kunna utvecklas och möta varandras behov, just för att vi ska kunna skapa en ännu mer robust kedja för sjömat till konsumenterna.

Som nämndes, fru talman, är det här förslaget fortfarande ute på remiss. Jag tror att ledamoten mycket väl vet att en enskild minister inte styr myndigheterna. Det är det regeringen som gör. Myndigheterna har långtgående befogenheter, men självklart för vi en ständig dialog med de myndigheter som man på ett eller annat sätt ansvarar för.

Anf. 110 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Visst stämmer det att myndigheterna har långtgående befogenheter och att man som minister inte kan gå in och styra en myndighet. Det är vi alla väl medvetna om. Men regeringen kan titta på helhetsgreppen och se om det finns problem i myndigheternas sätt att agera. Regeringen kan styra myndigheterna via regleringsbrev, och man kan också frånta myndigheterna verksamheter som man uppfattar att de inte sköter på ett fullgott sätt eller ge dem andra direktiv kring detta. Det finns alltså möjligheter att agera, även om man naturligtvis inte kan gå in och ändra ett direkt beslut.

Inför den här debatten har jag fått till mig från människor hemma i Halland att jag även borde lyfta det kulturhistoriska värdet i de hamnar som riskerar att försvinna, för ett sådant värde finns. Halland är ett gammalt län med starka fisketraditioner, och exempelvis Glommen, Träslövs-läge och Bua har stora sådana värden.

Jag sa dock att den här debatten inte handlar om det utan om Sveriges livsmedelstrygghet och livsmedelsberedskap i kris, i orostider och i värsta fall i händelse av krig. Det är just därför det är så viktigt att vi i dessa tider när vi ser oro i omvärlden men ändå har fred, trygghet och stabilitet hemma i Sverige också ser till att bevara både jordbruksmarken för de gröna näringarna och hamninfrastrukturen för de blå näringarna.

Min avslutande fråga är: Kommer de som yrkesfiskar att känna sig trygga när de läser livsmedelsstrategin? Tas detta upp på ett sådant sätt att det verkligen tryggar de blå näringarnas förutsättningar?

Anf. 111 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Regeringen har som sagt initierat många insatser för att stärka vår beredskap i samhället. Det gäller inte minst livsmedelsproduktionen.

En stärkt livsmedelsberedskap förutsätter att det finns robusta livsmedels- och dricksvattensystem i grunden. Här är vårt pågående arbete med livsmedelsstrategin 2.0 därför en viktig del i arbetet. Jag förväntar mig att det kommer att bidra till en än mer robust livsmedelsproduktion, där yrkesfisket självklart ingår.

Fru talman! Med detta vill jag tacka för en bra diskussion i en mycket angelägen och viktig fråga. Jag vill tacka ledamoten för att han lyfter upp vikten av de blå näringarna i vår livsmedelskedja.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:637 om 3R-centers framtid

Anf. 112 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig om jag avser att verka för fortsatt finansiering av Sveriges 3R-center för att det ska kunna bedriva sin verksamhet i samma omfattning som det gjort de senaste åren och, om inte, hur jag och regeringen kommer att säkerhetsställa att vi når målet om att ersätta djurförsök. Ledamoten har vidare frågat mig om jag och regeringen avser att gå vidare, och i så fall hur, med de åtgärder som framkommer i Jordbruksverkets rapport *Återrapportering av ytterligare åtgärder för att begränsa användningen av försöksdjur* (dnr 5.2.17-22051/2021).

EU:s försöksdjursdirektiv är införlivat i svensk lagstiftning. Det innebär, precis som ledamoten nämner, att de så kallade 3R-principerna ska genomsyra all försöksdjursverksamhet och att samtliga som arbetar med försöksdjur ska ha målsättningen att djurförsök i den mån det är möjligt ska förfinas, reduceras och om möjligt ersättas.

Sverige står bakom försöksdjursdirektivets slutliga mål om att ersätta alla försök på levande djur i vetenskapliga syften och i undervisningssyfte så snart det är vetenskapligt möjligt att göra det. För att uppnå det målet är det en förutsättning att det finns och tas fram nya djurförsöksfria alternativ och att användningen av dessa metoder främjas och underlättas.

I Sverige sker detta arbete bland annat vid Statens jordbruksverk, som i enlighet med sin instruktion har ett kompetenscentrum för 3R-frågor med

syfte att främja och samordna arbetet med att ersätta, begränsa och förfinas djurförsök. 3R-centrets arbete är viktigt, inte minst för den övergripande kunskapssamordningen och informationsspridningen.

Sveriges 3R-arbete sker även i en rad andra verksamheter, till exempel genom djurskyddsorganen, lokalt på våra lärosäten och genom Sveriges nationella kommitté för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. Centrala djurförsöksetiska nämnden gör utvärderingar i efterhand av vissa djurförsök. Även forskarnas eget arbete i planeringen och genomförandet av sina djurförsök ska vara en del i arbetet.

Sverige har även en lång tradition av att stödja forskning för utveckling av djurförsöksfria alternativ. Via Vetenskapsrådet finansieras forskning om och utveckling av alternativa metoder till djurförsök. Utöver det avsätts öronmärkta medel till svenska laboratoriers medverkan i projekt om validering av alternativa metoder på EU-nivå. Det finns fler exempel, och alla delar av Sveriges arbete för 3R är viktiga och bidrar till att nå EU-direktivets slutliga mål.

Nu går vi in i budgetprocessen för nästa år. Jag kan givetvis inte föregå den processen eller uttala mig om enskilda budgetförslag. Detsamma gäller hanteringen av Jordbruksverkets rapport och vilka åtgärder regeringen avser att gå vidare med.

Däremot kan jag säga att både djurskydd och djurvelfärd är viktiga frågor för mig och regeringen, och det gäller alla djur.

Anf. 113 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag noterar att ledamoten Lorena Delgado Varas trots upprepade påminnelser fortfarande inte respekterar de ordningsregler som talmannen och samtliga gruppledare har kommit överens om. Kläder med politiska budskap ska inte bäras i kammaren. Detta är någonting som är lika för alla ledamöter. Jag vädjar till ledamoten att respektera ordningsreglerna.

Anf. 114 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Jag kan konstatera att det för närvarande inte finns något svar på om 3R-center kommer att få fortsatt finansiering. De kommer inte heller att få tillbaka den finansiering de en gång hade, vilket i sig innebär att den svenska regeringen prioriterar försöksdjursfrågan så pass lite att man är villig att låta kompetensen i 3R-centret försvinna.

Regeringen är också villig att göra ett avbrott i ett arbete som redan är försenat, med konsekvenser som kommer att göra det svårt att kunna återuppta arbetet. Det kommer att leda till att Sverige som land hamnar ännu längre bort från att ta ansvar för att minska djurförsöken.

Jag tror att regeringen har glömt, eller tror att vi har glömt, varför vi gör det här. I dag är vi inte i en position där vi kan ta bort djurförsöken i ett nafs, men det måste verkligen vara vårt mål. Det är svårt att tänka sig, men redan från start var det här ett feltänk. Om man väljer att fantisera lite kan man ibland undra hur avancerade våra analysmetoder egentligen hade varit om vi redan från början hade sett andra djur som levande varelser som har rätt till ett värdigt liv.

Jag tror att regeringen gör ett misstag när man nedprioriterar detta. Vi som snarare vill se ett mer omfattande arbete har ett ganska stort stöd hos folket i frågan.

Jag brukar inte ta upp personliga exempel, men i det här fallet tänker jag göra det. Jag hade en hund, en beagle. Lisa hette hon – en stolt, bestämd och lite skygg dam. När hon föddes fick hon namnet Icca av avelsföretaget där hon växte upp. Hennes uppgift blev att avla valpar till djurförsök, fram till dess att företaget bestämde sig för att flytta verksamheten utanför Sverige.

Jag fick möjligheten att adoptera Lisa eftersom jag jobbade i ett företag som använde sig av detta företags tjänster. När jag hämtade henne var jag ingen engagerad djurvän. Jag tyckte synd om djuren, men inte så mycket mer än så. Så var det tills jag kom till företaget där Lisa levde. Lisa, eller Icca som hon hette, hade aldrig fått kallas för sitt namn, för företaget var mån om att personalen inte skulle bygga en relation till henne eller till de andra avelshundarna. Hon kallades för en siffra i stället. Ingen hade någonsin lekt med henne – återigen för att personalen inte skulle bygga en relation till henne. Hon levde i ett litet utrymme av betong och galler, och en gång om dagen släppte de ut henne och resten av avelshundarna i ett utrymme som fanns mellan två murar med taggtråd som omringade anläggningen.

Ett sista farväl från företaget till Lisa innan hon lämnades över till mig var att de kastrerade henne. Jag vet inte hur många valpar hon födde till djurförsöksindustrin, men jag vet att hon aldrig fick behålla dem och att de inte lever i dag. Det här är inte värdigt ett modernt samhälle, och vi behöver förändra detta så snart som möjligt.

Anf. 115 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Jag skulle vilja prata lite om att Sveriges 3R-center fungerar som ett paraply och en samlande arena för att minska antalet djurförsök. Detta är en kunskapsförmedlande organisation; den finansierar alltså inte forskning. Ministern vet säkert det här, men de som lyssnar kanske inte riktigt har koll på det.

EU:s mål, som Sverige jobbar efter, är att alla djurförsök ska ersättas när det är vetenskapligt möjligt. I dag utförs djurförsök på cirka 250 000 djur om året. Jag har då räknat bort provfiske, som ingår i det svenska sättet att mäta.

Frågan om 3R-centers fortsatta finansiering är viktig. Resultatet av att regeringen tog bort de öronmärkta 15 miljonerna i den senaste budgeten visar sig nu.

Det fanns tolv kompetenta medarbetare på Sveriges 3R-center, men endast tre blir kvar med nuvarande icke-finansiering. Det innebär en stor kompetensförlust som ytttrar sig i en kraftigt minskad kapacitet att samla in, bearbeta och sprida kunskap och nya erfarenheter. Det blir minskad kapacitet att ge stöd till bland annat myndigheter och djurskyddsorgan. Det blir också minskad kapacitet att delta i europeiska samarbeten. Det är nu, när EU skalar upp sitt arbete inom 3R, som det krävs en ökad nationell samordning, inte en minskad.

Sveriges 3R-center behöver verkligen finansieras fullt ut. Centrets verksamhet är mycket viktig både för djurskyddet och för att ha en hög kvalitet på den forskning som utförs.

Vad gör då Sveriges 3R-center? Jo, förutom att vara en samlande arena för kunskap och samarbete i 3R-frågor utformar de även råd och rekommendationer. De ger stöd till myndigheter i 3R-frågor, bland annat till

Livsmedelsverket och Läkemedelsverket som är ålagda av regeringen att ha 3R-strategier. De samarbetar med forskningsfinansiärer, exempelvis Vetenskapsrådet, Formas och flera av de stora insamlingsorganisationerna. De samarbetar även med andra center i Europa.

Fru talman! I ministerns svar på interpellationen tycker jag inte riktigt att det framgår hur central 3R-centers roll är. Ministern hänvisar till att det pågår en rad andra verksamheter, vilket är sant, men ministern verkar inte uppfatta att 3R-center har en viktig roll att spela som samlande arena. Ministern nämner till exempel Sveriges nationella kommitté, men Sveriges nationella kommitté har 3R-center som sitt verkställande organ. Eller är det så att ministern vill spela ned 3R-centers betydelse för att finansieringen i år har försvunnit?

Den viktiga frågan här tycker jag är om ministern kommer att verka för en fortsatt finansiering av Sveriges 3R-center för att de ska kunna fortsätta sin verksamhet som de har gjort de senaste åren.

Anf. 116 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Jag tackar för båda ledamöternas inspel i den här viktiga frågan. Jag tror att alla som har en koppling till eller en känsla för djur, vilket är de allra flesta människor, känner stort deltagande i det Lorena Delgado Varas berättar. Tack för att du tog hand om Lisa den sista tiden i alla fall!

Men åter till de mer konkreta frågorna. Ett högt djurskydd är en viktig fråga för regeringen. Sverige har också en stark djurskyddslagstiftning som syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurväl-färd med stor respekt för djuren. Detta är viktigt inte minst när det handlar om försöksdjur, som ibland behöver utsättas för avsiktligt lidande.

Sverige står som sagt bakom försöksdjursdirektivets slutliga mål att ersätta alla försök på levande djur i vetenskapligt syfte och i undervisningssyfte så snart det är vetenskapligt möjligt att göra det. För att ersätta djurförsök är en förutsättning att det finns och tas fram nya alternativ och att användningen av de metoderna verkligen främjas och underlättas. Därför finansierar som sagt Vetenskapsrådet årligen forskning om och utveckling av sådana alternativa metoder. Det avsätts även öronmärkta medel till svenska laboratoriers medverkan i projekt och så vidare.

Jag vill ändå påminna om att finansieringen till 3R-center har varit tidsbegränsade särskilda satsningar.

Att främja alternativa metoder och se till att information om dessa sprids är vi skyldiga att göra enligt EU-direktivet. Även om det inte gjorts någon särskild satsning på 3R-center i budgetpropositionen för 2024 innebär inte det att verksamheten ska upphöra. Det finns inskrivet i Jordbruksverkets instruktion att det inom myndigheten ska finnas ett kompetenscentrum för 3R-frågor med syfte att främja och samordna arbetet med att ersätta, begränsa och förfinna djurförsök.

Jag kan tillägga att regeringen i årets regleringsbrev beslutade om öronmärkta pengar till just den här verksamheten. Men med det sagt kan jag inte, som jag sa i min inledning, föregripa pågående budgetprocess.

Anf. 117 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Om den här regeringen hade varit angelägen om att nå målen om att ersätta djurförsöken hade man försökt behålla kompetensen i

3R-center. Nu är det praktiskt taget en nedläggning. Man kanske även hade sett över utbildningarna för att minska användandet inom universiteten och uppmuntrat grundforskningen att hitta ersättningsmetoder. Kanske hade man helt enkelt också satsat mer på forskning. Tyvärr ser vi att det går åt andra hållet på alla områden. Man nämner vissa punktsummor, men om vi tittar generellt på tillgängliga resurser till alla områden där djurförsök förekommer och där man försöker hitta andra metoder ser vi att det har gått bakåt. Jag tror dock att detta skulle vara en central del i att utveckla en modern forskning.

Jag hade varit mycket lugnare om jag hade sett en avsikt från regeringen att jobba mycket mer för att utveckla forskningen mot en bättre kvalitet och på så sätt ersätta djurförsöken. Tyvärr ser jag dock inte att man satsar på något av områdena, som sagt, och då blir det ganska svårt att få det resultatet.

Jag undrar också hur regeringen egentligen värnar om att svara upp mot EU-direktivens mål. Som ministern påpekar är ju detta inte en fråga tagen ur luften, utan vi har ett ansvar att följa de här målen. Vi har förbundit oss att fasa ut djurförsöken så snart det bara går. När man ser helheten och avsaknaden av angelägenhet för 3R-center kan man tro att regeringen handplockar vilka direktiv man ska prioritera och vilka man ska ignorera. Det tycker jag inte är så ansvarsfullt.

Anf. 118 KAJSA FREDHOLM (V):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, ministern!

Om jag har förstått det rätt ska verksamheten inte upphöra även om den inte finansieras direkt, och i årets regleringsbrev finns det öronmärkta pengar – jag kanske har missförstått något, men då får ministern gärna förklara det. Det låter ju bra i så fall. Betyder det då att man slipper säga upp de anställda, alltså gå från tolv till tre anställda, som man nu behöver göra på 3R-center? Kan det stoppas?

Sedan förstår jag att ministern inte vill föregripa en kommande budgetprocess. Men ministern kanske skulle kunna yttra sig om huruvida det finns en ambition att ta med sig önskemålet om en fortsatt men även långsiktig finansiering.

Vi i Vänsterpartiet budgeterade i vår höstbudget för att fortsatt öronmärka 20 miljoner kronor till Sveriges 3R-center.

Anf. 119 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! Det är som sagt inskrivet i Jordbruksverkets instruktion att man ska arbeta med 3R-frågorna.

Jag tror faktiskt att ni i Vänsterpartiet är de enda i riksdagen som efter den här tillfälliga projektfinansieringen har med extra medel i ert budgetalternativ. Mig veterligen har varken Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Centerpartiet det. Jag tror att det bara är ni som har pekat på det.

Detta är inte på något sätt ett försök att komma bort från frågan, men det var som sagt en tillfällig finansiering för att bygga upp verksamhet. Det ligger i instruktionen till ett stort verk, som har en stor pengapåse, att verket har ansvar för att driva de här frågorna. Det stämmer dock att vi i regleringsbrevet och med en viss styrning av medel, för tydlighetens skull, förtydligade att man ska prioritera det här arbetet.

Men generellt sett kan vi inte ha ett system – nu pratar jag inte om bara det här – där tillfälliga satsningar för att bygga upp verksamheter för att ta ett kliv per definition blir permanenta verksamheter. I så fall ska det in i det ordinarie anslaget för en verksamhet. Det är alltså inte en praxis som jag tror är vettig.

Det ligger som sagt något i att Vänsterpartiet brinner för de här frågorna och har pekat på just 3R-center som en viktig del. Då är det också klädsamt att ni de facto har lagt pengar i budgeten till det. Det hedrar er.

Men att tillfällig finansiering inte längre finns betyder inte att man inte arbetar med frågorna. Det åligger Jordbruksverket att följa upp de direktiv som Sverige har anslutit sig till att fortsätta med.

Sverige står som sagt också bakom att det ska fasas ut så snabbt det bara är vetenskapligt möjligt. Vi ska inte ha försök på djur där det finns säkra alternativ.

Anf. 120 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det framgick inte av ministerns svar hur mycket man hade öronmärkt i direktivet till Jordbruksverket. Jag skulle gärna vilja höra den siffran.

Självklart ska tillfälliga verksamheter antingen övergå till att bli permanenta eller på något sätt integreras i det permanenta arbetet. Men mig veterligen har det inte gjorts, utan man har helt enkelt kapat av 3R-center. Jag tänker att det ger ett ganska allvarligt avbrott, och vi förlorar otroligt viktig kompetens.

Vi behöver diskutera varför vi behöver få bort djurförsöken. Det handlar inte enbart om det etiska och moraliska, om att få bort lidandet och dödandet eller den avhumaniserande process som personal som jobbar med djurförsök eller djuren i det här faktiskt måste genomgå. Man behöver se också andra delar.

Eftersom vi har lite olika ideologiska positioner här tänker jag att andra frågor kanske kan vara mer intressanta för regeringen för att få dem att lyfta frågan. Det ligger också delvis ekonomiska intressen i det här. Forskarvärlden och företagen vill gå ifrån djurförsök eftersom det är dyrt, osäkert och opraktiskt och inte hör till en modern tid. Jag tänker att regeringen måste vara mer inlyssnande åtminstone från det hållet när det gäller vad vi behöver i framtiden.

Anf. 121 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill vädja till ledamoten att fortsättningsvis följa kammarens ordningsregler vad gäller att inte bära kläder med politiska budskap.

Anf. 122 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Fru talman! För tydlighetens skull vill jag säga att EU:s försöksdjursdirektiv är införlivat i svensk lagstiftning. Det innebär att de så kallade 3R-principerna ska genomsyra all försöksdjursverksamhet.

I Jordbruksverkets instruktion är det tydligt att man ska arbeta med de här frågorna. Regeringen har ingen annan uppfattning än det jag har nämnt här i dag. Vi står bakom att detta ska fasas ut när alternativen finns på plats, så att vi så snart det är vetenskapligt möjligt ska kunna nå det slutgiltiga målet, att ha fasat ut djurförsök.

I regleringsbrevet har vi pekat på 3 miljoner som Jordbruksverket ska prioritera till detta. Det är helt öppet. Regleringsbrevet kan alla ta del av. Men det är som sagt inte det centrala i detta, utan det är en verksamhet där man också ska arbeta med de här frågorna. Det står inskrivet i instruktionen till Jordbruksverket.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:558 om insatser för att möta behoven i norra Sverige

Anf. 123 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat mig vilka insatser jag avser att bidra till för att bostadsmarknaden ska kunna möta behoven i norr och vilka åtgärder för järnvägen och flyget som jag avser att vidta i samma syfte.

Jag kan konstatera att Alireza Akhondi och jag är helt överens om att det finns ett stort behov av nya bostäder och goda livsmiljöer runt de stora företagsetableringarna och företagsexpansionerna i Norrbottens och Västernorrlands län. Vi är också överens om att det behövs åtgärder i transportsystemet för att möjliggöra och accelerera den industriella gröna omställningen i norra Sverige. Regeringen ser stora möjligheter för de två länen att leda den nya industriella revolutionen och bli en motor för gröna innovationer.

En väl fungerande bostadsmarknad i hela landet med tillgång till bostäder i varierande upplåtelseformer är en viktig förutsättning för människors trygghet och livskvalitet och för en konkurrenskraftig ekonomi och tillväxt.

När det gäller den delrapport från regeringens utredare som Alireza Akhondi hänvisar till analyseras utredarens förslag i Regeringskansliet. Jag avser inte att föregripa resultatet av den analysen eller ta ställning till om andra eller ytterligare åtgärder skulle kunna bli aktuella.

Låt mig övergå till transportsystemet. Luftfarten spelar en viktig roll i Sverige, eftersom flyget möjliggör för snabba transporter som överbryggar långa avstånd. Från och med i år fördubblas driftstödet till de icke-statliga flygplatserna runt om i landet. I december förra året tillsatte regeringen en Arlandasamordnare som ska föreslå åtgärder för ökad kapacitet och förbättrad tillgänglighet i transportsystemet till och från Arlanda flygplats. Sådana åtgärder främjar även flyget till och från berörda orter i norra Sverige.

Transportinfrastrukturen i norra Sverige har en avgörande betydelse för både arbetspendling och godstrafik i regionen. Regeringen har därför gett Trafikverket i uppdrag att prioritera objekt i den nationella planen som avser Malmbanan. Trafikverket ska verka för ett så tidigt färdigställande som möjligt av de aktuella åtgärderna och möjliggöra ett effektivare genomförande genom samordning med andra planerade trimnings- och reinvesteringsåtgärder på sträckan.

Trafikverket ska även utreda och lämna förslag till olika finansieringslösningar som underlag för en eventuell framtida utbyggnad av dubbelspår på järnvägssträckan Luleå–Boden samt verka för finansiering av en tidigareläggning av genomförandet av objektet E4 förbifart Skellefteå.

Regeringen har också inlett arbetet med en ny nationell plan för perioden 2026–2037. I januari redovisade Trafikverket det underlag som kommer att ligga till grund för en infrastrukturproposition med nya ekonomiska ramar och inriktning för en ny plan.

Avslutningsvis vill jag nämna att regeringen avser att ta fram en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län och att nära följa den fortsatta utvecklingen i norra Sverige.

Anf. 124 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret! Jag kan börja med att konstatera att Andreas Carlson är ett av mina favoritstatsråd. Syftet med interpellationen är alltså inte att plocka billiga poäng eller peka finger åt statsrådet eller regeringen. Det handlar inte heller om att försöka visa upp sig för sin valkrets. Jag är som bekant boende i Danderyd. Interpellationen handlar om en byggsektor som har kraschat, om Natoanslutningen, om Malmбанans utmaningar och om vår civila beredskap. Det handlar ytterst om att skapa framtidstro.

Vi vet alla att både infrastrukturprojekt och bostadsbyggande inte är något som blir av i en blinkning. I byråkratins Sverige, där allt överklagas – i vissa fall in absurdum –, har vi extremt långa ledtider. Det vi beslutar om i dag är på plats om 10–15 år, i bästa fall. Det är jag väl medveten om. Men det betyder inte att vi själva ska fördröja processen genom att skjuta saker som kan beslutas i dag på framtiden. Det betyder snarare att vi aktivt ska försöka lösa upp de knutar som kan tyckas finnas i systemet. Dessutom går det faktiskt att göra saker medan de lite större frågorna bereds i sedvanlig ordning, till exempel ta ekonomiskt ansvar för hamnen och flygplatsen i Skellefteå.

Jag besökte Skellefteå för några veckor sedan. De berättade bland annat att flygplatsen där behöver en ny terminal till en kostnad av ungefär 800 miljoner kronor. Om jag förstod det rätt är flygplatsen i Skellefteå kommunalt ägd, och det betyder då att kommuninvånarna i Skellefteå måste ta ansvar för en investering som i mitt tycke är statens ansvar. Detsamma gäller hamnen. Där handlar det också om miljardinvesteringar som vi skjuter över ansvaret för på kommunen. Nu är ju Skellefteå en välmående kommun, men är det statens syn på detta att kommunerna får lösa sina problem själva? Vad har vi i så fall för svar till mindre resursstarka kommuner, till exempel Boden, som står inför samma utmaningar men inte har samma förutsättningar att själva göra miljardinvesteringar?

En sak återstår alltså. Jag kan förtydliga min fråga. Är statsrådet beredd att genom till exempel statliga garantier eller lån med förmånliga villkor, kanske rent av till statslåneränta, stötta dessa kommuner för att lösa en del av de här frågorna innan vi hamnar i en situation där problemen skjuts på framtiden?

Anf. 125 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka ledamoten för engagemanget för norra Sverige, för en fungerande transportinfrastruktur och för bostadsfrågan som lyfts fram i interpellationen.

För att gå in på några av delarna som ledamoten tog upp i sitt inlägg kan jag först beröra Malmbanan. Jag delar uppfattningen att den är kritisk. Det är väldigt viktigt att få på plats en förstärkning av Malmbanan så fort som möjligt, och det var därför regeringen redan för ungefär ett år sedan beslutade att ge Trafikverket i uppdrag att skynda på åtgärder.

Trafikverket skulle återkomma med åtgärder som kunde tidigareläggas i nationell plan för att få en ökad kapacitet i infrastrukturen, inte minst på Malmbanan. Trafikverket återkom, och regeringen har nu fattat beslut om att tidigarelägga och möjliggöra tidigareläggning av sju olika åtgärder, varav fyra är förlängningar av mötesstationer, vilket ökar kapaciteten.

Till följd av regeringens tydliga inriktning och utpekande av behovet har Trafikverket börjat ta fram järnvägsplaner för dubbelspår Luleå–Boden redan innan finansieringsbeslutet är fattat. Arbetet är alltså igång, och det beslutet i sig innebär att man kan korta planprocessen med två till tre år enligt Trafikverket. Detta är, ska man vara ärlig och säga, något ovanligt – men jag tycker att det är angeläget med tanke på de stora behov som finns av en robust, tillförlitlig infrastruktur. Nedstängningen till följd av avbrottet på Malmbanan påverkar ju inte bara norrländsk ekonomi och jobb i norr utan faktiskt hela Sverige eftersom den är så avgörande. Det åskådliggör att transportinfrastrukturen är viktig för att hela Sverige ska fungera.

Fru talman! När det gäller flyget var jag ju inne på att vi har mer än dubblat driftstödet till de icke-statliga flygplatserna. Det finns ett förslag från Flygplatsutredningen som också berör Skellefteå flygplats, och det är att ta in flygplatser i det nationella basutbudet, det vill säga ta över dem i statlig regi. Det förslaget bereds i Regeringskansliet.

Vad gäller hamnen är ju många av hamnarna i Sverige kommunala. Det finns stora behov, och investeringar sker nu. Några ligger i nationell plan, till exempel förstärkning av Luleå hamn och Göteborgs hamn. Det är viktigt att se vad man kan göra för att stärka sjöfartens möjligheter. Det finns väldigt stora möjligheter att kombinera flera trafikslag vid frakt av gods. Man ska inte ställa trafikslag mot varandra utan göra kombinerade transporter, till exempel genom att använda väg, järnväg och sedan sjöfart för att få så hög effektivitet och hållbarhet som möjligt.

När det gäller bostäder och kreditgarantier, som ledamoten efterfrågade, har vi med just det syftet utsett Peter Larsson till samordnare för norra Sverige. I sin första delrapport har han kommit med tre intressanta förslag, som nu bereds i Regeringskansliet.

Anf. 126 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Varmt tack till Andreas Carlson för ett väldigt bra svar! Det känns ju bra att regeringen har tagit in signalerna och jobbar aktivt med frågorna.

Det som däremot känns lite sisådär är finansieringsfrågorna. Regeringen har varit extremt återhållsam med insatser som lindrar de aktiva kriserna. Vi har ju en situation på bostadsmarknaden, som statsrådet är väl medveten om, med sju byggbolag om dagen som går i konkurs. Det är klart

att givet hur det har sett ut och hur propositionslistorna ser ut under innevarande år, åtminstone, kan jag inte påstå att jag känner mig trygg med att de här frågorna löses, även om statsrådet har försäkrat och försäkrat gång på gång att saker och ting bereds på Regeringskansliet.

Jag noterar också att statsrådet belyste frågan om förbifart E4, vilket är glädjande. Det kändes väldigt märkligt när man satt där i bilen utanför övergången med en motorväg rakt igenom staden, när den dessutom är så hårt trafikerad. Det känns alltså bra. Däremot undrar jag över förslagen som utredaren har presenterat. Jag förstår att det är delförslag och att utredningen fortgår, men när tror statsrådet att förslagen kan processas? Finns det diskussioner om att använda sig av lite snabbare processer, till exempel departementsskrivelser, för att det ska gå snabbare med de här frågorna så långt det bara går? Hur tänker statsrådet kring de delarna?

Anf. 127 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar Alireza Akhondi så mycket för inlägget. Jag uppskattar det genuina engagemang som han uppvisar och att vi kan ha den här diskussionen för att se hur man kan göra för att komma fram snabbt. Den otålighet som ledamoten ger uttryck för har jag också mött hos många företrädare för Skellefteå som jag har träffat och som jag misstänker att även Alireza Akhondi träffade när han var i Skellefteå. Jag har dessutom varit på många andra platser.

Det är självklart så att infrastruktur och bostäder riskerar att bli en flaskhals – eller så blir det en möjliggörare för många av de industrietableringar och industrisatsningar som sker. Därför är det angeläget att olika åtgärder kommer på plats så snabbt som möjligt. Det var också därför som regeringen gav utredaren Peter Larsson i uppdrag att se vad som kan göras för att främja koordineringen av statliga insatser som verkar möjliggörande för hållbart samhällsbyggande och snabb befolkningsutveckling. Jag kan inte föregripa beredningen, men det är angeläget att ha hög framdrift i åtgärder som gör att man får bättre förutsättningar för bostadsbyggandet. Det är som sagt samma sak när det gäller infrastrukturen – den är också antingen en flaskhals eller en möjliggörare.

En viktig del i regeringens arbete har varit att bekämpa inflationen. Den är precis som ledamoten vet orsaken till den mycket dramatiska nedgången i bostadsbyggandet. Nu ser vi positiva tendenser. Vi kan inte ropa ”faran över”, men i takt med att inflationen fortsätter att bekämpas kan regeringen övergå till mer av konjunkturåtgärder, vilket vårändringsbudgeten bland annat visar; den är den här gången mer omfattande än vad den tidigare varit.

Jag utesluter inte att vi kommer att behöva vidta ytterligare åtgärder. Som ledamoten och jag tidigare diskuterat behövs åtgärder med bättre funktion och strukturella reformer för en bättre fungerande bostadsmarknad. Det kommer vi att behöva jobba med i ett högt tempo, och det ser jag fram emot att återkomma till, fru talman.

Anf. 128 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag tvivlar inte en sekund på statsrådets engagemang för att försöka hitta lösningar. Men jag hoppas att vi i den här kammaren också kan få vara med och se vad som görs. Signalerna i dag har inte varit särskilt

tydliga om exakt när och hur regeringen planerar att adressera de här frågorna.

Jag vill avslutningsvis, förutom att tacka statsrådet, också lyfta fram en annan aspekt, nämligen inlandskommunerna, som har lite särskilda utmaningar. Jag tänker på Östersund och Boden. Givet att vi har en historisk försvarsutbyggnad med nya regementen gäller det att även deras särskilda behov beaktas. Jag är nyfiken på att höra hur statsrådet ser på inlandskommunernas lite speciella utmaningar i förhållande till Luleå, Skellefteå och andra kommuner.

Varmt tack, fru talman och statsrådet!

Anf. 129 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag är glad att ledamoten lyfter fram den aspekten. När det kommer till förstärkningar av infrastrukturen som kan möjliggöra militär mobilitet, värdlandsstöd till följd av vårt medlemskap i Nato och andra viktiga transporter för livsmedelsförsörjning, varuförsörjning och trupp-förflyttning kommer förstås hela Sverige att involveras, inte minst vid kopplingarna från väst till öst. Försvarsberedningen ska ju snart lämna sin rapport, men i en delrapport har man redan pekat på att infrastrukturen behöver stärkas i väst-östlig riktning med kopplingar från norska hamnar över svenskt territorium till Östersjön och även Finland. Det här sträcker sig även från Osloregionen. Göteborgs hamn pekas ut, liksom redundans i Öresund.

I allt detta jobbar vi väldigt nära Försvarsdepartementet, närmare än vad man gjort på väldigt länge. Jag har själv också kontakt med Försvarsmakten. Vi är precis nyblivna medlemmar av Nato, så vi vet ännu inte fullt ut vad allt detta innebär, men det är väldigt viktigt att även i det avseendet ha ett högt tempo.

Jag tycker också att det är angeläget att se vilka synergier som finns och vad man till följd av vårt Natomedlemskap och säkerhetsläget kan göra för nödvändiga förstärkningar som även gynnar godstransporter och arbetspendling i de kommuner och delar av landet som Alireza Akhondi tog upp. Det är ett pågående arbete där jag ser fram emot god dialog med riksdagens partier.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:670 om trafiken i södra Sverige och södra delarna av Örebro län vid snöoväder

Anf. 130 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Matilda Ernkrans har frågat mig hur jag agerade vid problemen i trafiken i vintras jämfört med de nya problemen i trafiken nu i april och vilka nya initiativ jag kommer att ta för att undvika upprepade problem i trafiken när det snöar. Matilda Ernkrans har även frågat mig om hur jag ser på möjligheten att prioritera att tidigarelägga byggstarten för ombyggnationen av riksväg 50 mellan Nykyrka och Brattebro backe.

Låt mig inledningsvis konstatera att det inte kan beskrivas som något annat än ett misslyckande att ett stort antal fordon med gods och passage-

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

rare blev stående i över ett dygn på en svensk europaväg till följd av ett svårt men ändå begränsat snöoväder. Det är dock med lättnad jag konstaterar att ingen av de drabbade, såvitt jag känner till, kom till allvarlig skada.

Jag har tidigare här i kammaren konstaterat att de berörda offentliga aktörerna behöver åtgärda de brister som uppvisades vid hanteringen av händelsen för att tillse att en liknande situation inte uppstår igen. Detta blir för mig än tydligare när jag nu har tagit del av redovisningarna av de utredningar av händelsen som Länsstyrelsen i Skåne län respektive Trafikverket har låtit genomföra. De båda utredningarna visar att inte minst samordningen mellan de involverade aktörerna brustit. I rapporterna pekas det också på att det vid händelsen rådde en brist på kunskap om vilket ansvar och vilka uppgifter som skulle falla på vilken aktör.

Regeringen inväntar även att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap efter sommaren ska redovisa det uppdrag som regeringen i februari 2024 gav myndigheten. I uppdraget ingår att utifrån ett krisberedskapsperspektiv utvärdera hanteringen av händelsen på väg E22. I uppdraget ingår också att belysa eventuella otydligheter och avvikelser gällande ansvar och roller som kan identifieras utifrån händelsen och även analysera hur den så kallade ansvarsprincipen har fungerat.

Vid snöovädet i april, som Matilda Ernkrans hänvisar till i sina frågor, följde regeringen aktivt myndigheternas arbete, och jag höll mig informerad om situationen. Som jag tidigare har sagt i olika sammanhang utesluter regeringen inte att det kan behöva vidtas åtgärder om sådant behov framkommer. Redan i november förra året gav regeringen Transportstyrelsen i uppdrag att utreda tillåten tid för dubbdäck på våren (LI2023/03476). Utöver regeringens åtgärder utgår jag från att berörda myndigheter och andra aktörer agerar med anledning av de slutsatser som har dragits i länsstyrelsens och Trafikverkets utvärderingar.

Riksväg 50 är en hårt trafikbelastad och viktig transportväg för såväl tung trafik som pendlingstrafik. Trafikverket planerar därför för en ombyggnad till en mötesfri väg, vilket ökar både trafiksäkerhet och framkomlighet på vägen. Trafikverkets fastställda vägplan för ombyggnation av sträckan Nykyrka–Brattebro backe blev överklagad 2022 och lämnades därefter över till regeringen för prövning. Regeringen avslog överklagandet i juni 2023, och Trafikverket har därmed de förutsättningar som behövs för att kunna fortsätta med projektet. Trafikverket arbetar nu med att ta fram ett förfrågningsunderlag och ska därefter genomföra en upphandling. Planerad byggstart är enligt Trafikverkets bedömning 2026.

Anf. 131 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag tackar minister Andreas Carlson för svaret, även om det lämnar en del övrigt att fundera kring.

I kris provas ledarskap. Du väljer som minister hur du ska agera och vilket ledarskap du vill ta. Jag menar att det är rimligt att förvänta sig att en minister bryr sig om Sverige och väljer Sverige i kris. Men den bedömningen gjorde uppenbarligen inte ministern som är ansvarig för trafiken i vintras vid kaoset på E22:an, då vi fortfarande inte riktigt vet var ministern befann sig, eller vid det trafikkaos som drabbade Sverige de första dagarna i april, då ministern i stället valde Bryssel.

Människor här hemma satt fast i sina bilar. En sjuk ettåring behövde lyftas ut till en fyrhjuling eftersom ambulansen inte kom fram. Bilister fick tillbringa hela natten i sina bilar, och ansvariga myndigheter rapporterade att de arbetade så mycket de bara orkade och kunde men att det inte räckte till. Då valde trafikministern att åka till Bryssel på ett informellt EU-möte där inte ens några beslut skulle fattas.

Jag gillar EU-samarbete. Jag leder tillsammans med Hans Wallmark arbetet i riksdagens EU-nämnd, så jag gillar verkligen EU-samarbete. Men detta var mer än tondövt från ministern som är ansvarig för trafiken. Det hade väl varit alldeles utmärkt om en statssekreterare hade representerat Sverige på det informella EU-mötet och om statsrådet med ansvar för trafiken hade visat sitt ledarskap och sitt engagemang här hemma i Sverige. Statsrådet insåg nog sitt misstag. För sent omsider flög statsrådet tillbaka hem för att hålla presskonferens.

Nej, detta är inte ett ledarskap som imponerar. Det är många ansvar och ledarskap som prövas i kris. Det innefattar också en ministers ansvar. Vi får väl förutsätta att ministern sett de orangefärgade vädervarningarna som utfärdats om snöovädret och som enligt en räddningschef blev det värsta på 30 år. Det kommer att snöa i Sverige igen. Krishantering vid snöoväder och efterföljande trafikchaos kommer att behövas, inte minst från ansvarig minister och regeringen, och att man lär sig av kriser och inte gör samma misstag två gånger vid samma typ av kris. Det kan man tycka borde vara självklart. Men det är ändå inte det svar som statsrådet ger, vilket är mer än märkligt.

Därför ska jag upprepa min fråga: Vad lärde sig ministern utifrån hur han agerade vid problemen i trafiken i vintras jämfört med hur han agerade vid de nya problemen med trafiken i spåren av snökaoset nu i april? Nu rapporteras det om en ny köldfront på ingång. Ska svenskarna förvänta sig en frånvarande minister och ett nytt trafikchaos nu också?

Anf. 132 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! I grund och botten är detta en viktig interpellation. Sverige har fyra årstider: sommar, höst, vinter och vår. Det är självklart att man ska kunna ta sig fram i ett land som Sverige, oavsett om man åker bil, kör tung trafik, flyger eller åker tåg.

Jag vet inte hur många interpellationsdebatter som jag har haft med tidigare socialdemokratiska infrastrukturministrar om vad dessa regeringar skulle kunna göra för att förbättra framkomligheten.

Vi vet alla hur det var när Miljöpartiet styrde Sverige. Man prioriterade inte vägunderhåll, man drog ned på pengarna till vägunderhåll och vägarna var i det närmaste ofarbara vissa tider på året.

Men denna interpellation tar egentligen inte sin utgångspunkt i vad Trafikverket och våra myndigheter ska göra, utan den verkar snarast ta sin utgångspunkt i vad infrastrukturministern borde ha gjort under pågående kris. Med all respekt för Andreas Carlsons kunskaper tror jag inte att han är snöröjare. Jag tror inte att han är helikopterpilot. Och jag tror inte att han kan köra bandvagn.

Fru talman! Vi har inte den konstitutionella ordningen i Sverige att det är ministern som går in aktivt och bedriver ministerstyre.

Den som lyssnar eller tittar på denna debatt tycker jag ska gå in och läsa vad som skrevs på Expressens ledarsida om Socialdemokraternas krumbukter under den operativa situationen när detta hände.

Det är mer än anmärkningsvärt att Matilda Ernkrans, som har varit statsråd i en svensk regering, inte vet att vi inte har ministerstyre i Sverige. Det må så vara om vilken annan socialdemokratisk riksdagsledamot som helst hade sagt detta, men just Matilda Ernkrans vet mycket väl att det är myndigheterna som ska styra arbetet och inte ministern.

Det hade naturligtvis varit anmärkningsvärt om Andreas Carlson hade satt sig i en helikopter och kommit till Örebro – jag vet inte om man kan landa i snöstorm – och skyfflat snö. Men om jag förstår det rätt är Matilda Ernkrans från denna valkrets. Var det så att Matilda Ernkrans som riksdagsledamot tog fram snöslungan och gav sig ut på E4:an för att försöka snöröja vägarna? Det är uppenbart att hon likaväl som ministern hade kunnat göra det. Det hade varit intressant, Matilda Ernkrans. Tog ledamoten spaden eller snöslungan och gav sig ut på E4:an?

Jag vet inte hur många interpellationsdebatter jag har haft under åtta år om dubbdäck och vikten av att förlänga dubbdäckssäsongen. Precis som ledamoten nu påpekar har vi en snövarning denna vecka. Men tack vare Miljöpartiets politik har man fortfarande inte kommit till skott och förlängt tiden för dubbdäck. Men den här regeringen har redan sagt att man ska förlänga tiden för dubbdäck. Det är klart att det har oerhört stor betydelse för trafiksäkerheten.

Moderaterna i civilutskottet ska upp till Boden på söndag. Vi ska vara där söndag, måndag och tisdag. Jag frågade mina svärföräldrar i Boden hur mycket snö det är i Boden och vilka kläder jag ska ha på mig. Svärmor sa att det är 70 centimeter snö.

Men Matilda Ernkrans, som satt i den förra regeringen, har inte förlängt tiden för dubbdäck. Men den här regeringen har redan levererat i fråga om det.

Utifrån Matilda Ernkrans retorik i sitt svar skulle jag gärna vilja veta om Socialdemokraterna vill ändra den konstitutionella ordningen. Vill Matilda Ernkrans ha ministerstyre? Eller vad menar hon exakt att ministern borde ha gjort under pågående snöstorm? Men jag tycker att ministern i sitt svar väldigt utförligt har redovisat vad en regering kan, bör och ska göra.

Anf. 133 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag har redan svarat på ledamotens frågor. Jag har även redogjort för regeringens hantering av trafikstoppet på E22:an i konstitutionsutskottet i måndags. Jag har tidigare svarat på interpellationen *Krishantering inom Landsbygds- och infrastrukturdepartementet* av ledamotens partikollega Gunilla Svantorp här i kammaren.

Som jag sa, fru talman, utesluter regeringen inte att det kan behöva vidtas åtgärder och fattas beslut från regeringen om ett sådant behov framkommer i de utvärderingar som görs av händelsen.

I sammanhanget vill jag hänvisa till det som jag framförde vid pressbriefingen efter snöovädret i början av april om att vi nu arbetar med ett nytt uppdrag till Trafikverket som gäller hur vinterväghållningen ska förbättras och att regeringen redan tidigare har gett Transportstyrelsen i uppdrag att utreda tillåten tid för dubbdäck med utgångspunkten att tiden ska

förlängas med två veckor, så att man kan undvika denna typ av kanske förhastade däckbyten och så att man helt enkelt får längre tid på sig för att byta från vinterdäck till sommarkäck. Jag aviserade då också att vi avser att se över vilka bötesbelopp som ska gälla om man kör bil med dåliga däck. Jag avser att återkomma i dessa frågor.

Sedan är det så att regeringens uppgifter vid krishantering i första hand gäller strategiska frågor. I en händelse av kris har regeringen i uppgift bland annat att på en övergripande nationell nivå säkerställa en effektiv krishantering. För att säkerställa en effektiv krishantering har regeringen delegerat stora delar av den operativa verksamheten vid en kris till myndigheterna. I Sverige gäller ansvarsprincipen. Och det är förstås utifrån denna princip som jag och regeringen har agerat. Det finns inga andra principer som vi kan tillämpa i det läget. Det vore därför intressant att höra om ledamoten vill utveckla ett svar på den fråga som ledamoten Beckman ställde.

Anf. 134 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Återigen: I kris prövas ledarskap, och man väljer som minister hur man ska agera och vilket ledarskap som man vill utöva. Som sagt, jag var själv minister under pandemin. Jag vet därför att man som minister kan bestämma vilken typ av ledarskap man vill utöva. Det ska över huvud taget inte sammanblandas med någon form av ministerstyre. Det senare tror jag faktiskt att statsrådet har insett, eftersom statsrådet själv valde att återvända hem till Sverige och hålla presskonferens under pågående kris.

Det är, som sagt, många som har ansvar i en kris. Det gäller också ansvariga ministrar. Om statsrådet Andreas Carlson inte på en gång kände detta ansvar att visa sitt ledarskap under denna kris kan man fråga vem statsrådet menar ska visa ansvar från regeringen under en kris. Den yttersta samordningen för krishantering ligger ju hos statsministern. Man kan då fundera på om statsrådet Carlson liksom kastas under bussen av statsministern eller om det här bara är ytterligare ett tecken på det svaga ledarskap som har blivit statsminister Kristerssons signum.

Nåväl, jag vill som örebrolänning och boende i den södra delen av Örebro län gå vidare till det som i april drabbade väldigt nära. Återigen var riksväg 50 i blickfånget. Snöstormen och trafikkaoset i april drabbade också Örebro län, och värst drabbade blev de södra delarna utanför Askersund på riksväg 50. Vid Hammarsundet och Brattebro backe blev alltså bilister sittande i sina bilar hela natten, upp till 16 timmar. De efterfrågar nu bättre förebyggande arbete men också en ombyggd riksväg 50.

Det är inte enbart vid det här tillfället som människor har drabbats av trafikproblem på den här sträckan. Vid minsta lilla snö blir det problem. Det är en väldigt olycksdrabbad sträcka. Det är också anledningen till att ombyggnaden av den här vägen har funnits med under ett antal år för att försöka färdigställas. Som statsrådet själv nämnde överklagades beslutet under 2022 men fastställdes efter överklagan sommaren 2023, och det är väl vällovligt. Men jag menar att ett rimligt ledarskap från den nu ansvariga ministern, efter de påfrestningar som människor har utsatts för, borde väl vara att ta initiativ till eller ge besked om en tidigare lagd byggstart för ombyggnaden av riksväg 50 mellan Nykyrka och Brattebro. Här svarar inte statsrådet på min fråga. Statsrådet hänvisar till att det sker ett rimligt

arbete från Trafikverket, men han vet ju med sig att han också kan ge Trafikverket förutsättningar att snabba upp processen.

Många bilister har prövats i alltför många år på riksväg 50 mellan Nykyrka och Brattebro, vilken som sagt är en väldigt olycksdrabbad sträcka och där det blir problem vid minsta lilla snö och ännu mer när det är snökaos. Kan vi förvänta oss att statsrådet med sitt ansvar och sin portfölj agerar för en tidigare lagd byggstart för ombyggnationen av riksväg 50 mellan Nykyrka och Brattebro backe?

Anf. 135 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Man skulle ha velat vara en liten fluga på väggen när Matilda Ernkrans var statsråd. Tänk vad hon då måste ha läxat upp dåvarande infrastrukturminister Tomas Eneroth.

I åtta år försökte vi moderater få Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som styrde Sverige, att till exempel ändra tiden för dubbdäck. I åtta år försökte vi få Socialdemokraterna att se över möjligheten att till exempel höja böterna för den som kör med dåliga däck. I åtta år försökte vi få miljöpartiregeringen att öka resurserna till vägunderhåll. I åtta år försökte vi få miljöpartiregeringen att öka pengarna till vägar över huvud taget. Det kom ingenting. Det berodde naturligtvis på att Miljöpartiet inte ville prioritera dessa frågor.

Jag noterar också att ledamoten Matilda Ernkrans inte svarade på vad hon gjorde i det akuta läget. Tog hon snöslungan och hjälpte bilister, tog hon en snöspade och skottade vägarna eller vad gjorde hon personligen? Hon hade exakt samma möjlighet som statsrådet att agera i en akut kris, för det är ju så ordningen ser ut.

Av Matilda Ernkrans resonemang att döma verkar det som att Socialdemokraterna vill ha en ny konstitution, alltså ministerstyre, i Sverige. Det är okej att tycka det. Men låt oss då ha en öppen och ärlig debatt om varför det skulle vara bättre än att den professionella ledningen vid myndigheter agerar i akuta kriser, precis som det ska vara.

Sedan är det självklart regeringens uppgift, precis som statsrådet har sagt här, att efter en akut kris se över vad man kan lära av den och vilka instruktioner till våra myndigheter man behöver förbättra, och exakt det har både statsrådet och regeringen gjort.

Frågan kvarstår alltså, Matilda Ernkrans, om riksdagsledamoten vill ändra den ordning vi har i dag, så att statsråden ska agera annorlunda. Och vad gjorde Matilda Ernkrans själv i den akuta situationen?

Anf. 136 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka för debatten.

Angående kommunikationen i samband med hanteringen av de två händelserna vill jag inleda med att säga att under den pågående hanteringen av den typ av kriser vi såg med anledning av händelserna på väg E22 i januari och den i april avseende väg E4 och väg E20 är det de operativt inblandade myndigheterna som har ansvaret utifrån vad som bedöms viktigt för hanteringen. De ska söka och nå ut med information om till exempel när problemen kan väntas vara åtgärdade och hur man som drabbad bör bete sig.

Vad gäller hanteringen av händelsen på väg E22 hade, som jag nämnde tidigare, de myndigheter som har ansvar svårt att samordna sig. Det ledde

till att det dröjde innan det kom fram en samlad lägesbild. Dessutom var det först efter att situationen hade stabiliserats och det började bli möjligt att skapa sig en överblick över skeendena, alltså den 5 januari, som jag valde att gå ut i medierna och kommentera hanteringen av händelsen. Mitt mål med den kommunikationen var att möta upp det informationsbehov som jag bedömde att många människor hade vid tillfället, bland annat med avseende på hur regeringen egentligen såg på hanteringen.

Det är förstås viktigt att en sådan kommunikation bygger på ett korrekt underlag och en bild av vem som hade ansvaret. Det var en dålig lägesbild. Som vi sedan har konstaterat var det förstås viktigt att kommunicera att detta inte kunde ses som något annat än ett misslyckande och att det var allvarligt.

Jag tycker att det var rimligt att en sådan information gavs snabbt av en företrädare för regeringen, inte minst för att alla som berördes av situationen skulle få ett kvitto på att detta var något som skulle följas upp och som inte sågs som acceptabelt.

Vad gäller snöovädrat som inträffade i början av april, och som drabbade trafiken på väg E4 och väg E20, är det inte så som ledamoten säger, nämligen att jag valde att kommunicera under pågående kris, utan det var efter att den akuta räddningsfasen och insatsen var avslutad.

Vi hade då händelsen på väg E22 i färskt minne. Vi hade dessutom nyligen tagit del av de två utvärderingarna, som bland annat pekade på myndigheternas brister i kommunikationen med allmänheten i samband med hanteringen av händelserna på väg E22.

Det var dessutom i april månad, en månad då många väljer att byta till sommardäck. Jag bedömde då att det var en naturlig roll för mig att i snabbt tempo få ut ett brett budskap till trafikanterna om att vara aktsamma, särskilt då det fanns vädervarningar från SMHI om att det skulle kunna komma ytterligare snö de kommande dagarna. Därför var det viktigt att få ut informationen så brett som möjligt.

Jag hoppas att jag har svarat på frågorna, fru talman. Jag har redan svarat på frågorna i tidigare interpellationsdebatter och även i konstitutionsutskottet. Det finns fortfarande många frågor som behöver besvaras om hur arbetet ska kunna ske bättre och hur myndigheterna, som enligt ansvarsprincipen bär ansvaret för krishanteringen i den akuta fasen, ska kunna samordna sig bättre och få en bättre lägesbild.

Det finns också politiska beslut som behöver fattas. Här har jag aviserat att vi nu ser över vinterväghållningen, att vi redan har fattat beslut om att ge Transportstyrelsen i uppdrag att förlänga tiden för sommardäck och att vi ser över höjda böter. Jag utesluter inte att det kommer att krävas mer, men regeringen har vidtagit och kommer att vidta åtgärder, fru talman.

Anf. 137 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att den här debatten inte gav så jättemånga svar och inte så mycket hopp för framtiden. Jag hade hoppats höra en minister som väljer Sverige i kris. Jag tycker att statsrådet inte alls verkar reflektera över sitt eget ledarskap i kris. Ingen, i alla fall inte jag, har ju ifrågasatt myndigheternas ansvar. Men jag tycker att man kan kräva mer av ansvarig ministers ledarskap i kris.

Jag tycker inte att vi har fått speciellt många nya besked eller har fått höra om några nya initiativ när det gäller hur ministern avser att agera för att undvika upprepade problem i trafiken. Däremot har vi fått höra ganska många hänvisningar till någon annan, någon annanstans.

Jag uppfattar också att ministern inte på något sätt tänker agera för att prioritera en tidigareläggning av byggstarten för den sedan länge efterfrågade ombyggnationen av riksväg 50 mellan Nykyrka och Brattebro backe. Det beklagar jag. Jag tycker att det hade varit fint ledarskap om vi åtminstone hade kunnat få ett engagemang från statsrådet i den frågan.

I stället får vi se en minister som i mångt och mycket duckar sitt ansvar och dessutom behöver uppbackning av en av riksdagens mesta populisterna. Jag vill bara säga att det inte behöver vara så. Om Andreas Carlson inte vill vara statsråd finns det andra som kan ta vid. Jag är av den bestämda uppfattningen att det skulle vara bättre för Sverige med mer av gemensamt ansvar för Sverige och mindre av inflytande från högerpopulisternas splittrande krafter.

Anf. 138 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att jag inte har och inte bör ha några synpunkter på riksdagens debattregler. Jag har många år i riksdagen bakom mig och är väl medveten om att varje riksdagsledamot kan gå in i denna typ av debatter. Det vill jag inte ha några synpunkter på. I interpellationsdebatter som jag har haft här, fru talman, har detta varit ganska vanligt förekommande. Det är alltså inte någon ny företeelse, inte för mig i alla fall.

När det gäller regeringens agerande och regeringens olika beslut har regeringen redan gett Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i uppdrag att redovisa hur krisberedskapsperspektivet har fungerat och hur det kan förbättras. I uppdraget ingår också att belysa eventuella otydligheter och avvikelser gällande ansvar och roller som kan identifieras utifrån händelsen och även att analysera hur den så kallade ansvarsprincipen har fungerat.

Jag tycker, fru talman, att vi i det sista inlägget får ett tydligt besked från ledamoten om att det inte finns någon kritik när det gäller myndigheternas ansvar. Detta är, må jag säga, ganska nytt. Varje myndighet som varit involverad är ju självkritisk. Trafikverket har gjort en egen genomgång av händelsen på E22, där man pekar på exempelvis förbättring av vinterväghållningen. Det finns alltså en självkritik vid den myndigheten och flera andra.

Jag förväntar mig att myndigheterna nu tar sitt ansvar, utifrån ansvarsprincipen, och stärker sina rutiner och ser till att samverka bättre. Regeringen och jag kommer att följa detta mycket noga.

Vi fick också ett kvitto vid situationen på E4:an, då samverkan fungerade bättre än vid situationen på E22:an. Uppenbarligen har alltså myndigheterna redan dragit lärdom. Men det finns mycket mer att göra, och det är jag väldigt angelägen om att få på plats. Detta kommer jag definitivt att följa.

Tack så mycket för den här debatten!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 139 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat mig om dels när jag och regeringen avser att återkomma med förslag om regellättnader för byggande, inklusive avreglering av bygglovet, vid inglasning av balkong, dels om jag kommer att verka för att regeringen vidtar åtgärder för att utvidga rotavdraget till att även inkludera inglasning av balkong, med målet att ge lägenhetsinnehavare samma ekonomiska förutsättningar som villaägare och skapa fler arbetstillfällen i byggbranschen.

För att skapa fler arbetstillfällen inom byggbranschen och främja sysselsättningen inom byggsektorn så att det finns kompetent arbetskraft kvar inom byggsektorn när konjunkturen vänder har regeringen nyligen överlämnat en proposition till riksdagen med förslag om att taket för rotavdraget tillfälligt ska höjas och att det tillfälligt ska införas separata tak för rot- respektive rutavdraget.

Frågor om utvidgning av rotavdraget utöver de förbättringar som regeringen redan har föreslagit i propositionen till riksdagen bör i första hand finansministern svara på. Jag vill dock betona att regeringen arbetar med att främja verksamhet och sysselsättning inom byggsektorn nu när många företag i branschen upplever att de har det tufft ekonomiskt.

Regeringen har vidtagit fler åtgärder för att ge incitament till ökat byggande. Regeringen har tillsatt en utredning som bland annat ska se över reglerna om ändring av presumtionshyror i syfte att säkerställa ett väl fungerande presumtionshyressystem som ger goda förutsättningar för nyproduktion av hyresbostäder. Stimulansåtgärder till kommunerna för att öka utbudet av planerad mark för småhus och omvandling från lokaler till bostäder har beslutats, och nyligen har en bokstavsutredare fått i uppdrag att verka för att få till stånd bostadsbyggande på statens fastigheter genom avyttring av statlig mark till landets kommuner.

Bygglovsutredningen har i betänkandet *Ett nytt regelverk för bygglov* (SOU 2021:47) lämnat förslag som syftar till att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk för bygglov med mera, som samtidigt säkerställer angelägna allmänna och enskilda intressen och ett långsiktigt hållbart byggande av bland annat bostäder.

Som Alireza Akhondi konstaterar lämnar inte utredningen några särskilda förslag eller gör några särskilda överväganden om just inglasning av balkonger, men förslagen i betänkandet kan ändå omfatta inglasning av balkonger. De ändringar som föreslås skulle sammantaget innebära att färre åtgärder kräver bygglov och ge en ökad frihet för fastighetsägaren att välja på vilket sätt till exempel en tillbyggnad ska ske.

Betänkandet har remitterats, och regeringen överväger nu förslagen utifrån de synpunkter som remissinstanserna har lämnat. Regeringens avsikt är att en proposition ska lämnas till riksdagen under 2025.

Anf. 140 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Eftersom jag fick en del gliringar för interpellationens rubrik i Altinget i går tänker jag börja med att konstatera att jag älskar balkonger.

Skämt åsido – jag tror att detta är en vardagsnära fråga som berör fler människor än man tror. Detta med balkonger är faktiskt underskattat, i

Svar på
interpellationer

synnerhet i stora städer. Jag tror att ganska många människor skulle vilja kunna förlänga sommaren och avnjuta en middag med dem de tycker om och så.

Jag kan utifrån statsrådets svar konstatera att statsrådet återigen duckar när det gäller att redovisa en tidsram för hanteringen av frågan. Jag kan se att statsrådet hänvisar till en proposition som är tänkt att läggas fram under 2025. Jag ska börja med att ställa en konkret fråga: När under 2025? Pratar vi om vår- eller höstterminen? Det skulle jag faktiskt vilja få klarlagt.

Dessutom menar statsrådet att min fråga om rotavdraget borde ställas till finansministern. Jag tänker dock att en regering ju fattar beslut kollektivt och att statsrådet faktiskt kan driva denna fråga. Det är ingen jättesvår fråga att driva och få gehör för. Det kostar inte mer pengar i statsbudgeten, utan detta är en fråga av teknisk karaktär.

Vi ser fram emot att få ta del av hela Bygglovsutredningen. Detta är frågor som jag tror kommer att kunna ge en bra effekt för ett ökat bostadsbyggande. Samtidigt kan vi konstatera att hela finansieringsfrågan, som i mångt och mycket är det som avgör om ett bostadsprojekt blir av eller inte, inte adresseras någonstans, varken i budgeten eller i de utredningar som regeringen säger sig genomföra – annat än i den utredning som handlar om det skärpta amorteringskravet. Jag kan vidgå att man tittar på just den lilla delen. I övrigt verkar finansieringsfrågorna vara helt borta från agendan.

Jag skulle avslutningsvis vilja lyfta krisen i bostadssektorn. Vi har ju diskuterat dessa frågor ett flertal gånger, och jag har all respekt för att statsrådet jobbar på i Regeringskansliet. Men min frustration blir inte mindre. Det känns som att vi kollegor i civilutskottet rätt ofta skriker. Statsrådet är här rätt ofta för att svara på frågor, men varje gång kan man konstatera att frågan om tidsplan lämnas obesvarad. Jag vill avslutningsvis passa på att fråga en gång till: När tror man att vi kommer att få se dessa propositioner på riksdagens bord?

Anf. 141 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för engagemanget i denna fråga. Rubriken är: Inglasning av balkonger. Men detta rymmer ett bredare perspektiv än så, även om jag håller med ledamoten om att man inte ska förringa människors vilja att ha balkong. Krångliga regelverk hämmar bostadsmarknaden. Regeringen vill därför genomföra omfattande regelförenklingar. Kraven på bygglov borde kunna minska, och i ett bredare perspektiv behöver tillståndsprocesser kortas och bli effektivare och mer förutsägbara.

När det gäller betänkandet har det remitterats. Det bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Jag hör, förstår och har stor respekt för att ledamoten vill ha en mer specifik tidsplan för när propositionen väntas lämnas till riksdagen. Jag har i dag inte något mer specifikt besked att ge annat än att vi avser att lämna den under 2025.

Det är ett omfattande betänkande. Det kräver många avvägningar. Efter att utredningen överlämnade sitt betänkande har riksdagen tillkännagett för regeringen att regeringen inte bör gå vidare med vissa av utredningens förslag, bland annat de som gäller bygglovsplikten för bygglovsbefriade komplementbostäder.

En promemoria med kompletterande beredningsunderlag, där det föreslås att kravet på anmälan för bland annat komplementbostad ska tas bort, har tagits fram och remitterats. Det har varit en process. Det är förstås an-

geläget att detta går så snabbt som möjligt men också att det blir ett bra underlag som riksdagen så småningom kan fatta ett beslut utifrån. Regeringen avser att lämna propositionen till riksdagen 2025.

Bygglövsutredningen lämnar inga förslag och gör heller inga särskilda överväganden som rör den preciserade åtgärden: inglasning av balkonger. Men som jag sa finns det förslag som kan omfatta en sådan åtgärd i fråga om krav på bygglov och i fråga om möjlighet till avvikelse från en detaljplansbestämmelse. Bland annat föreslås att kravet på bygglov för fasadändring ska begränsas. Det föreslås också att större tillbyggnader ska få genomföras utan krav på bygglov. Sådana tillbyggnader föreslås, till skillnad från i dag, också i vissa fall få uppföras på flerbostadshus.

Förslagen innebär sammantaget att ett lägre antal åtgärder kommer att omfattas av krav på bygglov. De ger också en ökad frihet för fastighetsägarna att välja på vilket sätt till exempel en tillbyggnad ska ske.

När det gäller innebörden av förslagen för specifika åtgärder – inglasning av balkong, inglasning av veranda, tillbyggnad i form av uterum och så vidare – kan vägledning behöva ges av Boverket för att underlätta för enskilda fastighetsägare att förstå.

Fru talman! Jag ser fram emot att återkomma till detta. Jag kan också kommentera det ledamoten frågar kring finansieringsproblemen. Detta är den stora delen i fråga om den dramatiska nedgången i bostadsbyggandet. Det handlar om den osäkerhet som finns och om att det är ökade produktions- och finansieringskostnader till följd av inflationen. Därför är det fortfarande hörnstenen i att få en bättre fungerande bostadsmarknad att få ned inflationen och hålla den på en låg nivå. Det kommer att innebära att räntor kan sänkas. Vi ser ljusningar nu. Förhoppningsvis håller det i sig, men vi kan inte ropa: Faran är över. Men då går arbetet över till mer konjunkturåtgärder så att man kan få en bättre funktion i byggandet.

Makrotillsynsåtgärderna, som ledamoten nämner, med amorteringskrav och även bolånetak är sådana saker som regeringen redan har tillsatt utredning kring. Regeringen ser fram emot att senare få ta emot detta och att därmed kunna agera.

Anf. 142 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag har tre saker som jag skulle vilja lyfta.

Det första är att jag vill ge statsrådet ett tydligt exempel på vad konsigheterna när det kommer till inglasning av balkonger kan få för konsekvenser. Vi har två precis likadana lägenheter i Nacka. Ena grannen får möjlighet att glasa in. Den andra grannen får inte det, för regelverket har då tolkats av Nacka kommun på det sättet att man tittar på fastighetens totala, så att säga, anspråk på detaljplanen. Detta innebär att två grannar i samma fastighet kan få två olika besked när det kommer till inglasning. Det kan inte vara rimligt på något plan.

Man kan också konstatera att tillämpningen av regelverket skiljer sig mellan olika kommuner. Stockholms kommun gör sin bedömning. Nacka kommun gör en annan bedömning. Danderyds kommun kan göra en tredje bedömning. Vi kan inte ha en lagstiftning som blir föremål för olika typer av bedömningar på detta sätt.

Det andra gäller kostnadsaspekten. Även om vi får ned själva regelkrånglet kring vissa saker finns det en kostnadsaspekt som driver på och som ökar eller minskar incitamenten för att göra denna typ av åtgärder.

Jag blev själv nyligen varse att kostnaden för en byggnmälan och kostnaden för bygglov inte skiljer sig åt i Danderyds kommun. Okej, man slipper ansöka om bygglov, men kostnaden är exakt densamma. Och enligt handläggaren var det ingen tidsskillnad, ska jag ärligt säga.

Kostnadsaspekten kring de saker som vi gör måste också vara vägledande, så att man kommer ifrån situationen där väldigt många aktörer vill ta del av kakan. Ska vi få till fler bostäder måste kostnadsmassan ned på alla sätt som det bara går.

Fru talman! Det tredje gäller rotavdraget, som jag nämnde. Jag vill ändå vädja till Andreas Carlson om att han ska prata med Elisabeth Svanesson. Jag förstår och vet av erfarenhet att finansministrar är snåla, och så ska det vara. Men detta kostar inte mer pengar, utan det handlar om en teknikalitet som borde gå att adressera rätt fort. Jag skulle vilja höra om statsrådet tar emot den ödmjuka vädjan om att han ska prata med sin kollega i regeringen.

Anf. 143 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag pratade redan tidigare om krångliga regelverk som ställer till det. Det finns, som i det fall som ledamoten lyfte fram, exempel på att det skiljer sig åt i fråga om tillämpning. Det är på ett sätt inte något nytt. Trots att det enligt lag är förbud mot särkrav finns det vad man skulle kunna kalla för olika särkrav i olika kommuner.

Man ska ha respekt för det kommunala planmonopolet, men jag tror också att det är viktigt att det är transparent, att det är likabehandling och att man i olika kommuner kan ha ungefär samma tillämpning. Det var därför som jag sa det jag sa när det gäller innebörden av förslagen för specifika åtgärder – vi pratar här om balkonger men även om verandor och tillbyggnad. Jag ser att en vägledning kan behöva tas fram av Boverket för att underlätta för enskilda fastighetsägare att förstå detta. Den ska givetvis också vara ett stöd till kommunerna i fråga om detta.

Jag tackar för det tydliga exempel som ledamoten tog upp här i debatten. Jag ser ingen anledning att i detalj kommentera det, men jag tackar för det.

Kostnadsaspekten är förstås alltid en viktig aspekt att ha med. Det är viktigt att underlätta, att regelförenkla och att se hur man får ett bättre och enklare förfarande för den enskilde. Det innebär förstås också att man tar med kostnadsdelen.

Jag välkomnar alltid en ödmjuk vädjan. En sådan kan ingen vara emot; jag tackar för detta.

Jag talar ganska ofta med finansministern. Exakt vad vi pratar om kanske vi inte ska gå in på här i alla delar, men vi har ett gott och nära samarbete. Vi är en samarbetsregering. Vi har också, som jag har berättat i riksdagen tidigare, en statssekreterargrupp med olika statssekreterare till olika ministrar, och jag träffar förstås också mina ministerkollegor. Bostadspolitiken finns ju inte bara inom bostadsministrarnas ansvarsområde utan även inom andra ministrars beredningsområden, vilket ger desto större anledning att ha en god samverkan och ett gott samarbetsklimat så att man har

en gemensam lägesbild, inte minst i den tuffa situation som nu råder på bostadsmarknaden.

Jag tar emot budskapet. Jag ger inga löften gällande vad jag lyfter med olika ministrar; så brukar jag inte jobba här i kammaren. Men jag uppskattar anslaget och tonen.

Anf. 144 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Varmt tack, Andreas Carlson! Jag tror inte heller att man kommer längre genom att använda överord eller peka finger. Jag tror att det finns ganska många frågor som man skulle kunna lösa ut med ödmjukhet från bägge parter, inte främst till gagn för oss som står här och debatterar utan för de människor som faktiskt sitter och funderar på om de ska göra en viss åtgärd på sin fastighet och undrar vad det kostar, hur lång tid det tar och så vidare.

Jag tror också på många bäckar små, Andreas Carlson. Precis som vi konstaterade i vår förra debatt är vissa saker tidskrävande. Vi har en konstitutionell ordning där man kan ifrågasätta om Axel Oxenstiernas ritningar från 1600-talet är adekvata för dagens Sverige. Det kan vara en separat diskussion och debatt.

Det är som det är nu. Men jag hoppas, och jag hör, att statsrådet är villigt att ta med sig både lite större och mindre frågor och göra sitt bästa för att se till att vi löser ut dessa samhällsfrågor hur små de än må låta.

Tack, statsrådet!

Anf. 145 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Alireza Akhondi för här debatten, för anslaget och för det ödmjuka förhållningssätt som ledamoten ger uttryck för men också det konkreta. Det är ju inte defensivt bara för att man har en god ton i en debatt. Tvärtom är det konstruktivt och någonting som förstås stämmer till eftertanke för alla som ägnar sig åt politik och även i andra sammanhang.

Låt oss fortsätta att hålla dialogen levande kring Axel Oxenstierna, förvaltningsmodeller och annat. Det går säkert att snabba på i flera delar. Att få effektivare processer är sådant som vi jobbar med nu, och det som vi har diskuterat i dag, fru talman, kring bygglov och förenklingar är någonting som jag ser fram emot att återkomma till. En god dialog är någonting jag uppskattar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:676 om situationen i byggbranschen

Anf. 146 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Serkan Köse har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att direkt ta itu med och mildra den pågående situationen inom byggbranschen. Serkan Köse har vidare frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa att byggbranschens framtida kompetensbehov tillgodoses för att förhindra ett kompetenstapp liknande det som har skett tidigare.

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

Jag är väl införstådd med situationens allvar vad gäller nedgången på bostadsmarknaden och dess konsekvenser. Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge. Bostadsbyggandet har minskat till följd av den höga inflationen och de högre räntorna. Dessa har påverkat hushållens efterfrågan på bostäder samtidigt som de har bidragit till att produktions- och finansieringskostnader har ökat snabbt för byggföretagen.

Vi ser nu att inflationen tydligt faller och att inflationsbekämpningen biter. Det är bra, men det är fortfarande viktigt att vara vaksam. Riksbanken har nyligen bedömt att risken för att inflationen biter sig fast på för höga nivåer har minskat och att styrräntan därför troligen kan sänkas tidigare än vad som hittills indikerats. På sikt väntas lägre räntor bidra till en återhämtning i byggbranschen.

Regeringen genomför olika åtgärder för att dämpa effekterna och rädda jobb i byggsektorn. Regeringen har föreslagit att taket för rotavdraget tillfälligt höjs under 2024 för att främja sysselsättningen i bygg- och anläggningssektorn. Det är en åtgärd som kan göra skillnad när efterfrågan viker. För att förenkla reglerna för att bygga har regeringen dessutom gett ett uppdrag till Boverket om lättnader i byggkrav för studentbostäder. På uppdrag av regeringen har Finansinspektionen undersökt hur det undantag från amorteringskraven som kan ges för nyproducerade bostäder används i praktiken.

Därtill har regeringen infört två stimulanser till kommuner som antar detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse respektive omvandlingar från lokaler till bostäder. Planeringsstimulanserna är sökbara från och med den 2 april i år för planer antagna från och med den 1 januari i år och framåt.

Boverket har också, på regeringens uppdrag, tagit fram underlag för ökat småhusbyggande. I detta ingår en redovisning av var det finns byggbar mark för småhus och en bedömning av hur lönsamt småhusbyggandet är. Vidare har en samordnare utsetts med uppdraget att verka för att genom avyttring av statlig mark få till stånd bostadsbyggande på statens fastigheter.

Vad gäller frågan om kompetensförsörjning vill regeringen främja sysselsättningen inom bygg- och anläggningsbranschen så att det finns kompetent arbetskraft kvar inom byggsektorn när konjunkturen vänder. I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 har det också avsatts medel för fler platser både inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen. Syftet med båda satsningarna är att möta de fortsatt stora kompetensbehoven i hela Sverige, möjliggöra omställningen och främja matchningen på arbetsmarknaden. Totalt har regeringen tillfört 1 747 miljoner kronor inklusive studiemedel.

Inom statsbidraget till yrkesinriktad vuxenutbildning kan bidrag lämnas för lärlingsutbildning om förutsättningarna i förordningen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning är uppfyllda. Lärlingsutbildning inom regionalt yrkesvux ska syfta till att ge eleverna en grundläggande yrkesutbildning, ökad arbetslivserfarenhet och en möjlighet att under en handledares ledning på en arbetsplats få kunskaper inom ett yrkesområde. Förslag om att stärka lärlingsutbildningen tas också upp i betänkandet *Växla yrke som vuxen* (SOU 2024:16), som är på remiss till den 10 juni 2024.

Det finns i dag ett öppet system för stöd vid korttidsarbete. Enligt detta system kan stöd lämnas under en begränsad tid till arbetsgivare som på grund av tillfälliga och allvarliga ekonomiska svårigheter behöver införa korttidsarbete, om arbetsgivaren har fått tillfälliga och allvarliga ekonomiska svårigheter som har orsakats av något förhållande utom arbetsgivarens kontroll och som inte rimligen hade kunnat förutses eller undvikas.

Regeringen följer noga utvecklingen inom bygg- och bostadsområdet och utesluter inte att ytterligare åtgärder kan behövas.

Anf. 147 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Andreas Carlson!

Vi står i dag inför den värsta bostadskrisen sedan 90-talet. Bostadsinvesteringarna är de lägsta på 20 år, och varje dag går sju företag i byggbranschen i konkurs.

I detta kritiska läge förväntade sig hela byggbranschen kraftfulla satsningar i budgeten. Sådana uteblev tyvärr. I stället kan man säga att regeringen har levererat en trippelstöt mot svenska byggarbetaryrken. Man har låtit byggbranschen falla fritt och hittills inte presenterat några konkreta åtgärder för att mildra effekterna av krisen. Som om inte det vore nog föreslår man i stället sänkt a-kassa, något som kommer att göra livet tuffare för väldigt många människor, inte minst många kvinnor i arbetaryrken. På detta gör man det mycket svårare för utarbetade arbetare att bli sjukskrivna.

Fru talman! Vi står inför en djupgående kris i byggbranschen, en kris som varje dag drabbar allt fler svenskar både ekonomiskt och personligen. Trots tydliga varningssignaler har regeringens svar varit otillräckligt och bristfälligt. Vi har i dag över 6 000 varslade arbetstagare och en ökning av konkurser med 84 procent. Ändå agerar inte bostadsministern.

Regeringens huvudstrategi, och svaret även här, är att man ska bekämpa inflationen, vilket jag tycker är bra. Men man adresserar inte de strukturella problemen inom byggbranschen. Det tillfälligt höjda rotavdraget är en kortsiktig åtgärd som inte löser branschens djupare ekonomiska problem. Vi behöver mer än tillfälliga skatteåtgärder för att skapa en hållbar framtid inom byggbranschen.

Jag måste fråga bostadsminister Andreas Carlson: Vilka är de långsiktiga planerna för att säkerställa byggbranschens återhämtning?

Fru talman! Vi står inför en potentiell förlust av värdefull kompetens liknande den vi såg efter 90-talskrisen. Det är en förlust vi aldrig återhämtade oss från.

Fru talman! Regeringens insatser måste gå bortom tillfälliga stimulanser. I stället ska man inkludera investeringar i yrkesutbildning och effektiviserade byggprocesser. Regeringens passivitet förvärrar byggkrisen i dag. Jag uppmanar Andreas Carlson att agera nu. Vi behöver en tydlig, genomförbar plan som adresserar både dagens utmaningar och morgondagens möjligheter.

Jag måste understryka att vi står inför den värsta krisen i byggbranschen sedan 90-talet, och vi har en regering som saknar en plan för att möta situationen. Situationen kommer inte att lösas av sig själv, utan staten måste ta sitt ansvar. Det krävs kapital och incitament för att få fart på bostadsbyggandet igen. Därför föreslår vi socialdemokrater bland annat en statlig byggstimulans, statliga byggkrediter och ett reformerat rotavdrag. Byggstimulanserna skulle göra det möjligt att bygga ungdoms- och stu-

dentbostäder till rimliga hyror, och det är nödvändigt i områden med ny-industrialisering och stora kompetensbehov, inte minst i norra Sverige. Statliga byggkrediter kan sänka finansieringskostnader och öka byggtakten, vilket är avgörande för Sveriges tillväxt.

Varslen ökar, konkurserna ökar, arbetslösheten ökar. Och detta påverkar familjernas ekonomi. Bostadsbyggandet har stannat av. Bostadsbristen ökar, bostadsministern. När tänker statsrådet agera?

Anf. 148 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Det här är ett viktigt ämne som Serkan Köse har tagit upp i sin interpellation. Det är viktigt att det byggs mer i Sverige. Vi har debatterat detta många gånger i kammaren. Jag har ställt frågan tidigare till Socialdemokraterna, och jag gör det gärna igen till Serkan Köse. Kan Serkan Köse säga vad de tidigare åtta socialdemokratiska och miljöpartistiska bostadsministrarna hette? Ni bytte ju bostadsminister mer än en gång per år under era åtta år.

Det olyckliga är att Sverige tappade bort en högkonjunktur. I högkonjunkturen hade man kunnat göra strukturreformer. I högkonjunkturen hade man kunnat göra saker som hade lindrat den situation som skapades när vi gick in i en inflationsekonomi. Det är få i Sverige i yrkesverksam ålder som har upplevt en sådan inflationsekonomi.

Fru talman! I går samlades ungefär 40 riksdagsledamöter till ett seminarium som jag hade arrangerat tillsammans med Beijer Byggmaterial. Jag vet inte om Serkan Köse var där. Det är möjligt, men jag såg inte honom. Men vi var många andra där. Då redovisade bland annat Beijer Byggmaterial Hantverkarbarometern. De genomför en undersökning ungefär en gång i kvartalet där de frågar tusentals företagare vilka de viktigaste åtgärderna är som kan göras här och nu för att behålla de anställda.

Barometern ställer följande fråga: Hur stor betydelse anser du att rotavdraget har för din bransch? 80 procent, åtta av tio, av deltagarna anser att rotavdraget har stor eller mycket stor betydelse för hantverkarbranschen. Jag hoppas att Socialdemokraterna tar till sig den informationen. Som alla vet vill ni försämra rotavdraget kraftigt.

I samma undersökning ställer man följande fråga: Vad är det viktigaste som beslutsfattare bör göra för byggbranschen? 65 procent av deltagarna anser att vi borde höja rotavdraget. Vi har höjt summan, men småföretagarna runt om i Sverige tycker att man borde höja rotavdraget till 50 procent, ungefär hälften, sänka amorteringskravet ungefär 20 procent och sedan sänka skatter och avgifter. Det finns saker regeringen kan göra och gör, och jag skulle inte ha något emot om man som en konjunkturåtgärd höjer rotavdraget.

Fru talman! För ett par veckor sedan träffade vi kommunala bostadsbolag som besökte riksdagen. Vi frågade bolagen i tillväxtkommunerna vilken den enskilt viktigaste åtgärden är som riksdagen borde göra nu. Vad är det som gör att de kan börja bygga kraftigt? Då kom svaret med en gång: Fri hyressättning i nyproduktion. De får annars inte ihop kalkylen.

Nu pratar vi alltså om kommunala bostadsbolag i de två kommuner som växer mest i norra Sverige. De säger: Fri hyressättning i nyproduktion. Det är den enskilt viktigaste åtgärden som det kommunala bostadsbolaget i Norrbotten anser gör att kalkylen går ihop.

Då vill jag fråga Socialdemokraterna om ni är beredda att införa fri hyressättning i nyproduktion. Det gör att bostäder kan byggas i Skellefteå, i Boden eller i andra tillväxtkommuner. Även Mariestad och andra kommuner ska bygga kraftigt. Är Socialdemokraterna beredda att lyssna på professionen, de som ska bygga? Det är den enskilt viktigaste frågan för att det ska byggas lägenheter här och nu. Är Socialdemokraterna beredda att ompröva sina ideologiska ställningstaganden?

Anf. 149 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag tänkte att jag skulle börja med att vända mig till Lars Beckman, som undrade om vi var villiga att ändra vår inställning till fri hyressättning.

Jag tittade på nyproducerade bostäder i Botkyrka-Slagsta. Home Q bygger nu hyresrätter där. En 87-kvadratmeter på plan 2 kostar 18 966 kronor i månaden. Hur mycket dyrare måste en hyreslägenhet bli för att det ska bli lönsamt att bygga? Uppenbart går det att bygga till mycket höga kostnader.

En liten etta på 28 kvadratmeter kostar långt över 8 000 kronor i månaden. Jag förstår inte riktigt frågan om vad det är som ska lösa problemet.

Evidens har gjort en utredning som visar att man kanske, med vinden i ryggen och solen i ansiktet, kan få ihop 5 000 lägenheter per år med fri hyressättning i nyproduktionen. Jag förstår inte riktigt vilka problem som ska lösa situationen och som är allenaordade med just den reformen. Ett problem är väl egentligen er samarbetspartner, som ni borde prata med om ni vill ha igenom detta.

Sedan var det Hantverkarbarometern. Vi var båda på ett jätteintressant seminarium i går. Jag ska ut med vd:n GT till Beijer i morgon och prata med hantverkare över en kopp kaffe, och det ser jag fram emot. Jag är själv från branschen, så jag tycker om att prata i dessa sammanhang.

Jag konstaterar att deras viktigaste fråga vad gäller rot är att den ska höjas till 50 procent, vilket vi föreslår för vissa åtgärder – klimat- och energitåtgärder. Det är vårt förslag. Det är viktigt eftersom det är fråga om samhällsnytta i det stora. Det är bra för den enskilde som kan få ned sina kostnader och exempelvis få ett bättre skalskydd på sitt hus samtidigt som vi får ned energiförbrukningen i landet. Det är smart att göra så, och där borde vi komma överens.

Men det är inte Beckman jag ska prata med här, utan jag tänkte prata om situationen i byggbranschen. Jag har pratat med betongarbetaren Robert Lindberg, som har arbetat i Peab sedan 2000. Han har alltså 23 år i Peab. Den 17 november förra året blev han av med jobbet; 23 års anställning är en lång anställningstid.

Bostadsbyggandet har rasat. Antalet varsel och konkurser samt arbetslösheten har skjutit i höjden. Robert Lindberg är långt ifrån ensam om att ha förlorat jobbet. I februari var andelen arbetslösa byggnadsarbetare i Byggnads a-kassa över 10 procent. Antalet varsel har ökat sedan 2022 från 3 600 personer till över 9 000. Då ska vi veta att det finns ett stort mörkertal i just de siffrorna. I byggbranschen behöver inte företagen meddela Arbetsförmedlingen om man varslar färre än 20 anställda. I normalfallet måste man meddela varslat till Arbetsförmedlingen om det är fem anställda. En stor andel av byggbranschen har färre än tio anställda. Det berättade Lennart Weiss på det hantverkarseminarium som vi var på i går.

Det finns alltså en stor mängd personer som går arbetslösa just nu, och sju företag om dagen går i konkurs. Era åtgärder för att lösa det här lyser med sin frånvaro.

När kommer ni att försöka komma med förslag för att fler människor ska kunna efterfråga en bostad? Det är enda sättet att få igång bostadsbyggandet igen.

Anf. 150 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det vi ser i kammaren nu är en av de saker jag uppskattar med riksdagsledamöters engagemang.

En riksdagsledamot från Moderaterna engagerar sig och arrangerar ett seminarium, som samlar många ledamöter från olika partier. En annan ledamot, i det här fallet från Socialdemokraterna, är där och tar med sig information och knyter kontakter. Kontakter kanske fanns redan tidigare, vad vet jag, men man har ett uppföljande möte.

Det är så jag tycker att man ska ta sig an de mycket tuffa problem som vi har kring bostadsbyggandet. Min statssekreterare Johan Davidson deltog också i samtalet, och jag fick rapporter om att det var ett väldigt konstruktivt och bra seminarium. Det stannar inte där, utan syftet är att vi ska ha en gemensam bild och prata om åtgärder som kan dämpa effekterna.

För att komma tillbaka till vad det är som krävs för att faktiskt få effekt handlar det om frågan som Leif Nysmed avslutade med – hur fler ska kunna efterfråga en bostad.

Att man inte har kunnat det i samma utsträckning som under de senaste åren, när det varit högkonjunktur och det varit nästan gratis eller väldigt billigt att låna, är ju för att inflationen varit så hög samtidigt som vi gått in i en lågkonjunktur. Det är på det sättet inget överraskande i sig att situationen är tuff. Den är mycket dramatisk, och vi tar den på stort allvar.

Det är i bostadsbyggandet som detta sker. När man talar om byggbranschen, som i interpellationen och även i debatten, tycker jag att man behöver vara mer fokuserad på bostadsbyggandet.

När det gäller bygg- och anläggningssektorn ser vi tvärtom att det går väldigt bra just nu. Regeringen har gjort stora investeringar i försvarets och kriminalvårdens utbyggnad och i infrastruktur. Förväntningar och situation skiljer sig åt för husbyggare och hantverkare jämfört med anläggningsbyggare. Husbyggare uppger i större utsträckning än anläggningsbyggare att byggandet har minskat. Anläggningsbyggare förväntar sig ett ökat byggande de kommande tre månaderna, till skillnad från husbyggarna, och även om investeringarna i bostadsbyggande minskade med 22 procent förra året steg investeringarna i byggande av övriga byggnader och anläggningar med 9 procent.

Det jag tycker att vi ska diskutera, och det uppfattar jag är ledamöternas intention, är den dramatiska nedgången i bostadsbyggandet.

Man kommer inte ifrån att vi hade varit i ett bättre läge om man hade utnyttjat den goda tiden till att faktiskt ta tag i strukturella problem och fått en bättre fungerande bostadsmarknad med enklare och bättre regelverk, kortare ledtider och mer tillgängliggjord byggbar mark.

Jag vill påminna interpellanten Serkan Köse om detta: Inte under ett enda av de åtta år hans parti styrde Sverige svarade antalet färdigställda bostäder mot behoven fastställda av Boverket.

Nu befinner vi oss i ett tufft ekonomiskt läge med inflation, kraftigt höjda byggpriser och höjda räntor som pressat både hushållen och byggföretagen. Det är förstås lika rätt nu att ta tag i strukturella åtgärder. Det är det vi arbetar mycket med. Men det är klart att vi hade varit i bättre läge om flera av de åtgärderna redan hade varit på plats.

Vi gråter inte över spilld mjölk nu, men det är många som gråter för att läget är så tufft. Vi gör allt vi kan för att ta tag i strukturreformer och dämpa effekten.

Rotavdragstakhöjningen och att den är tillfällig är för att de som har möjlighet ska passa på och göra renoveringar nu. Det är åtgärder som kan rädda en del jobb, inte minst i hantverkssektorn. Det är en konjunkturrellt riktig åtgärd, och jag utesluter inte att regeringen behöver göra ännu mer.

Anf. 151 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Byggekrisen är här och nu, och åtgärder krävs här och nu. Därför är det lite märkligt att Lars Beckman raljerar om förra regeringen och vad tidigare bostadsministrar hette. Det är ju inte det vi diskuterar i dag.

Byggnadsarbetare där hemma som lyssnar på den här debatten vill ha en riktig, seriös debatt. Det är det jag är ute efter, för jag tycker att de här frågorna är viktiga. Det är många människor som mår dåligt. Varslen ökar. Arbetslösheten ökar. Familjernas ekonomi påverkas. De behöver dra ned på barnens fritidsaktiviteter och en massa andra kostnader. De förväntar sig att vi som beslutsfattare i Sveriges riksdag har en seriös diskussion om en viktig fråga.

Jag tackar statsrådet för att han höjer ribban för den här diskussionen, för den är seriös och viktig. Vi måste adressera de problem som finns i dag.

Som ledamot i arbetsmarknadsutskottet är jag engagerad i de här frågorna, för det handlar om att människor är arbetslösa. Det behövs åtgärder. Det behövs insatser.

Jag läser om snickaren Jonas Dahlberg, 60 år, som är en av många som fått känna på byggekrisen. Tillsammans med 100 kollegor fick han sparken när bolaget gick i konkurs. Han säger att det kom som en käftsmäll. Då tycker jag att det är min och vår skyldighet att kunna svara Jonas Dahlberg, 60 år, och berätta vilka åtgärder och insatser vi tänker sätta in för att han och hans kollegor ska känna att det händer någonting.

Därför tycker jag att den här debatten är viktig, och jag tycker som sagt att det är bra att statsrådet pekar på de åtgärder som man behöver sätta in. Men det behövs mer. Det är därför vi har den här debatten. Vi anser inte att det som görs är tillräckligt.

När jag läste budgeten förväntade jag mig att det fanns åtgärder och mer pengar till arbetsmarknaden, till arbetsmarknadspolitiken och till utbildningsinsatser.

I sitt svar säger statsrådet att man ökar anslaget till vuxenutbildningen, men när jag jämför 2024 med 2023 ser jag att det är marginellt. Det är knappt 70 miljoner mer, och de kommer att ätas upp av inflationen. Det är inte någon ytterligare satsning på vuxenutbildningen. I vårändringsbudgeten drar man ned pengarna till arbetsmarknadspolitiken och till program och insatser.

Människorna som blir arbetslösa nu, vilka åtgärder ska de sättas in i? Vilka stöd kan de förvänta sig när det gäller arbetsmarknadspolitiken när man har dragit ned på resurserna till Arbetsförmedlingen?

Arbetslösheten ökar. Varslen ökar. Jag har de senaste siffrorna med mig. Vi har drygt 350 000 arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen. Nyinskrivna arbetssökande på Arbetsförmedlingen har ökat med 31 000 jämfört med samma period 2023.

Samtidigt har antalet lediga jobb minskat. Ett tag hade vi väldigt många lediga jobb, men nu är de drygt 117 000.

Det här innebär att vi behöver satsa på kompetensutveckling. Vi behöver satsa mer pengar på program och insatser så att människor som blir arbetslösa får möjlighet att ställa om och se till att det finns möjligheter och resurser så att människor kan känna lite hopp och framtidstro. Därför tycker jag att den här frågan är viktig.

Regeringen har majoritet i Sveriges riksdag, till skillnad från den socialdemokratiska regeringen som var i minoritet. Vi fick flera gånger backa med vår budget eftersom man fick igenom Moderaternas och Kristdemokraternas budget. Nu har regeringen majoritet. Andreas Carlsons och Lars Beckmans regering har majoritet i kammaren och kan lägga fram vilka reformer man vill och få igenom dem.

Jag hoppas, återigen, att vi får se de här reformerna och att vi kan se till att fler byggnadsarbetare kan känna sig trygga hemma.

Anf. 152 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Serkan Köse visste alltså inte vad de åtta olika bostadsmi-
nistrarna hette under de åtta år vi hade socialdemokratiska regeringar. Det är inte så konstigt, för ni bytte ju varje år.

Det är inte att raljera att konstatera att Sverige tappade åtta år. Det var åtta förlorade år, åtta år då vi hade kunnat göra bostadsreformer, åtta år då vi hade kunnat förbereda oss för en lågkonjunktur som alla visste skulle komma.

Beijer Byggmaterial redovisade som sagt sin hantverkarenkät i går. Där säger 80 procent av företagen att rotavdraget har stor eller mycket stor betydelse för hantverkarbranschen. Man vill dessutom att rotavdraget ska utvecklas och höjas till 50 procent.

Vi fick ett klart och tydligt besked från Socialdemokraterna. Ni vill försämra rotavdraget på vissa områden för att styra över resurserna, och jag tror att det är Miljöpartiet som ställer krav även på hur rotavdraget ska användas.

Jag tror tvärtom att fastighetsägarna ska få förtroendet att själva avgöra vad som behöver göras på den egna fastigheten, och jag skulle inte ha något emot att man som en konjunkturåtgärd höjde rotavdraget till 50 eller 60 procent för att lindra krisen. Detta gäller privatbostäder.

När det gäller flerbostadshus ska Leif Nysmed givetvis ställa frågan till bostadsbolagen. Jag redogjorde för vad det kommunala bostadsbolag som med sin ledningsgrupp besökte oss i riksdagen sa var den enskilt viktigaste frågan.

Man blir väldigt förvånad när man i en tillväxtkommun får veta att ett företag ska anställa 4 500 personer och det inte står en byggkran i varje hörn. När man då frågar byggbolaget varför får man svaret att de inte får

ihop sin kalkyl för att det inte blir full kostnadstäckning med dagens system.

Moderaterna i civilutskottet ska åka till Norrbotten i morgon och träffa fler bostadsbolag, och detsamma kan ju Socialdemokraterna göra.

Anf. 153 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag tackar bostadsministern för svaret och Lars Beckman för en intressant debatt och konstaterar att 19 000 i månaden för en lägenhet på 87 kvadrat är för låg hyra enligt Lars Beckman – den får gärna bli ännu dyrare.

Än så länge har vi två förlorade år med SD-regeringen. Vi får väl se vad som händer de två kommande åren. Jag hoppas att vi kan föra bra samtal även framöver, och vi har erbjudits att sitta ned med regeringen och diskutera långsiktiga spelregler för både planering och byggande, där jag tror att vi kan ha en del gemensamt. Jag tror dock att vi skulle behöva prata lite grann om finansiering av framtida bostäder. Jag tror att marknaden skulle må bra av att vi diskuterar saker som ligger längre fram i tiden än två år. Ni har majoritet i två år till, och hur det ser ut efter nästa val är det ingen som vet.

Låt mig återvända till Robert. Han har sökt ett antal jobb under de nästan sex månader han har varit arbetslös. Han har sökt jobb på både mindre och större företag och fått standardsvaret: Vi har inget. Vi har fullt upp med att hålla kvar våra egna gubbar.

När han jobbade fick han ut 28 000 efter skatt, och nu får han 16 800 i a-kassa. Med SD-regeringens förslag på ny a-kassa skulle han haft ännu lägre a-kassa sedan i mars. På detta sätt knuffas personal som vi kommer att behöva iväg till andra branscher. Förhoppningsvis får de jobb där, för annars kommer det att bli väldigt knapert för dem ekonomiskt.

Att ta hand om personalen är knepigt. Det faller på sitt eget resonemang. Ni knuffar bort kompetens från branschen. Ni pratar om lärlingsutbildningar, men vi har redan lärlingsutbildningar i byggbranschen. Det finns möjlighet att komma in som vuxenlärling direkt i företaget. Aktiva åtgärder från regeringen lyser med sin frånvaro.

Anf. 154 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill först tacka för anslaget och viljan att ha en riktig och seriös debatt; det upplever jag är alla debattörers avsikt. Men om man vill ha det är det samtidigt viktigt att inte ge sken av att en regering under tuffa omständigheter med hög inflation och i lågkonjunktur på 18 månader kan få fler bostäder byggda och nå upp till Boverkets fastställda behov när man inte själv lyckades med det under något av sina åtta år i regering då det var högkonjunktur och pengar nästan var gratis. Om vi ska ha en riktig och seriös debatt, vilket jag tycker är väldigt bra, behöver vi också debattera hur vi hamnade här för att sedan kunna ta oss härifrån.

Man kan inte trycka på ja- eller nej-knappen i riksdagsbänkarna för att åtgärda problemet i ett klubbslag, utan det krävs många olika saker i ett metodiskt arbete som handlar om det jag sa i ett tidigare inlägg, struktur-reformer. Tyvärr tappade vi som land dessa möjligheter eftersom bostadspolitikerna inte prioriterades på det sätt den förtjänade.

Jag tycker att ledamoten Beckmans poäng ändå är ett viktigt inslag i en seriös debatt. Vi ska förstås vårda tonen och ha ett konstruktivt debatt-

klimat, men vi behöver fundera på hur man kan lyfta upp bostadsbyggande som en viktig del i regeringens politik. Det är därför vår regering har beslutat att lägga det tillsammans med infrastrukturfrågorna på samma departement, för att se hur man får ihop samhällsbyggarfrågor och inte byter departement från tid till annan med de tidstapp det innebär i reformarbetet. Det verkar i alla fall vara så eftersom det saknades ganska många reformer under de två senaste mandatperioderna. Det är inte att ducka för ansvar att försöka förstå hur vi hamnade där vi är, utan det är en del av en seriös debatt. Det är därför som vi steg för steg har börjat ta tag i de många problem som finns när det gäller strukturreformer som behöver komma på plats.

Den rådande akuta situationen med en dramatisk nedgång i bostadsbyggandet tar vi på största allvar. Det är fortsatt viktigt att ha fokus på de reformer som ger ett bättre fungerande byggande på lång sikt men också på de åtgärder som kan dämpa effekterna på kort sikt. Att rädda jobb och hålla kvar kompetent arbetskraft i sektorn så att vi står bättre rustade när konjunkturen väl vänder än efter 90-talskrisen och finanskrisen är en fråga som regeringen förstås tar på stort allvar, och det är en av anledningarna till att vi höjt rotavdraget. Det är också en av anledningarna till att jag i interpellationssvaret lyfter fram systemet med stöd vid korttidsarbete.

Jag utesluter inte att det kan behövas ytterligare åtgärder, och jag vet att arbetsmarknadsminister Johan Pehrson är väl införstådd med situationens allvar eftersom vi är en samarbetsregering som arbetar tillsammans. Som jag har sagt i tidigare inlägg har regeringen vidtagit en hel del åtgärder. Men vi har mycket kvar och kommer att återkomma till riksdagen, vilket jag ser fram emot.

Vi måste dock hålla i inflationsbekämpningen. Vi ser att det börjar ljusna och att räntorna är på väg nedåt. Men den höga inflationen är ju en huvudorsak till att vi är där vi är, så det gäller att vara uthållig i detta arbete.

Anf. 155 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! När byggbranschen bromsar in påverkar det många andra sektorer. Man brukar säga att en byggnadsarbetare skapar jobb åt tre andra personer, och det är en sanning som fortfarande gäller. Som ledamot i arbetsmarknadsutskottet brinner jag för frågor som rör sysselsättning och arbetsmarknad, och därför är jag orolig för att den ökade arbetslösheten inom byggbranschen riskerar att få omfattande konsekvenser för andra sektorer, för hela arbetsmarknaden och även för samhället. Därför är jag mån om att vi tar tag i detta och att regeringen agerar.

Jag nämnde tidigare 90-talskrisen då 20 000 byggnadsarbetare lämnade branschen och aldrig kom tillbaka. Kompetenstappet inom byggbranschen är viktigt att hantera, för annars tar det lång tid att få tillbaka byggnadsarbetarna. Detta vet vi, för det har vi lärt oss av historien.

Återigen: När det gäller diskussionen om vad bostadsministern kan göra hoppas jag att bostadsministern snart kan komma med en idé och en plan för hur vi ska hantera byggkrisen men också att arbetsmarknadsministern, som jag hoppas lyssnar på denna debatt, kan ta till sig kritiken och satsa mer på vuxenutbildning och mer på arbetsmarknadspolitiska insatser.

När det gäller frågan om hur många bostäder som byggdes under den socialdemokratiska tiden kan vi konstatera att det byggdes nästan en halv miljon bostäder mellan 2015 och 2022.

Man kan väl konstatera att vi hittills med regeringens takt är på någonstans runt 30 000. Det behövs många fler bostäder för att vi ska klara av det här.

Därför undrar jag avslutningsvis vad statsrådet tänker göra. Har statsrådet någon plan för hur man tänker öka bostadsbyggandet? Framför allt undrar jag över budskapet till alla byggnadsarbetare som lyssnar på den här debatten – vad är bostadsministerns budskap?

Tack för debatten!

Prot. 2023/24:102
19 april

Svar på
interpellationer

Anf. 156 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar interpellanten för frågan och debatten och för anslaget – ledamoten efterlyste en riktigt seriös debatt.

Men det blir ändå inte riktigt seriöst om man jämför åtta år i högkonjunktur när pengar var i princip gratis – det var väldigt billigt att låna med nollränta och minusränta under perioder. Trots det såg den förra regeringen sig tvungen att subventionera bostadsbyggande med ett investeringsstöd som kostade mycket pengar. Och trots det nådde man inte under ett enda år upp till Boverkets fastställda behov. Att jämföra den situationen med den situation som vi har haft nu under de 18 månader som den här regeringen har lett landet – en mycket tuff situation med en hög inflation och en lågkonjunktur – lägger inte grunden för en riktigt seriös debatt.

Det vore lite klädsamt, fru talman, med någon form av självinsikt om varför vi är i denna situation. Problemen förvärras av att man inte tog tag i strukturreformer i goda tider som hade förberett oss för sämre tider. Utifrån den insikten hade vi kunnat ha en ännu mer seriös debatt.

Jag tar den här situationen på allvar. Jag har gett svar om flera av de åtgärder vi redan har vidtagit. Planen framöver handlar om att dämpa effekter här och nu, att fortsätta hålla i inflationsbekämpningen och att ta tag i strukturreformer – korta ledtider, förbättra regelverk, tillgängliggöra byggbar mark i attraktiva lägen och få en bättre fungerande bostadsmarknad. Allt det behöver ske, och det sker steg för steg. Det hade förstås varit bättre om flera av de stegen hade tagits tidigare, men nu står vi där vi står.

Vi är beredda att ta ansvar.

Jag uppskattar den dialog som ledamöterna i den här debatten ger uttryck för att man vill ha för att vi ska komma framåt tillsammans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2023/24:135 Riksrevisionens rapport om nationell plan för transportinfrastrukturen

Motion

med anledning av skr. 2023/24:106 Riksrevisionens rapport om statens hantering av markintrång

2023/24:2867 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)

§ 19 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 18 april

2023/24:706 Försäljning av övervakningsutrustning till Iran
av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

§ 20 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 18 april

2023/24:815 Denaturering av etanol för fordonsdrift
av *Rickard Nordin* (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 15.12.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 71 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 112 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 153 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om Sveriges stöd till Gaza	1
Anf. 1 JANINE ALM ERICSON (MP).....	1
Anf. 2 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	1
Anf. 3 MORGAN JOHANSSON (S)	2
Anf. 4 MARKUS WIECHEL (SD)	3
Anf. 5 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	4
Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (C).....	5
Anf. 7 MAGNUS BERTSSON (KD).....	6
Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP).....	6
Anf. 9 JOAR FORSSELL (L)	7
Anf. 10 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	7
Anf. 11 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	9
Anf. 12 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	9
Anf. 13 MORGAN JOHANSSON (S) replik	9
Anf. 14 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	10
Anf. 15 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	10
Anf. 16 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	10
Anf. 17 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	11
Anf. 18 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	11
Anf. 19 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	11
Anf. 20 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	11
Anf. 21 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	12
Anf. 22 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	12
Anf. 23 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	12
Anf. 24 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	13
Anf. 25 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	13
Anf. 26 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	13
Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S)	14
Anf. 28 MARKUS WIECHEL (SD)	14
Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	15
Anf. 30 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	15
Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	15
Anf. 32 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	16
Anf. 33 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	16
Anf. 34 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	16
Anf. 35 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	17
Anf. 36 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	17
Anf. 37 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	17
Anf. 38 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	18
Anf. 39 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	18
Anf. 40 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	18
Anf. 41 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	18
Anf. 42 MAGNUS BERTSSON (KD) replik.....	18
Anf. 43 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	19
Anf. 44 MAGNUS BERTSSON (KD) replik.....	19
Anf. 45 JOAR FORSSELL (L) replik.....	19
Anf. 46 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	19
Anf. 47 JOAR FORSSELL (L) replik.....	20

Anf. 48	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	20
Anf. 49	KERSTIN LUNDGREN (C).....	20
Anf. 50	MAGNUS BERTSSON (KD).....	21
Anf. 51	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	21
Anf. 52	MAGNUS BERTSSON (KD) replik	21
Anf. 53	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	22
Anf. 54	MAGNUS BERTSSON (KD) replik	22
Anf. 55	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	22
Anf. 56	MAGNUS BERTSSON (KD) replik	22
Anf. 57	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	23
Anf. 58	MAGNUS BERTSSON (KD) replik	23
Anf. 59	JANINE ALM ERICSON (MP)	23
Anf. 60	JOAR FORSSELL (L).....	24
Anf. 61	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	24
§ 2	Anmälan om ersättare.....	25
§ 3	Anmälan om subsidiaritetsprövning.....	25
§ 4	Anmälan om granskningsrapport	25
§ 5	Ärenden för bordläggning	25
§ 6	Svar på interpellation 2023/24:660 om Rättsliga rådets roll.....	25
	Anf. 62 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	25
	Anf. 63 ULRIKA WESTERLUND (MP)	26
	Anf. 64 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	27
	Anf. 65 ULRIKA WESTERLUND (MP)	28
	Anf. 66 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	29
	Anf. 67 ULRIKA WESTERLUND (MP)	30
	Anf. 68 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	31
§ 7	Svar på interpellation 2023/24:537 om målet för handelspolitiken	31
	Anf. 69 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	31
	Anf. 70 AIDA BIRINXHIKU (S)	32
	Anf. 71 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	33
	Anf. 72 AIDA BIRINXHIKU (S)	34
	Anf. 73 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	35
	Anf. 74 AIDA BIRINXHIKU (S)	36
	Anf. 75 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	36
§ 8	Svar på interpellation 2023/24:586 om Sveriges agerande i förhandlingarna om LBI.....	37
	Anf. 76 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	37
	Anf. 77 TREDJE VICE TALMANNEN.....	38
	Anf. 78 LORENA DELGADO VARAS (V)	38
	Anf. 79 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	39
	Anf. 80 LORENA DELGADO VARAS (V)	40
	Anf. 81 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	41
	Anf. 82 LORENA DELGADO VARAS (V)	42
	Anf. 83 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	42

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:599 om jämställdhetsfokus

Prot. 2023/24:102

i biståndet..... 43

19 april

Anf. 84 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	43
Anf. 85 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	44
Anf. 86 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	45
Anf. 87 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	45
Anf. 88 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	47
Anf. 89 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	48
Anf. 90 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	48

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:582 om rätt till studiestöd

för studier vid flygakademi 49

Anf. 91 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	49
Anf. 92 GUNILLA SVANTORP (S)	50
Anf. 93 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	50
Anf. 94 GUNILLA SVANTORP (S)	51
Anf. 95 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	52
Anf. 96 GUNILLA SVANTORP (S)	52
Anf. 97 Utbildningsminister MATS PERSSON (L)	53

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:482 om älgförvaltning..... 53

Anf. 98 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	53
Anf. 99 TOMAS KRONSTÅHL (S).....	54
Anf. 100 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	55
Anf. 101 TOMAS KRONSTÅHL (S).....	56
Anf. 102 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	57
Anf. 103 TOMAS KRONSTÅHL (S).....	57
Anf. 104 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	58

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:630 om fiskehamnar i

Halland..... 58

Anf. 105 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	58
Anf. 106 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	59
Anf. 107 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	60
Anf. 108 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	61
Anf. 109 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	62
Anf. 110 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	62
Anf. 111 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	63

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:637 om 3R-centers

framtid 63

Anf. 112 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	63
Anf. 113 ANDRE VICE TALMANNEN.....	64
Anf. 114 LORENA DELGADO VARAS (V).....	64
Anf. 115 KAJSA FREDHOLM (V)	65
Anf. 116 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	66
Anf. 117 LORENA DELGADO VARAS (V).....	66
Anf. 118 KAJSA FREDHOLM (V)	67
Anf. 119 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	67
Anf. 120 LORENA DELGADO VARAS (V).....	68
Anf. 121 ANDRE VICE TALMANNEN.....	68
Anf. 122 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	68

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:558 om insatser för att

möta behoven i norra Sverige 69

Anf. 123 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	69
Anf. 124 ALIREZA AKHONDI (C).....	70
Anf. 125 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	71
Anf. 126 ALIREZA AKHONDI (C).....	71
Anf. 127 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	72
Anf. 128 ALIREZA AKHONDI (C).....	72
Anf. 129 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	73
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:670 om trafiken i södra Sverige och södra delarna av Örebro län vid snöoväder.....	73
Anf. 130 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	73
Anf. 131 MATILDA ERNKRANS (S).....	74
Anf. 132 LARS BECKMAN (M)	75
Anf. 133 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	76
Anf. 134 MATILDA ERNKRANS (S).....	77
Anf. 135 LARS BECKMAN (M)	78
Anf. 136 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	78
Anf. 137 MATILDA ERNKRANS (S).....	79
Anf. 138 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	80
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:672 om inglasning av balkonger.....	81
Anf. 139 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	81
Anf. 140 ALIREZA AKHONDI (C).....	81
Anf. 141 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	82
Anf. 142 ALIREZA AKHONDI (C).....	83
Anf. 143 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	84
Anf. 144 ALIREZA AKHONDI (C).....	85
Anf. 145 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	85
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:676 om situationen i byggbranschen	85
Anf. 146 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	85
Anf. 147 SERKAN KÖSE (S)	87
Anf. 148 LARS BECKMAN (M)	88
Anf. 149 LEIF NYSMED (S)	89
Anf. 150 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	90
Anf. 151 SERKAN KÖSE (S)	91
Anf. 152 LARS BECKMAN (M)	92
Anf. 153 LEIF NYSMED (S)	93
Anf. 154 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	93
Anf. 155 SERKAN KÖSE (S)	94
Anf. 156 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	95
§ 18 Bordläggning.....	95
§ 19 Anmälan om interpellation	96
§ 20 Anmälan om fråga för skriftligt svar	96
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 15.12.	96